

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ
ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
**«ΟΙ ΗΘΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ ΚΑΙ Ο
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ»**

ΜΑΡΑΚΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΡΟΔΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ
ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΑΡΑΚΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ
A.M.: 4132017021

***« ΟΙ ΗΘΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ ΚΑΙ Ο
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ – THE MORAL COMMITMENTS OF JEHOVAH'S
WITNESSES AND HOW THEY ARE PRESENTED THROUGH
WEBSITES »***

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:

ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ. ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΣΙΜΠΙΔΑΚΗ ΑΣΗΜΙΝΑ ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝ. ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΟΦΟΣ ΑΛΙΒΙΖΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ. ΑΙΓΑΙΟΥ

ΡΟΔΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

Δηλώνω υπεύθυνα ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πρωτότυπης μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, ότι έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες και ότι αυτή η εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για το συγκεκριμένο Π.Μ.Σ.

Μαρακάκη Δήμητρα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω ορισμένους ανθρώπους που με την πολύτιμη βοήθεια τους έφτασα μέχρι εδώ και κατόρθωσα να φέρω εις πέρας την παρούσα διπλωματική εργασία.

Ευχαριστώ θερμά τον κ. Καραμούζη Πολύκαρπο ο οποίος ως επιβλέπων καθηγητής μου ήταν εκεί για να μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις του και να παρέχει τις πολύτιμες συμβουλές του σε όλη αυτή την πορεία για την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας.

Ευχαριστώ πολύ την κα. Τσιμπιδάκη Ασημίνα και τον κ. Αλιβίζο Σοφό που δέχθηκαν να αποτελέσουν τα μέλη στην αξιολόγηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την μητέρα μου, Μπεμπλιδάκη Μαρία, που σε όλα τα χρόνια της ακαδημαϊκής μου πορείας με ενθάρρυνε και με ωθούσε να προσπαθώ ακατάπαυστα αλλά και μου συμπαραστάθηκε σημαντικά κατά την συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Ωστόσο, την παρούσα εργασία θα ήθελα να την αφιερώσω στο μεγαλύτερο στήριγμα της ζωής μου, που είναι ο πατέρας μου, Μαρακάκης Νικόλαος, τον οποίο έχασα σε νεαρή ηλικία. Ακόμα και μέσα σε αυτά τα λίγα χρόνια που έζησα δίπλα του, με δίδαξε τόσα πολλά και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς μου, ενώ συνεχίζει να αποτελεί πηγή δύναμη σε κάθε δυσκολία. Ως ένδειξη ευγνωμοσύνης στο πρόσωπο του θα ήθελα να του αφιερώσω την παρούσα διπλωματική εργασία.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

Μαρακάκη Δήμητρα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΜτΙ – Μάρτυρες του Ιεχωβά

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ	12
1.1 Ορισμός της θρησκείας	12
1.2 Ιστορικά στοιχεία	13
2. ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ	18
2.1 Οι πρακτικές των Μαρτύρων του Ιεχωβά	18
2.2 Γάμος και σχέσεις.....	19
2.3 Οικογενειακή ζωή	20
2.4 Εορτασμοί	20
2.5 Πόλεμος και πολιτική ουδετερότητα.....	22
2.6 Ζωή μετά τον θάνατο	24
2.7 Αγία Τριάδα	25
3. ΜΕΤΑΓΓΙΣΗ ΑΙΜΑΤΟΣ	27
3.1 Πολιτική απαγόρευσης της μετάγγισης αίματος	27
3.2 Μετάγγιση αίματος και παιδιά	28
3.3 Ιατρική ηθική.....	29
3.4 Μεταρρύθμιση της πολιτικής του αίματος.....	31
4. ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ	33
4.1 Θρησκείες και Διαδίκτυο	33
4.2 Ιστορικά Στοιχεία	34
4.3 Γενική κατηγοριοποίηση θρησκευτικών διαδικτυακών τόπων.....	36
4.4 Εικονική Πραγματικότητα	38
4.5 Εικονικοί ναοί	39
4.6 Διαδίκτυο και Μάρτυρες του Ιεχωβά.....	40
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
1. ΑΦΕΤΗΡΙΑ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	42
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	44
2.1 Το υλικό της έρευνας	44
2.2 Η τεχνική συλλογής του υπό έρευνα υλικού	44
2.3 Κριτήρια επιλογής του υπό έρευνα υλικού	44
2.4 Τυπικά χαρακτηριστικά του υλικού	45

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	47
3.1 Ερευνητική μέθοδος.....	47
3.2 Κριτήρια αξιολόγησης ιστοσελίδων.....	47
3.3 Ερευνητικά ερωτήματα	49
4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	51
4.1 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά.....	51
4.2 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά στην Αυστρία	58
4.3 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά στη Γερμανία.....	61
4.4 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά στη Ρωσία.....	65
4.5 Ιστοσελίδα για τις παραβάσεις της Εταιρίας Σκοπιά	69
4.6 Ιστοσελίδα κατά της πολιτικής του αίματος	73
4.7 Ιστοσελίδα ερευνών	77
4.8 Ιστολόγιο για θύματα των Μαρτύρων του Ιεχωβά.....	82
4.9 Ιστοσελίδα πρώην Μαρτύρων του Ιεχωβά.....	85
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....	88
Βιβλιογραφία	93

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θρησκευτικό κίνημα των Μαρτύρων του Ιεχωβά επεκτείνεται και διαδίδεται σταδιακά όλο και περισσότερο. Στην εποχή της τεχνολογίας την οποία διανύουμε, ακόμα ένας σημαντικός πόρος πληροφοριών για την διάδοση της θρησκείας αυτής είναι το διαδίκτυο. Πληθώρα ιστοσελίδων με σχετικό περιεχόμενο κατακλύζουν τον παγκόσμιο κυβερνοχώρο. Στόχος αυτής της εργασία είναι, πρωτίστως να διερευνηθεί διεξοδικά ένα σημαντικό ζήτημα, το οποίο είναι οι ηθικές δεσμεύσεις και πεποιθήσεις των Μαρτύρων του Ιεχωβά. Έπειτα, επόμενος στόχος είναι η διεξοδική μελέτη του περιεχόμενου των διαθέσιμων διαδικτυακών τόπων που σχετίζονται με την συγκεκριμένη θρησκεία. Οι ιστοχώροι που θα διερευνηθούν είναι, τόσο εκείνοι οι οποίοι στοχεύουν στην διάδοση και την ανάδειξη της θρησκείας των Μαρτύρων του Ιεχωβά, όσο και ιστότοποι που τάσσονται ενάντια στο θρησκευτικό κίνημα αυτό και στις ανάλογες προσαγές που επιβάλλει.

Λέξεις κλειδιά: θρησκεία, Μάρτυρες του Ιεχωβά, διαδίκτυο, ιστοσελίδες

ABSTRACT

The religious movement of Jehovah's Witnesses is growing and spreading progressively. In the current technological era, another important source of information about dissemination of this religion is the Internet. A plethora of websites with relevant content are invading global cyberspace. First of all, the aim of this project is to thoroughly investigate an important issue, which is the ethical commitments and beliefs of Jehovah's Witnesses. Furthermore, the objective is the thorough study of the content of the available websites related to the particular religion. The websites to be searched are those aimed at spreading and highlighting the religion of Jehovah's Witnesses, as well as the websites that are opposed to this religious movement and the analogous dictates it imposes.

Keywords: religion, Jehovah's Witnesses, internet, websites

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα «Οι ηθικές δεσμεύσεις των Μαρτύρων του Ιεχωβά και ο τρόπος παρουσιάσής τους μέσα από διαδικτυακές ιστοσελίδες» πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Ρόδου με τίτλο Επιστήμες Αγωγής - Εκπαίδευση με τη χρήση Νέων Τεχνολογιών, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019.

Η επιλογή για διερεύνηση του συγκεκριμένου θέματος σχετικά με το θρησκευτικό κίνημα των Μαρτύρων του Ιεχωβά έγινε με γνώμονα την ραγδαία διάδοση της συγκεκριμένης θρησκείας. Αναφερόμαστε σε ένα θρησκευτικό κίνημα που έχει εστιάσει σημαντικά το ενδιαφέρον πάνω του, εξαιτίας των ακραίων πεποιθήσεων και πολιτικών που ακολουθεί και επιβάλλει εντόνως στους πιστούς.

Παλαιότερα, ο βασικός τρόπος διάδοσης της θρησκείας των Μαρτύρων του Ιεχωβά ήταν η μετάδοση πληροφοριών πόρτα-πόρτα από αρμόδια άτομα που στόχο είχαν να μνησούν περισσότερους ανθρώπους στο θρησκευτικό κίνημα αυτό. Πλέον, με την συμβολή της τεχνολογίας έχει προστεθεί ακόμα ένα αξιόλογο μέσο για τον σκοπό αυτό, όπου δεν θα μπορούσε να είναι άλλο, παρά το διαδίκτυο. Στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο μπορεί κανείς να εντοπίσει πληθώρα ιστοσελίδων που εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στους Μάρτυρες του Ιεχωβά και στις διάφορες πτυχές της θρησκείας τους.

Σκοπός τη παρούσας έρευνας είναι να γίνει παρουσίαση των ηθικών δεσμεύσεις που διέπουν τις πεποιθήσεις των Μαρτύρων του Ιεχωβά και έπειτα να γίνει μια διεξοδική μελέτη ορισμένων διαδικτυακών τόπων που αφορούν το κίνημα αυτό. Οι ιστοσελίδες που έχουν επιλεγεί προέρχονται από άτομα του κινήματος αλλά και από άτομα που βρίσκονται έξω από αυτό. Ορισμένοι διαδικτυακοί τόποι είναι υπέρ των Μαρτύρων του Ιεχωβά ενώ άλλοι τάσσονται ενάντια των ίδιων ή εναντιώνονται στις πεποιθήσεις τους.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο μέρος της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας βρίσκεται το θεωρητικό υπόβαθρο της ερευνητικής διαδικασίας που ακολουθεί. Δηλαδή, γίνεται αρχικά μια παρουσίαση γενικότερων πληροφοριών που αφορούν το θρησκευτικό κίνημα αυτό. Έπειτα, το ενδιαφέρον εστιάζεται στις διάφορες πολιτικές και αντιλήψεις που διέπουν την θρησκεία αυτή. Γίνεται μια διεξοδική παρουσίαση των πεποιθήσεων της θρησκείας ώστε να διαφανούν τα

σημεία διαφοροποίησης τους. Τέλος, το πρώτο αυτό μέρος ολοκληρώνεται με εκτεταμένες αναφορές σχετικά με την παρουσία των θρησκειών στο διαδίκτυο.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας, βρίσκεται η ερευνητική διαδικασία η οποία πραγματοποιήθηκε. Κεντρικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των θρησκευτικών ιστοσελίδων που αφορούν τους Μάρτυρες του Ιεχωβά και βρίσκονται διαθέσιμες στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο. Πρωτίστως, στο δεύτερο μέρος γίνεται μια διεξοδική αναφορά στους σκοπούς και στόχους της έρευνας, ενώ συνάμα αναλύεται και η μεθοδολογία της ερευνητικής διαδικασίας.

Οι ιστοσελίδες που ερευνήθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι εννέα και θα μπορούσαμε να τις χωρίσουμε σε δύο κατηγορίες: α) εκείνες που στόχο έχουν να διαδώσουν και να προωθήσουν το θρησκευτικό κίνημα των Μαρτύρων του Ιεχωβά β) αυτές που εναντιώνονται στο θρησκευτικό κίνημα αυτό ολικά ή σε κάποιες από τις πεποιθήσεις που το διέπουν. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τέσσερις ιστοσελίδες ενώ στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν πέντε ιστότοποι. Η επιλογή αυτή δεν είναι τυχαία, αλλά έγινε ώστε να εξεταστεί όσο το δυνατόν σφαιρικότερα το μείζον θέμα.

Τέλος, έχουμε την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε αλλά και τα ανάλογα συμπεράσματα με τις ερευνητικές προτάσεις που τίθενται για περαιτέρω έρευνα.

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

1.1 Ορισμός της θρησκείας

Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά (στο εξής: ΜΤΙ) είναι μέλη ενός θρησκευτικού κινήματος το οποίο είναι παγκοσμίως διαδεδομένο. Θεωρείται πως ιδρύθηκε από τον Charles Taze Russell το 1872 και ισχυρίζεται ότι μονοπωλεί τον λόγο του Θεού. Οι ΜΤΙ είναι περισσότερο γνωστοί για την κήρυξή τους από πόρτα σε πόρτα, διανέμοντας βιβλιογραφία όπως το *The Watchtower* (Σκοπιά) και το *Awake* (Ξύπνα) (Penton, 2004). Υποστηρίζουν ότι η μάχη του Αρμαγεδδών είναι επικείμενη και θα καταστρέψει αυτό το κακό σύστημα των πραγμάτων ενώ συνάμα θα υποκινήσει τη Βασιλεία του Θεού στη γη. Οι αμαρτωλοί θα καταστραφούν αλλά το «μεγάλο πλήθος» των Μαρτύρων που έχουν επιδείξει πίστη στον Θεό θα αναστηθεί στην αιώνια ζωή σε έναν επίγειο παράδεισο (Stark and Iannaccone 1997).

Αποτελούν μία Χριστιανική αίρεση που έχει αποσπαστεί από τις βασικές θέσεις που πρεσβεύει ο Χριστιανισμός. Η ομάδα αναφέρει μια παγκόσμια ευρύτητα 8,45 εκατομμυρίων υποστηρικτών. Διευθύνονται από το Διοικητικό Σώμα των Μαρτύρων του Ιεχωβά, μια ομάδα πρεσβυτέρων στο Warwick της Νέας Υόρκης, η οποία καθιερώνει όλα τα δόγματα με βάση τις ερμηνείες της Βίβλου (Andrews, 2017). Το κίνημα έχει τεράστια διεθνή επέκταση. Ακόμη και οι πιο συντηρητικές εκτιμήσεις δείχνουν ότι μέχρι το έτος 2020 ο αριθμός των μελών θα κυμαίνεται στα 12.475.115. Οι Μάρτυρες αποδίδουν τη διεθνή τους επιτυχία στην εκπλήρωση της προφητείας του Ματθαίου: 24, σύμφωνα με την οποία το ευαγγέλιο της Βασιλείας θα φτάσει να κηρυχθεί ως τα άκρα της γης. Υποστηρίζουν ένα αποκλειστικό μήνυμα που δηλώνει ότι σε ένα μεγάλο πλήθος δίκαιων ανθρώπων, θα δοθεί αιώνια ζωή στη γη, ενώ 144.000 μέλη της δικής τους κοινότητας (το σχήμα που αναφέρεται στην Αποκάλυψη 14: 3) θα εισέλθει στον ουρανό. Οι προσταγές του κινήματος απαγορεύουν, μεταξύ άλλων, τις σεξουαλικές σχέσεις εκτός γάμου, τις μεταγγίσεις αίματος, τις ετήσιες εορταστικές εκδηλώσεις (συμπεριλαμβανομένων των Χριστουγέννων, του Πάσχα, των γενεθλίων και των εθνικών εορτών) και τη συμμετοχή σε όλες τις πολιτικές υποθέσεις (Stark & Iannaccone, 1997).

Η Εταιρεία Σκοπιά απορρίπτει όλα τα άλλα θρησκευτικά πιστεύω ως αίρεση και στηρίζει τα δόγματα της με βιβλικά κείμενα. Είναι μια θρησκεία της σοβαρής μελέτης των δημοσιεύσεων της Βίβλου και της Σκοπιάς, των οποίων οι υποψήφιοι πρέπει να επιδείξουν τις γνώσεις τους πριν μπορέσουν να βαφτιστούν. Οι πνευματικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν μια σειρά εβδομαδιαίων συναντήσεων στην τοπική αίθουσα βασιλείου (το επίσημο όνομα για τον τόπο

λατρείας των Μαρτύρων) και τον επιθετικό ευαγγελισμό από πόρτα σε πόρτα. Το κίνημα αποθαρρύνει τους πιστούς από τη συσχέτιση με άτομα που δεν αποτελούν μέλη. Σε έναν σύγχρονο κόσμο στον οποίο διατίθενται όλες οι δυνατότητες ζωής, οι Μάρτυρες ξεχωρίζουν ως συντηρητικοί και αυταρχικοί. Η απαίτηση του κινήματος για αδιαμφισβήτητη πίστη σημαίνει ότι εκείνοι που παραβιάζουν τον ηθικό ή δογματικό του κώδικα, κινδυνεύουν να οδηγηθούν σε διωγμό από το κίνημα. Στον σκεπτικιστή ξένο, αυτό είναι ένα κίνημα που φέρει όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος (Stark & Iannaccone, 1997).

Παρά την επιτυχή ευαγγελιστική αποστολή τους, υπάρχει έλλειψη ακαδημαϊκής λογοτεχνίας σχετικά με τους ΜτΙ. Ενώ παράλληλα, οι Μάρτυρες λαμβάνουν σπάνια περισσότερες από μια σύντομη αναφορά στα περισσότερα από τα βασικά εγχειρίδια για την κοινωνιολογία της θρησκείας. (Stark & Iannaccone, 1997).

1.2 Ιστορικά στοιχεία

Οι ΜτΙ προέκυψαν από το κίνημα των Φοιτητών της Βίβλου που ιδρύθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1870 από τον Charles Taze Russell, ο οποίος μαζί με άλλους σχημάτισαν μια ομάδα στο Πίτσμπουργκ της Πενσυλβανίας για να μελετήσουν τη Βίβλο οργανώνοντας την Zion's Watch Tower Tract Society (Φυλλαδική Εταιρία Σκοπιά της Σιών). Ο Russell αμφισβήτησε πολλές πεποιθήσεις του χριστιανισμού, όπως η αθανασία της ψυχής, η φωτιά, ο προορισμός, η σαρκική επιστροφή του Ιησού Χριστού (Beliaev, Marshall, Smith, & Windsor, 2012). Ο Charles Taze Russell (1852-1916), οργάνωσε την αρχική ομάδα μαθητών της Βίβλου και άρχισε να εκδίδει φυλλάδια που αντίκρουαν τις παραδοσιακές εκκλησιαστικές θρησκείες (Bram, 1956).

Ο Russell έβλεπε τον διαχωρισμό των πιστών σε τάξεις κληρικών και λαϊκών ως μια ιδιαίτερα κακοήθη ανάπτυξη στην Χριστιανοσύνη και φρόντιζε σε κάθε ευκαιρία να υποστηρίζει ότι οι μάζες κρατήθηκαν σε άγνοια των αληθινών διδασκαλιών του Χριστού από την κυρίαρχη τάξη κληρικών. Έτσι, ο ίδιος έγραψε το 1889: «Ο Κύριος δεν αναγνωρίζει τέτοια κάστα ανάμεσα στους αληθινούς οπαδούς του». Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ο Russell δέχθηκε επίθεση από τους κληρικούς των διαφόρων δογμάτων. (Knox, 2012).

Πιο αναλυτικά, οι ΜτΙ ξεκίνησαν από τη Χριστιανική μελέτη Βίβλων στις ΗΠΑ στα τέλη του 1870. Στις αρχές του εικοστού αιώνα ίδρυσαν το κεντρικό τους γραφείο στο Μπρούκλιν της Νέας Υόρκης, όπου εξακολουθούν να έχουν το οργανωτικό τους κέντρο. Η πίστη τους βασίζεται στην πεποίθηση ότι ολόκληρη η Αγία Γραφή - η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη - είναι

ο θεϊκά εμπνευσμένος και έγκυρος λόγος. Η Βίβλος τους έχει διδάξει ότι η ουράνια Βασιλεία του Θεού (Ιεχωβά) θα κυριαρχεί μία ημέρα στη Γη. Κάθε άνθρωπος που είναι πρόθυμος να υπακούσει τους νόμους του Θεού έχει την ευκαιρία να ζήσει για πάντα σε έναν παράδεισο, χωρίς θάνατο, ασθένεια, γήρας ή πόνο, όπως περιγράφεται στο βιβλίο της Αποκάλυψης. Το 1931 αυτοί οι μαθητές της Βίβλου υιοθέτησαν το όνομα «Μάρτυρες του Ιεχωβά» (Beckford J. , 1975).

Ο Russell στη πραγματικότητα δεν συνάντησε ποτέ έναν «Μάρτυρα του Ιεχωβά», αφού τα μέλη της οργάνωσης, τα ονόμαζε «Φοιτητές της Γραφής». Εξάλλου, οι αμφισβητούμενες διδαχές του Russell, οι ανεκπλήρωτες χρονολογίες για τη Δεύτερη Παρουσία, το χαλαρό οργανωτικό στυλ και η αποτυχία διορισμού διαδόχου οδήγησαν σε πολυάριθμες σχισματικές διαμαρτυρίες στη διάρκεια της ζωής του και αμέσως μετά το θάνατό του το 1916. Στον αγώνα εξουσίας που ακολούθησε το θάνατο του Russell, ο δικαστής J. F. Rutherford πήρε γρήγορα τον έλεγχο της Εταιρίας μέσω νομικών ελιγμών. Οι μεταγενέστερες αλλαγές στην οργάνωση, την πολιτική και τη διδασκαλία ήταν τόσο δραστικές ώστε πολλοί μελετητές θεωρούν τώρα τους ΜΤΙ ως ένα παρακλάδι του αρχικού κινήματος που ξεκίνησε ο Russell. Ωστόσο, υπάρχουν μέχρι και σήμερα, πολλές μικρές ομάδες μαθητών της Αγίας Γραφής που παραμένουν πιο πιστές στις αρχικές διδασκαλίες του Russell . (Stark & Iannaccone, 1997)

Ο Rutherford εκτός από τις σημαντικές οργανωτικές και δογματικές αλλαγές που πραγματοποίησε, είναι εκείνος που προχώρησε στην υιοθέτηση του ονόματος των Μαρτύρων του Ιεχωβά το 1931 για να τους διακρίνει από άλλες ομάδες φοιτητών της Αγίας Γραφής και να συμβολίσει μια απομάκρυνση από την κληρονομιά των παραδόσεων του Russell (Beliaev, Marshall, Smith, & Windsor, 2012).

Ο διάδοχος του Rutherford, ο Nathan Homer Knorr (1905-77), ανέλαβε την προεδρία το 1942 και συνέχισε και επέκτεινε τις πολιτικές του Rutherford. Κάτω από την κατεύθυνση του Knorr, μια ομάδα Μαρτύρων παρήγαγε μια νέα μετάφραση της Βίβλου. Τον Knorr διαδέχτηκε ο Frederick W. Franz (1893-1992) το 1978 και στη συνέχεια αυτόν αργότερα αντικατέστησε ο Milton G. Henschel (1920-2003) το 1992. Το 2000, ο Henschel παραιτήθηκε από την αναδιοργάνωση της ηγεσίας και αντικαταστάθηκε από τον Don A. Adams. Τα κεντρικά γραφεία του κινήματος μεταφέρθηκαν στο Warwick της Νέας Υόρκης το 2016 (Harrison, 1980).

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ έστειλε τον Rutherford και άλλους ηγέτες της Σκοπιάς σε φυλακές για αποθάρρυνση κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Στη Γερμανία πριν από τον Β'

Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Ναζί έστειλαν Μάρτυρες σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ ΜτΙ διώκονταν επίσης στη Βρετανία, τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες (Evert, 2001).

Όταν ο Χίτλερ ήρθε στην εξουσία το 1933, ένας από τους πρώτους νόμους που εισήγαγε ήταν εναντίον των κομμουνιστών, ο οποίος μετατράπηκε σε όπλο εναντίον όσων προσέφεραν αντίσταση. Για τους ΜτΙ, αυτή η αντίσταση είχε ήδη ξεκινήσει με την άρνησή τους να πουν «Heil Hitler». Για εκείνους, αυτός ο χαιρετισμός αποτελούσε θρησκευτική λατρεία, την οποία μόνο ο Θεός αξίζει. Άλλες μορφές αντίστασης, ήταν η αποχή τους από τις εκλογές και η άρνησή τους να εκτελέσουν στρατιωτική θητεία. Οι ΜτΙ κατηγορήθηκαν ότι ήταν κομμουνιστές, οι οποίοι δούλευαν σε συνεργασία με τους Εβραίους για να αποκτήσουν παγκόσμια εξουσία. Κατά τη διάρκεια των δώδεκα ετών της κυριαρχίας τους, οι Ναζί καταδίωκαν σκληρά τους ΜτΙ. Αν και αριθμούσαν μόνο 25.000 στη Γερμανία, το 1933 περίπου 10.000 από αυτούς βρίσκονταν σε φυλακές και στρατόπεδα συγκέντρωσης και περίπου 2.000 δολοφονήθηκαν. Οι ιστορικοί πιστεύουν ότι καμία άλλη θρησκευτική ή πολιτική ομάδα (εκτός από τους Εβραίους) δεν υπέστη την ίδια ένταση δίωξης από τους Ναζί (Beckford J. , 1975).

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι απελευθερωμένοι Μάρτυρες από διάφορα στρατόπεδα συγκέντρωσης βρισκόταν στην πρώτη γραμμή για την αναδιοργάνωση της εργασίας ευαγγελισμού στις χώρες καταγωγής τους. Όταν ξεκίνησαν οι κομμουνιστικές διώξεις, ένας μεγάλος αριθμός Μαρτύρων για άλλη μια φορά πήγε στη φυλακή ή σε στρατόπεδα εργασίας. (Dobbelaere & Wilson, 1980).

Αμέσως μετά το 1945 η κατάσταση για τους ΜτΙ στην Ανατολική Ευρώπη διέφερε από χώρα σε χώρα. Στο Ανατολικό τμήμα της Γερμανίας τον Σεπτέμβριο του 1945 αφέθηκαν να λειτουργήσουν από τη Σοβιετική Στρατιωτική Διοίκηση. Απέκτησαν παρόμοια αναγνώριση στην Τσεχοσλοβακία, καθώς τον Δεκέμβριο του 1945, οι δραστηριότητές τους επιτράπηκαν από το Υπουργείο Εσωτερικών. Στη Ρουμανία αναγνωρίστηκαν ακόμη και ως νομικό σώμα. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτή την πρώιμη περίοδο οι Μάρτυρες είχαν προβλήματα. Στην Ανατολική Γερμανία, για παράδειγμα, οι Μάρτυρες που ασχολούνταν με το κήρυγμα συχνά συλλαμβάνονταν από την αστυνομία και τις Σοβιετικές Αρχές. (Dobbelaere & Wilson, 1980).

Σε ορισμένες κομμουνιστικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης η κατάσταση για τους ΜτΙ ήταν δύσκολη από την αρχή. Στη Γιουγκοσλαβία δεν υπήρξε καθόλου ειρηνική μεταπολεμική περίοδος. Οι διωγμοί από την κροατική εθνικιστική αστυνομία μετατράπηκαν λίγο-πολύ σε κομμουνιστικές διώξεις. Υπήρξαν συλλήψεις των Μαρτύρων το 1946, αν και στις περισσότερες περιπτώσεις κρατήθηκαν για λίγες μόνο μέρες. Η βιβλιογραφία μπορεί να το

θεωρήσει ως ένα τυπικό μεταπολεμικό πρόβλημα παρά ως αποτέλεσμα της σκόπιμης κομμουνιστικής πολιτικής, αλλά είναι σημαντικό ότι οι Αρχές αρνήθηκαν την αναγνώριση των ΜτΙ ως θρησκευτική ονομασία, για την οποία είχαν υποβάλει αίτηση στον υπουργό και τον πρωθυπουργό. Τον Σεπτέμβριο του 1946 συνελήφθησαν όλοι οι λεγόμενοι ηγέτες, που ήταν μέλη της επιτροπής χωρών των ΜτΙ στη Γιουγκοσλαβία. Στις 3 Φεβρουαρίου 1947 πραγματοποιήθηκε στο Ανωτάτο Δικαστήριο της Κροατίας μια δίκη με 18 ΜτΙ. Οι κατηγορίες που τους επιβλήθηκαν ήταν οι εξής: 1) προσπάθεια ανατροπής της λαϊκής κυβέρνησης με βία και καθιέρωση της φασιστικής τους κυριαρχίας 2) διατήρηση απόψεων που αποδυνάμωσαν τις δυνάμεις της χώρας 3) διατήρηση σχέσεων με τα γραφεία των ΜτΙ της Βέρνης και του Μπρούκλιν, τα οποία η εισαγγελία ισχυρίστηκε ότι ήταν φασιστικά κέντρα που εργάζονταν για έναν Τρίτο Παγκόσμιο Πόλεμο και για την προστασία των εγκληματιών του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου 4) προδοσία 5) εκτύπωση 700 αντιτύπων του περιοδικού Σκοπιά, παρά την απαγόρευση να το πράξουν 6) ισχυρισμός ότι η ελευθερία στη Γιουγκοσλαβία υπήρχε μόνο σε χαρτί και όχι στην πραγματικότητα. Ο αρχηγός των ΜτΙ και δύο συμπολίτες τους καταδικάστηκαν σε θάνατο και 12 άλλοι ΜτΙ καταδικάστηκαν σε ποινή φυλάκισης έως 15 έτη. (Wah, 2001).

Παρόλο που οι τρεις θανατικές καταδίκες στη συγκεκριμένη περίπτωση μετατράπηκαν αργότερα σε μακροχρόνια φυλάκιση, από τότε οι ΜτΙ θεωρήθηκαν παράνομοι στη Γιουγκοσλαβία. Παρά τις δυσμενείς αυτές συνθήκες, ο αριθμός των ΜτΙ στη Γιουγκοσλαβία αυξήθηκε από 120 το 1947, σε περίπου 500 το 1949 (Snow & Machalek, 1982).

Το 1948 η Αλβανία ακολούθησε την επίσημη απαγόρευση των ΜτΙ. Παρόλο που στη χώρα υπήρχαν μόνο 35, αυτοί οι λίγοι Μάρτυρες διώκονταν με ανελέητη βιαιότητα. Οι σοβαρές διώξεις άρχισαν στη συνέχεια στην Τσεχοσλοβακία το 1948, με άρθρα του τύπου να ισχυρίζονται ότι οι ΜτΙ ήταν αντίπαλοι του κράτους και του κομμουνιστικού συστήματος. Στις 29 Νοεμβρίου 1948 η τσεχοσλοβακική μυστική αστυνομία έκλεισε το γραφείο διοίκησης υποκαταστημάτων των Μαρτύρων και διεξήγαγε έρευνες σπιτιών σε όλη τη χώρα. Τρεις ημέρες αργότερα συνελήφθησαν και τα δέκα μέλη της ηγετικής επιτροπής. Το 1949 η Βουλγαρία ακολούθησε την απαγόρευση των ΜτΙ και με μέτρα εναντίον της δραστηριότητάς τους, παρότι υπήρχαν μόνο περίπου 20 Μάρτυρες στη χώρα (Snow & Machalek, 1982).

Στη Ρουμανία, μετά από μια σύντομη περίοδο ελευθερίας το 1948, ενώ οι Μάρτυρες, αριθμούσαν περίπου 5.000, αναδιοργάνωσαν το θρησκευτικό τους έργο, οι διωγμοί ξεκίνησαν τον Αύγουστο του 1949 με επιδρομή στο κεντρικό γραφείο και τη σύλληψη μελών. Τον Ιούλιο

του 1950 το στρατιωτικό δικαστήριο στο Βουκουρέστι καταδίκασε 11 μάρτυρες να εργαστούν σε στρατόπεδο κοντά στον Δούναβη. (Snow & Machalek, 1982).

2. ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ

2.1 Οι πρακτικές των Μαρτύρων του Ιεχωβά

Η συμμετοχή στο θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ απαιτεί έντονη προσωπική δέσμευση για να είναι ο πιστός σε καλή κατάσταση τόσο με την κοινότητα όσο και με τον Ιεχωβά / Θεό. Όλα τα μέλη υποχρεούνται να ενεργούν σύμφωνα με έναν αυστηρό ηθικό κώδικα ο οποίος συμπεριλαμβάνει μια σειρά από απαγορεύσεις και προσταγές. (Hookway & Habibis, 2013).

Οι ΜτΙ πιστεύουν ότι όλοι πρέπει να έχουν την ευκαιρία να ακούσουν το ευαγγέλιο ή τα «καλά νέα της Βασιλείας του Θεού». Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο συμμετέχουν σε εντατική διαδικασία ευαγγελισμού. Πιστεύουν ακράδαντα ότι καμία ανθρώπινη κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να απαγορεύσει αυτό το έργο του χριστιανικού κηρύγματος που διέταξε ο Θεός. Σε χώρες όπου απαγορεύεται η θρησκευτική δράση τους, οι Μάρτυρες ασκούν τις δραστηριότητές τους υπόγεια. (Beckford J. , 1978).

Οι ΜτΙ δεν συμμετέχουν στις εορτές που πιστεύουν ότι έχουν παγανιστικές καταβολές, όπως τα Χριστούγεννα, το Πάσχα και τα γενέθλια. Δεν χαιρετίζουν την εθνική σημαία ούτε τραγουδούν τον εθνικό ύμνο και αρνούνται τη στρατιωτική θητεία. Αρνούνται επίσης τις μεταγγίσεις αίματος, ακόμη και εκείνες που θα μπορούσαν να είναι σωτήριες (Beckford J. , 1978).

Ένας ΜτΙ απαγορεύεται να καταπιεί ή να μεταγγίζεται με φυσικό ανθρώπινο αίμα ή τα προϊόντα του, αν και υπάρχουν εξαιρέσεις για κάποια τεχνητά προϊόντα αίματος ή εναλλακτικές λύσεις εκτός αίματος. Η στάση των Μαρτύρων εναντίον μεταγγίσεων αίματος αντανακλά τη σημασία του αίματος στην πίστη τους . Υποστηρίζουν ότι το αίμα είναι ιερό και αντιπροσωπεύει τη ζωή. Η πεποίθηση ότι πρέπει να «απέχουν από το ... αίμα» προέρχεται από ένα βιβλικό πέρασμα στο βιβλίο των Πράξεων (Beckford J. , 1978).

Οι Μάρτυρες παρευρίσκονται σε συναντήσεις στις Βασιλικές Αίθουσες. Μελετούν τη λογοτεχνία της Εταιρίας Σκοπιά και την Αγία Γραφή στις συναντήσεις τους, οι οποίες συνήθως περιλαμβάνουν δύο συγκεντρώσεις κάθε εβδομάδα. Τη δυνατότητα δογματικών και οργανωτικών αποφάσεων κατέχει το Διοικητικό Σώμα, μια μικρή ομάδα ανδρών με έδρα το Μπρούκλιν της Εταιρίας Σκοπιά. Παράλληλα, η Εταιρία Σκοπιά συμβουλεύει τους Μάρτυρες να ελαχιστοποιούν την κοινωνικοποίηση με εκείνους που δεν είναι μέλη, για να διατηρήσουν την πνευματική ακεραιότητα και την ηθική τους (Beckford J. , 1978).

Τα παιδιά των ΜτΙ, οι νέοι σε ηλικία Μάρτυρες, μεγαλώνουν αισθητά διαφορετικά από τα άλλα παιδιά. Τα υλικά που τα παιδιά διαβάζουν, παίζουν, παρακολουθούν και ακούν βρίσκονται υπό τον απόλυτο έλεγχο των γονιών. Αναφερόμαστε σε έναν ηγεμονικός έλεγχος των γονέων. (Holden, 2002)

Οι ΜτΙ διατηρούν στενές σχέσεις με τους συναδέλφους της πίστης τους. Θεωρούνται ως "αδελφός" και "αδελφή", ενώ η οργάνωσή τους αποτελεί ένα Κυρίαρχο Σώμα έμπειρων αρσενικών πρεσβυτέρων, που αναγνωρίζουν τον Ιησού ως Επικεφαλής. Το Κυβερνών Σώμα επιβλέπει τη μετάφραση, την εκτύπωση και την παγκόσμια διανομή θρησκευτικών κειμένων, διοργανώνει συναθροίσεις δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα σε ένα χώρο που ονομάζεται Βασιλική Αίθουσα και οι οποίες διοικούνται από άνδρες που υπηρετούν ως «πρεσβύτερο» ή «επιβλέποντες». Οι παλιοί αυτοί δεν κατέχουν υψηλούς τίτλους, αντιμετωπίζονται τον ίδιο με όλους τους άλλους και παρέχουν πρόθυμα τις πνευματικές υπηρεσίες τους, χωρίς χρηματική αποζημίωση. Όλες οι εργασίες τους χρηματοδοτούνται από εθελοντικές δωρεές μελών. Αν κάποιος επιθυμεί να κάνει μια δωρεά μπορεί να το κάνει ακόμα και ανώνυμα. Οι ΜτΙ θεωρούν ότι είναι η πιο ευτυχισμένη οικογένεια στη γη, επειδή ευχαριστούν τον Θεό βοηθώντας τους άλλους (Dobbelaere & Wilson, 1980).

2.2 Γάμος και σχέσεις

Οι ΜτΙ ζουν με έναν πολύ αυστηρό ηθικό κώδικα, που απαγορεύει κάθε είδους σεξουαλική επαφή μεταξύ ανθρώπων που δεν είναι παντρεμένοι μεταξύ τους. Μόλις πραγματοποιηθεί κάποιος γάμος η ακαμψία αυτής της πολιτικής χαλαρώνει μόνο σε ένα μικρό ποσοστό. Ως αποτέλεσμα, οι ΜτΙ δεν συμμετέχουν σε αυτό που οι περισσότεροι μη-Μάρτυρες θεωρούν κανονική ερωτική ζωή (Beckford J. , 1978).

Για να προχωρήσουν σε έναν γάμο πρέπει να είναι σε ηλικία γάμου. Η σωστή ηλικία, όπως λέει η Βίβλος, είναι «μετά από την άνθιση της νεολαίας» όταν πλέον οι ορμονικές παρορμήσεις δεν τους καθοδηγούν και δεν επισκιάζουν την κρίση τους με αποτέλεσμα να οδηγήσουν σε έναν παρορμητικό γάμο. (Beckford J. , 1978).

Οι κανόνες της Εκκλησίας προτείνουν ότι οι ΜτΙ θα πρέπει να γνωρίζουν μόνο άλλους πιστούς. Δεν συνιστάται η έντονη συναναστροφή με άτομα που δεν ανήκουν στο κίνημα, πόσο μάλλον η επιλογή ενός τέτοιου συντρόφου. Στην πραγματικότητα, απαγορεύεται, αν και δεν εφαρμόζεται σε όλες τις οικογένειες. Η επιλογή να διαπράξει κανείς μια μυστική σχέση, θεωρείται εξαπάτηση της εκκλησίας. (Beckford J. , 1978).

Όπως συμβαίνει στις περισσότερες θρησκείες που βασίζονται στον Χριστό, η σεξουαλική παρενόχληση απαγορεύεται σε έναν ΜτΙ. Πιστεύεται ότι αυτή η φυσική πράξη πρέπει να πραγματοποιείται μόνο ανάμεσα σε δύο παντρεμένους ενήλικες που μοιράζονται την ίδια θρησκευτική πίστη. Οι κοπέλες αναμένεται να παραμείνουν «καθαρές» μέχρι και μετά το γάμο. Το φιλί, το πιάσιμο των χεριών ή άλλα σημάδια της αγάπης πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο ιδιαίτερα εάν το ζευγάρι δεν έχει σκοπό να παντρευτεί (Dobbelaere & Wilson, 1980).

2.3 Οικογενειακή ζωή

Η διατήρηση μιας ευτυχισμένης οικογενειακής ζωής ευχαριστεί τον Θεό και επομένως είναι πολύ σημαντική για τους ΜτΙ. Ένας σύζυγος πρέπει να αγαπά τη σύζυγό και τα παιδιά του, να φροντίζει για όλες τις ανάγκες τους και να τους μεταχειρίζεται, όπως ο Ιησούς μεταχειρίζεται τους οπαδούς του. Μια σύζυγος συμπληρώνει τον σύζυγό της και πρέπει να βοηθήσει στην ανατροφή των παιδιών τους. Μαζί θα πρέπει να διδάξουν τα παιδιά τους να τους υπακούουν και να ακολουθήσουν τις αρχές που διδάσκει η Αγία Γραφή. Οι γονείς θα πρέπει να φροντίζουν τα παιδιά τους και πάντα να τα αντιμετωπίζουν με αγάπη. Δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιούν σκληρές ή τιμωρητικές μεθόδους για να πειθαρχήσουν τα παιδιά τους. Οι γονείς πρέπει επίσης να φροντίζουν για τις πνευματικές αλλά και συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών τους, περνώντας ποιοτικό χρόνο μαζί τους και συμμετέχοντας σε συχνή μελέτη της Βίβλου (Dobbelaere & Wilson, 1980).

Τα παιδιά στο νοικοκυριό υπόκεινται στην εξουσία των γονέων τους, τουλάχιστον μέχρι να βαπτιστεί ένας γιος. Μόλις συμβεί αυτό, ενώ απαιτείται ακόμη να είναι υπάκουος στη μητέρα του, θεωρείται σχετικά αυτόνομος. Τα νεαρά βαπτισμένα αγόρια τείνουν κατά την εφηβεία να επιθυμούν να δράσουν με βάση αυτό το κομμάτι της εξουσίας και να αρχίσουν να προσπαθούν να διατάξουν τις μητέρες τους, μια κατάσταση που δεν είναι αποδεκτή (Snow & Machalek, 1982).

Τα κορίτσια στο σπίτι είναι οι εντελώς κατώτερες μορφές ζωής στη γη. Δεν έχουν καμία φωνή απολύτως. Εάν ένας αυταρχικός πατέρας κυβερνά το νοικοκυριό, η ζωή μπορεί να είναι αρκετά αφόρητη, παρέχοντας έναν ακόμη λόγο για πρόωρο γάμο και απόδραση (Smith, 2010).

2.4 Εορτασμοί

Οι ΜτΙ δεν συμμετέχουν στις περισσότερες εκδηλώσεις και άλλους εορτασμούς. Αν μια εορτή ή μια γιορτή συνδέεται κατά κάποιον τρόπο με άλλους θεούς ή θεές ή εάν παρατηρηθεί ότι είναι αντίθετη με τις προσταγές των βιβλικών αρχών, δεν συμμετέχουν (Snow & Machalek, 1982).

Σε γενικές γραμμές οι ΜτΙ απολαμβάνουν να δίνουν δώρα και να έχουν καλές στιγμές μαζί όλο το χρόνο. Ωστόσο, οι μόνοι δύο εορτασμοί γενεθλίων που αναφέρονται στη Βίβλο αφορούσαν ανθρώπους που δεν ήταν αληθινοί πιστοί. Ο ένας ήταν ο Φαραώ της Αιγύπτου και ο Ρωμαίος ηγεμόνας, ο Ηρώδης Αντίπας, όπου στην περίπτωση του καθενός από τους δύο ο εορτασμός των γενεθλίων είχε θανατηφόρα αποτελέσματα. (Γένεση 40: 18-22 · Μάρκος 6: 21-28) (Wah, 2001).

Επιπλέον, οι εορτασμοί γενεθλίων τείνουν να δίνουν υπερβολική σημασία σε ένα άτομο, κι αυτός ένας λόγος για τον οποίο οι πρώτοι Χριστιανοί τους αποφεύγουν. (Εκκλησιαστής 7: 1) Με τον ίδιο τρόπο και οι ΜτΙ δεν μοιράζονται τις γιορτές των γενεθλίων (το τραγούδι, το δώρο κ.α.) (Wah, 2001).

Έπειτα σχετικά με τα Χριστούγεννα, για τους ΜτΙ είναι γνωστό, ότι η 25η Δεκεμβρίου δεν ήταν τα γενέθλια του Ιησού Χριστού. (Barzilai-Nahon, 2005). Μάλιστα απαγορεύεται στα παιδιά να γράφουν γράμμα στον Άγιο Βασίλη. Στα παιδιά λένε ότι ο Άγιος Βασίλης είναι ένας πλασματικός χαρακτήρας, επειδή οι θρησκευτικές πεποιθήσεις τους δεν συμφωνούν με την ύπαρξη του. (Bram, 1956).

Οι ΜτΙ παίρνουν την ίδια θέση της συνολικής μη συμμετοχής σε άλλες θρησκευτικές ή ημι-θρησκευτικές διακοπές που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Ο λόγος είναι ότι αυτές οι αργίες συνδέονται επίσης με τη μη χριστιανική λατρεία. Στην πραγματικότητα, ορισμένα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας λατρείας συχνά κυριαρχούν στις εορταστικές εκδηλώσεις (Barzilai-Nahon, 2005).

Επίσης, οι ΜτΙ για λόγους ευσυνειδησίας δεν παίρνουν μέρος σε δραστηριότητες διακοπών, ούτε τραγουδούν, δεν παίζουν μουσική, δεν παίρνουν μέρος σε παιχνίδια, δεν συμμετέχουν σε παρελάσεις, ούτε παρευρίσκονται σε πάρτι, δεν τρώνε και πίνουν κ.ο.κ. Ωστόσο, ταυτόχρονα, δεν αντιτείνουμε σε άλλους που επιλέγουν να γιορτάζουν τέτοιες διακοπές ούτε προσπαθούν να τις εμποδίσουν. (Beckford J. , 1975).

Άλλες περιπτώσεις μη συμμετοχής είναι κάπως διαφορετικές. Αναφερόμαστε σε εκδηλώσεις που δεν είναι τόσο παγκοσμίου φήμης, αλλά μπορεί να είναι μοναδικές για μια συγκεκριμένη χώρα. Για παράδειγμα, μπορεί να υπάρχουν εθνικές ημέρες εορτών. Σε ορισμένα μέρη μπορεί επίσης να υπάρχει μια συγκεκριμένη μέρα που αφιερώνεται στην ανάμνηση ενός νεκρού πολέμου, ενός έθνους ή μιας ημέρας για να θυμηθεί κανείς τη γέννηση μιας χώρας ή ορισμένων εξεχόντων προέδρων, ηγετών ή εθνικών ηρώων. Και σε αυτές οι ΜτΙ επιλέγουν να μην λαμβάνουν μέρος. (Wah, 2001).

2.5 Πόλεμος και πολιτική ουδετερότητα

Το 1904, η Εταιρία Σκοπιά χρησιμοποίησε για πρώτη φορά τον όρο «ουδέτερο» για να περιγράψει τη θέση των Φοιτητών της Γραφής προς την πολιτική και τον πόλεμο (Dobbelaere & Wilson, 1980).

Δεδομένου ότι οι ΜτΙ υποτάσσονται πλήρως στην κυριαρχία του Θεού, είναι ουδέτεροι σε όλα τα πολιτικά θέματα. Αν και υπακούουν στους νόμους της χώρας στην οποία ζουν, αρκεί σε αυτοί να μην έρχονται σύγκρουση με το νόμο του Θεού. Απέχουν από πολιτικές δραστηριότητες όπως η ψηφοφορία. Αυτή η ουδέτερη στάση, σε συνδυασμό με τη βιβλική διαταγή να μην δολοφονήσουν, τους οδηγεί σε αντίθεση συνείδησης στη στρατιωτική θητεία και για το λόγο αυτό πολλοί καταδικάστηκαν σε θάνατο κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. (Beckford J. , 1978). Ακόμα μια πεποίθηση για την υποστήριξη της άποψης για την αποχή αυτή είναι η πεποίθηση ότι όλοι οι άνθρωποι είμαστε πολίτες του ουράνιου βασιλείου, κι επομένως δεν μπορούμε να καταστρέφουμε με κανένα τρόπο ανθρώπινες ζωές, αντίθετα η επιθυμία μας είναι να τους σώσουμε (Smith, 2010).

Οι ΜτΙ, όπου κι αν ζουν, έχουν μακρά ιστορία να απέχουν από το σαρκικό πόλεμο ανάμεσα στα έθνη ή μεταξύ των μαχητών μέσα στο ίδιο έθνος. «Οι ΜτΙ διατηρούν αυστηρή ουδετερότητα σε καιρό πολέμου», σημείωσε η Αυστραλιανή Εγκυκλοπαίδεια. Ο μόνος πόλεμος με τον οποίο ασχολούνται οι ΜτΙ είναι πνευματικός. Δεν εμπλέκονται με κανέναν τρόπο στις στρατιωτικές υποθέσεις, έχοντας ήδη εγγραφεί ως στρατιώτες του Ιησού Χριστού. (Beckford J. , 1978).

Ένας σημαντικός λόγος για τον οποίο οι Μάρτυρες απέχουν από τη συμμετοχή σε πόλεμο είναι ότι η συμμετοχή σε τέτοιες συγκρούσεις θα παραβίαζε τη χριστιανική τους συνείδηση. Η συνείδησή τους διαμορφώθηκε από τις εντολές και το παράδειγμα του Κυρίου Ιησού Χριστού. Όταν ένας από τους μαθητές Του προσπάθησε να Τον υπερασπιστεί με ένα σπαθί, ο Ιησούς του είπε: «Επέστρεψε το σπαθί σου προς τον τόπο του, γιατί όλοι εκείνοι που παίρνουν το σπαθί θα χαθούν από το σπαθί». (Ματθαίος 26:52) Έτσι, έδειξε σαφώς ότι οι οπαδοί Του δεν πρέπει να χρησιμοποιούν όπλα. (Beckford J. , 1978).

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο οι ΜτΙ δεν πηγαίνουν στον πόλεμο είναι ότι είναι μέλη μιας παγκόσμιας κοινότητας πιστών. Ο πόλεμος θα έθετε αδελφό εναντίον του αδελφού και αυτό θα ήταν αντίθετο προς την εντολή του Ιησού να υπάρχει «αγάπη μεταξύ τους» - (Ιωάννης 13:35) (Beckford J. , 1978).

Οι παραπάνω αρχές που διέπουν την αγάπη δεν είναι απλή θεωρία για τους ΜτΙ. Για παράδειγμα, εξετάστε την πορεία δράσης τους κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, (1939-1945). Στις Ηνωμένες Πολιτείες, περισσότεροι από 4.300 ΜτΙ φυλακίστηκαν στις ομοσπονδιακές φυλακές επειδή αρνήθηκαν να εκτελέσουν στρατιωτική θητεία. Στη Βρετανία, πάνω από 1.500, συμπεριλαμβανομένων περισσότερων από 300 γυναικών, φυλακίστηκαν για παραίτηση από την εκτέλεση στρατιωτικών καθηκόντων. Στη Ναζιστική Γερμανία, πάνω από 270 μάρτυρες εκτελέστηκαν με κρατική εντολή για την άρνησή τους να πάρουν όπλα. Κάτω από το ναζιστικό καθεστώς, περισσότεροι από 10.000 Μάρτυρες φυλακίστηκαν είτε σε φυλακές είτε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Οι Μάρτυρες στην Ιαπωνία επίσης υπέφεραν τρομερά. Όμως όποιοι έχασαν τα αγαπημένα τους πρόσωπα στα πεδία μάχης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου - ή σε οποιονδήποτε επόμενο πόλεμο - μπορούν να είναι σίγουροι ότι κανένας από τους ΜτΙ δεν ήταν υπεύθυνος για τέτοιους θανάτους (Stark & Iannaccone, 1997).

Η άποψη των ΜτΙ εκφράζεται εύγλωττα στα τελευταία λόγια του Wolfgang Kusserow. Το 1942 οι Ναζί αποκεφάλισαν αυτόν τον 20χρονο Γερμανό επειδή αρνήθηκε να πάει στον πόλεμο. Δήλωσε ενώπιον του στρατιωτικού δικαστηρίου: «Ανατράφηκα ως ένας από τους Μάρτυρες του Ιεχωβά, σύμφωνα με τον λόγο του Θεού που περιέχεται στις Ιερές Γραφές. Ο μεγαλύτερος και πιο άγιος νόμος που έδωσε στην ανθρωπότητα είναι: «Θα αγαπάς τον Θεό σου πάνω από όλα και τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου». (Stark & Iannaccone, 1997).

Ιστορικά, η απόφασή τους ήταν να απέχουν από πράξεις βίας κατά των συνανθρώπων τους από άλλα έθνη, επειδή θεωρούν αυτούς ως «γείτονες» τους οποίους θα πρέπει να αγαπούν (Snow & Machalek, 1982). Οι ΜτΙ αντιτάσσονται ευσυνείδητα στον πόλεμο και στη συμμετοχή τους σε αυτόν σε οποιαδήποτε μορφή. Γι' αυτόν το λόγο ενημερώνουν αξιωματούχους της κυβέρνησης ότι αντιτάσσονται ευσυνείδητα στην υπηρεσία του στρατού ή σε οποιαδήποτε πολιτική δύναμη που ενισχύει ή στηρίζει τους στρατιωτικούς. Επιπλέον, είναι διατεθειμένοι να δεχτούν τις συνέπειες της Βίβλου που βασίζεται στη συνείδηση τους (Stark & Iannaccone, 1997).

Αυτή δεν είναι μια νέα πίστη που ξεπήδησε από τα αντιπολεμικά κινήματα της πρόσφατης ιστορίας, αλλά μάλλον από εκείνη που από καιρό έχουν τηρήσει οι μεμονωμένοι ΜτΙ. Για να διατηρήσουν αυτή την πολιτική ουδετερότητα, οι ΜτΙ έχουν υπομείνει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ποινές φυλάκισης και πολλοί έχουν δώσει τη ζωή τους. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη, τουλάχιστον 260 Μάρτυρες, σύμφωνα με ελλιπείς αναφορές, εκτελέστηκαν λόγω της στάσης τους. Ο αριθμός αυτός δεν περιλαμβάνει

αυτούς που έχασαν τη ζωή τους από την πείνα, τις ασθένειες και άλλες βάνανουσες πρακτικές σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, χιλιάδες Μάρτυρες του Ιεχωβά φυλακίστηκαν επειδή "δεν έλαβαν το σπαθί" (Κατά Ματθαίον 26:52). (Wah, 2001).

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ΜτΙ είναι ακραίοι ειρηνιστές. Θεωρούσαν πως ο Θεός διατηρεί την εξουσία να διεξάγει δίκαιους πολέμους σε περιόδους και μέρη της επιλογής του κι ότι ο μεγάλος πόλεμος του Θεού εναντίον του κακού - Αρμαγεδδών – πρόκειται να επέλθει. Οι Φοιτητές της Βίβλου ήταν πεπεισμένοι ότι θα ήταν «δίκαιος πόλεμος» και ήταν εξίσου σίγουροι ότι δεν θα τους ζητούσαν να πάρουν τα όπλα για να πολεμήσουν μέσα σ' αυτό. (Smith, 2010).

Περιμένουν την εποχή που ο Ιησούς Χριστός θα κυβερνήσει τον κόσμο ως Πρίγκιπας της Ειρήνης (Ησαΐας 9: 6). Εν τω μεταξύ, παραμένουν νόμιμοι και ειρηνικοί, συνεργαζόμενοι με τις κυβερνητικές αρχές σε όλα τα πράγματα που δεν έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο του Θεού. Σε αυτές τις λίγες περιπτώσεις όπου υπάρχει άμεση σύγκρουση μεταξύ του νόμου του Θεού και εκείνου του κράτους, «υπακούν το Θεό ως ηγεμόνα και όχι τους ανθρώπους» (Πράξεις 5:29). Παρόλα αυτά, δεν προσφέρουν ενεργητική αντίσταση στις νομικές αρχές και είναι αρκετά πρόθυμες να δεχθούν τις συνέπειες της αντίρρησής τους (Ρωμαίους 13: 1, 2 · Τίτος 3: 1 · Ησαΐας 2: 4 · Ματθαίος 22:39). Αυτό περιγράφει εν συντομία τη θέση που έλαβαν μεμονωμένοι ΜτΙ σχετικά με τη στρατιωτική θητεία. Σε τελική ανάλυση, ο καθένας κάνει τη δική του συνειδητή απόφαση βασισμένη στην εκτίμησή του για τις αρχές της Γραφής (Γαλάτες 6: 5) (Bram, 1956)

Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως οι ΜτΙ αποφεύγουν γενικότερα τις υποχρεώσεις τους. Μέχρι και σήμερα θεωρούν υποχρέωσή τους να είναι πολίτες με σεβασμό, να πληρώνουν τους φόρους τους και να υποστηρίζουν τις κοινότητές τους μέσα στα όρια της συνείδησής τους. (Dobbelaere & Wilson, 1980).

2.6 Ζωή μετά τον θάνατο

Η Εταιρία Σκοπιά διδάσκει ότι, στην αρχή, ο θάνατος δεν ήταν αναπόφευκτος. Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από τον Θεό με την ικανότητα να ζει για πάντα. Ο θάνατος είναι μια φυσική συνέπεια της αρχικής αμαρτίας του Αδάμ και της Εύας, της παραβίασης ενός «θεϊκού νόμου». Τα μέλη πιστεύουν ότι ο Ιησούς Χριστός πλήρωσε το λύτρωμα μιας τέλει ανθρώπινης ζωής, απελευθερώνοντας την ανθρωπότητα από την αμαρτία και το θάνατο. Μια μέρα «ο θάνατος δεν θα υπάρχει πια» και οι άνθρωποι θα έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν τέλει ζωές (Muramoto O. , 1999).

Οι πιστοί υποστηρίζουν ότι "... στο θάνατο, οι άνθρωποι παύουν να υφίστανται. Οι θανούντες δεν γνωρίζουν, δεν αισθάνονται και δεν απολαμβάνουν απολύτως τίποτα..". Ο θάνατος συγκρίνεται με τον ύπνο, επειδή δεν υπάρχει συνείδηση, δραστηριότητα ή συνειδητοποίηση του περιβάλλοντος, και υπάρχει προσδοκία αφύπνισης (ανάσταση). Επομένως ο θάνατος δεν πρέπει να θεωρείται ως το απόλυτο τέλος, διότι οι νεκροί που είναι «στη μνήμη του Θεού» θα αναστηθούν (Muramoto O. , 1999).

Οι ΜτΙ δεν πιστεύουν σε ένα τόπο που ονομάζεται Κόλαση ή σε ένα αιώνιο βασανιστήριο. Πιστεύουν σε έναν ουρανό και την ελπίδα να πάνε εκεί. Τα μέλη διδάσκονται ότι μόνο 144.000 «δοκιμασμένοι και πίστοι» Χριστιανοί θα πάνε στον ουρανό (με βάση την Αποκάλυψη 14: 1-5), να βασιλεύσουν και να κυβερνούν με τον Χριστό, ως βασιλιάδες και ιερείς. Εκείνοι που θα επιβιώσουν θα έχουν την ευκαιρία να μάθουν τον σωστό τρόπο να προσκυνήσουν τον Θεό και ενδεχομένως να ζήσουν για πάντα σε "γη παραδείσου" (Stark & Iannaccone, 1997).

Η πεποίθηση ότι οι άνθρωποι γίνονται άγγελοι μετά το θάνατο δεν αποτελεί μέρος της θεολογίας των Μαρτύρων. Μάλλον, οι ΜτΙ πιστεύουν ότι οι άγγελοι είναι ένα μοναδικό έργο, το οποίο διαφέρει πολύ από τη φύση τους και τη «θέση τους στο σκοπό του Ιεχωβά» και ότι ο Θεός τους δημιούργησε πολύ πριν εμφανιστεί ο άνθρωπος στη γη (Beckford J. , 1978).

Παράλληλα, οι ΜτΙ δεν πιστεύουν ότι οι νεκροί μπορούν να έχουν οποιαδήποτε επιρροή στους ζωντανούς. Αποφεύγουν έθιμα, όπως περιφορές, επετείους, και θυσίες για τους νεκρούς. Οι κηδείες διεξάγονται σύμφωνα με γραπτές οδηγίες και απαγορεύονται αυστηρά οι «ακάθαρτες πρακτικές». Εάν οι άπιστοι συγγενείς ακολουθούν τέτοιες πρακτικές, τότε «η πιστή οικογένεια» μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την κηδεία. Αρκούνται σε απλές τελετές μνήμης στην τοπική αίθουσα του Βασιλείου ή σε άλλη κατάλληλη τοποθεσία. (Beckford J. , 1975)

2.7 Αγία Τριάδα

Πολλές θρησκείες διδάσκουν μια τριαδική διάσταση της λατρευτικής πίστης, αλλά μόνο οι Χριστιανοί πιστεύουν σε έναν τρίγωνο Θεό. Αντίθετα οι ΜτΙ έχουν υιοθετήσει μια μονοφωνική άποψη που απορρίπτει την ύπαρξη της Αγίας Τριάδας. (Beckford J. , 1978).

Για τους ΜτΙ υπάρχει ένας μόνο Θεός, ο Ιεχωβά, ο οποίος είναι ο μοναδικός δημιουργός των πάντων. Για εκείνους, το θεμελιώδες δόγμα που αποκαλύφθηκε στην Παλαιά Διαθήκη είναι ότι ένας Θεός, που ονομάζεται Ιεχωβά (Ιεχωβά, ο Κύριος), δημιούργησε τα πάντα. «Στην αρχή ο Θεός δημιούργησε τους ουρανούς και τη γη» (Γεν. 1: 1). Ο Ιεχωβά ήταν όχι μόνο ο αρχιτέκτονας, αλλά και ο μόνος δημιουργός των πάντων. Σε αντίθεση με τις δημοφιλείς

παγανιστικές θρησκείες της εποχής που πίστευαν σε μια ομάδα θεοτήτων για την κατασκευή του κόσμου, η Καινή Διαθήκη επιβεβαιώνει αυτή τη βασική βιβλική διδασκαλία ότι ένας Θεός δημιούργησε τα πάντα (Bowman, 2013).

Όμως, μετά την ανάστασή του, ο Ιησούς ανέθεσε στους μαθητές του να μεταφέρουν το ευαγγέλιο σε όλα τα έθνη, λέγοντάς τους να βαπτίζουν τους ανθρώπους «στο όνομα του Πατέρα και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος» (Ματθαίος 28:19). Οι ΜτΙ διδάσκονται ότι αυτή η δήλωση σημαίνει πως οι άνθρωποι πρόκειται να βαπτιστούν στο όνομα του Ιεχωβά του Παντοδύναμου, του πρώτου αγγελικού γιου του και της αόρατης ενεργούς του δύναμης. (Beckford J. , 1978).

Γίνεται φανερό πως οι ΜτΙ διδάσκονται πως το Άγιο Πνεύμα δεν είναι άτομο, αλλά η ενεργός δύναμη του Θεού. Περιγράφεται ως μια «ενέργεια, μια δύναμη που μπορεί να προσαρμοστεί για να εκτελέσει μια μεγάλη ποικιλία λειτουργιών». Αλλά αυτό δεν το διδάσκει η Βίβλος. Η Βίβλος όχι μόνο λέει ότι το Άγιο Πνεύμα είναι πρόσωπο, αλλά και θεϊκό καθώς μέσα από αυτή παρουσιάζεται ένα Άγιο Πνεύμα το οποίο μπορεί να μιλήσει και έχει υπόσταση. (Stark & Iannaccone, 1997).

3. ΜΕΤΑΓΓΙΣΗ ΑΙΜΑΤΟΣ

3.1 Πολιτική απαγόρευσης της μετάγγισης αίματος

Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά, με εκατομμύρια ενεργά μέλη παγκοσμίως είναι η πιο γνωστή θρησκευτική κοινότητα που απαγορεύει τη μετάγγιση συγκεκριμένων συστατικών του αίματος. Η απόφασή τους δεν σχετίζεται με τους αντιληπτούς κινδύνους μετάγγισης, αλλά είναι μια γραπτή στάση που βασίζεται σε βιβλικά κείμενα. (Stark & Iannaccone, 1997). Εκτιμάται ότι περίπου 1.000 Μάρτυρες του Ιεχωβά πεθαίνουν ετησίως λόγω άρνησης της μετάγγισης αίματος (Bodnaruk, Wong, & Thomas, 2004).

Η πίστη τους στην άρνηση της μετάγγισης αίματος προέρχεται από περίπου 36 στίχους Βίβλου και οι πιο γνωστοί είναι:

- Γένεση 9: 4 "Αλλά σάρκα (κρέας) με ... αίμα ... δεν θα φάτε"
- Λευιτικό 17: 12-14 "... Κανείς ψυχή δεν θα φάει αίμα ... όποιος τον τρώει θα πρέπει να αποκοπεί"
- Πράξεις 15:29 "Ότι απέχετε από το αίμα ..."
- Πράξεις 21:25 "... οι Εθνικοί ... κρατούνται από τα πράγματα που προσφέρονται στα είδωλα και από το αίμα ..." (Wilson, 2005)

Σχεδόν όλοι οι Μάρτυρες του Ιεχωβά αρνούνται τις μεταγγίσεις ολόκληρου αίματος και των πρωτογενών συστατικών του αίματος - ερυθροκύτταρα, αιμοπετάλια, λευκά κύτταρα και μη κλασματοποιημένο πλάσμα. Πολλοί Μάρτυρες αποδέχονται τη μετάγγιση παραγώγων πρωτογενών συστατικών αίματος όπως διαλύματα λευκωματίνης, κρυσταλλικά, συμπυκνώματα παράγοντα πήξης (περιλαμβανομένου συμπυκνώματος ινωδογόνου) και ανοσοσφαιρίνες. Συνήθως δεν υπάρχει αντίρρηση για ενδοεγχειρητική κυτταρική διάσπαση, αφαίρεση, αιμοκάθαρση, καρδιακή παράκαμψη ή αιμοδιάλυση για την κανονικοβλενική χορήγηση. Είναι αποδεκτά ανασυνδυασμένα προϊόντα, όπως παράγοντες διέγερσης της ερυθροποίησης (π.χ. RHuEpo) και παράγοντες διέγερσης αποικίας κοκκιοκυττάρων (π.χ. G-CSF ή GM-CSF), όπως είναι οι φαρμακολογικοί παράγοντες ο ενδοφλέβιος σίδηρος ή το τρανκεξαμικό οξύ (Muramoto O. , 1998).

Η απόρριψη των μεταγγίσεων αίματος προκαλεί ένα ηθικό δίλημμα μεταξύ της ελευθερίας του ασθενούς να δέχεται ή να απορρίπτει μια ιατρική θεραπεία ακόμη και μέχρι το θάνατο (δηλαδή την αυτονομία) και το καθήκον του γιατρού να προσφέρει τη βέλτιστη θεραπεία. Πολλοί ΜΤΙ

φέρουν κάρτα που δηλώνει την άρνησή τους για μετάγγιση αίματος και εξουσιοδοτεί τα μέλη της οικογένειας να φέρουν τις επιθυμίες τους για λογαριασμό τους (Wilson, 2005). Πρόκειται για ένα υπογεγραμμένο και βεβαιωμένο έγγραφο προληπτικής απόφασης που απαριθμεί τα προϊόντα αίματος και τις διαδικασίες που είναι ή δεν είναι αποδεκτές γι' αυτούς. Ένα αντίγραφο αυτού πρέπει να τοποθετηθεί στο αρχείο ασθενών και οι περιορισμοί της θεραπείας να καταστούν σαφή σε όλα τα μέλη της κλινικής ομάδας. Είναι σκόπιμο να υπάρχει ειλικρινής και εμπιστευτική συζήτηση με τον ασθενή σχετικά με τους πιθανούς κινδύνους της απόφασής τους και τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις για τη μετάγγιση, αλλά πρέπει πάντα να γίνεται σεβαστή η ελεύθερη έκφραση της επιθυμίας ενός ικανού ενήλικα (Ridley, 1999).

3.2 Μετάγγιση αίματος και παιδιά

Αυτή η πεποίθηση, η οποία είναι αντίθετη με την καθιερωμένη ιατρική πρακτική, παραμένει ένα πρόσθετο σημείο αντιπαράθεσης με τις αρχές, ειδικά σε περιπτώσεις που αφορούν τα παιδιά (Evert, 2001).

Η ιατρική ηθική περιπλέκεται περαιτέρω όταν εμπλέκονται παιδιά των Μτι. Στην παιδιατρική, οι γονείς ή οι κηδεμόνες έχουν την δυνατότητα στη λήψη αποφάσεων, με βάση την προϋπόθεση ότι οι αποφάσεις τους στηρίζουν την ευημερία του παιδιού. Ωστόσο, η νομική και ηθική υποχρέωση του ιατρού τελικά ανήκει στο παιδί και όχι στις επιθυμίες των γονέων. Η Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής συνιστά στον γιατρό και σε άλλους επαγγελματίες υγείας να αναγνωρίζουν και να σέβονται τη σημασία της θρησκείας στην προσωπική, πνευματική και κοινωνική ζωή των ασθενών και να «αποφεύγουν την περιττή πόλωση όταν προκύπτουν συγκρούσεις πάνω στις θρησκευτικές πρακτικές». Σε περιπτώσεις όπου η ιατρική περίθαλψη είναι πιθανό να αποτρέψει την ουσιαστική βλάβη, την ταλαιπωρία ή το θάνατο, ο γιατρός θα πρέπει να κινήσει νομική ενέργεια για να παρακάμψει τις γονικές αντιρρήσεις (Beliaev, Marshall, Smith, & Windsor, 2012).

Τα βέλτιστα συμφέροντα ενός παιδιού είναι υψίστης σημασίας σε όλες τις αποφάσεις σχετικά με τα παιδιά. Στις περιπτώσεις που το παιδί είναι μικρότερο των 12 ετών (ή άνω των 12 ετών, αλλά με ανεπαρκή ωριμότητα ή ανίκανο να κατανοήσει τα οφέλη, τους κινδύνους και τις επιπτώσεις της θεραπείας), η ιατρική θεραπεία ή χειρουργική επέμβαση δεν μπορεί να εκτελεστεί χωρίς τη συγκατάθεση του γονέα ή του κηδεμόνα του παιδιού (Ridley, 1999).

Αν ο γονέας αυτού του παιδιού αρνείται να συναινέσει στη μετάγγιση αίματος μόνο λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ο ιατρός μπορεί, να αγνοήσει την άρνηση αυτή και να

χορηγήσει αίμα, αποδεικνύοντας ότι δεν υπάρχει διαθέσιμη άλλη ιατρικά αποδεκτή εναλλακτική λύση (Ridley, 1999).

Εάν ο θεράπων ιατρός διαφωνεί με τις εναλλακτικές λύσεις των γονέων τότε, ελλείψει έκτακτης ανάγκης, η απόφαση θα πρέπει να ληφθεί από το δικαστήριο. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης επικρατούν οι επιλογές που στοχεύουν στην ευημερία του παιδιού. Ένα παιδί ηλικίας άνω των 12 ετών που έχει επαρκή ωριμότητα και έχει τη διανοητική ικανότητα να κατανοεί τα οφέλη, τους κινδύνους, και τις συνέπειες της θεραπείας μπορεί να συναινέσει στην ιατρική περίθαλψη του χωρίς τη βοήθεια γονέα . Στην περίπτωση μιας χειρουργικής επέμβασης (σε αντίθεση με τη θεραπεία), ένα τέτοιο παιδί μπορεί να δώσει τη συγκατάθεσή του μόνο αν είναι κατάλληλα υποβοηθούμενη από γονέα ή κηδεμόνα (Muramoto O. , 1999).

Δεν είναι βέβαιο εάν η μετάγγιση αίματος εμπίπτει στον ορισμό της "θεραπείας" ή της "χειρουργικής επέμβασης". Εάν θεωρηθεί ότι πρόκειται για χειρουργική επέμβαση, ένα παιδί ηλικίας άνω των 12 ετών (που είναι επαρκώς ώριμο) θα χρειαστεί τη βοήθεια γονέα ή κηδεμόνα για να συναινέσει στη μετάγγιση αίματος. Όπως και στην περίπτωση ασθενούς ηλικίας κάτω των 12 ετών, ένας γονέας δεν μπορεί να αρνηθεί τη συγκατάθεσή του για μετάγγιση αίματος μόνο λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εκτός εάν ο γονέας μπορεί να αποδείξει ότι υπάρχει ιατρικά αποδεκτή εναλλακτική επιλογή (Muramoto O. , 1998).

Σε περίπτωση που ένα παιδί (ηλικίας άνω των 12 ετών) αρνείται τη μετάγγιση αίματος παρόλο που ο / η γονέας / οι γονείς του / της συμφωνούν, ο ιατρός θα πρέπει να επικοινωνήσει με το Τμήμα Κοινωνικής Ανάπτυξης, όπως μπορεί να συμφωνήσει ο υπουργός Κοινωνικής Ανάπτυξης αν η άρνηση του παιδιού θεωρείται παράλογη (Muramoto O. , 1998).

Σε αντίθεση με τους ενήλικες, η άρνηση ανηλίκου (άτομο που δεν έχει ακόμη συμπληρώσει το 18) δεν είναι απόλυτη και μπορεί να ανατραπεί είτε με υπουργική συγκατάθεση είτε με διάταξη του Ανώτατου Δικαστηρίου (Ridley, 1999).

3.3 Ιατρική ηθική

Προχωρώντας στο ζήτημα της ιατρικής ηθικής από την πλευρά των Ιατρών. Σε περίπτωση επιλογής θεραπείας ή χειρουργικής επέμβασης, ένας ιατρός που πιστεύει ότι μπορεί να είναι απαραίτητη η μετάγγιση αίματος μπορεί να αρνηθεί τη θεραπεία ή τη χειρουργική επέμβαση σε έναν ασθενή που είναι ΜτΙ και ο οποίος αρνείται να συναινέσει σε μια μετάγγιση αίματος. (Ridley, 1999).

Ο ίδιος ιατρός που αποφάσισε ότι δεν επιθυμεί να διακινδυνεύσει τη θεραπεία ενός ασθενούς που αρνείται την μετάγγιση αίματος, θα πρέπει να εξηγήσει στον ασθενή τον λόγο για τον οποίο αρνείται τη θεραπεία / χειρουργική επέμβαση, και τις ανάλογες συνέπειες για τον ασθενή εάν δεν χορηγηθεί καμία θεραπεία ή χειρουργική επέμβαση, καθώς και εναλλακτικές επιλογές θεραπείας αλλά και τους πιθανούς κινδύνους. (Singelenberg, 1990).

Φυσικά, ο ιατρός θα πρέπει να παραπέμπει έναν τέτοιο ασθενή σε άλλο ιατρό εάν ο ασθενής εξακολουθεί να επιθυμεί να υποβληθεί σε τέτοια θεραπεία / χειρουργική επέμβαση παρά το γεγονός ότι γνωρίζει πως η άρνησή του να λάβει μετάγγιση αίματος μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την έκβαση της θεραπείας / χειρουργικής επέμβασης. (Singelenberg, 1990)

Εάν ο ιατρός συμφωνεί να αποφύγει τη μετάγγιση αίματος ενώ θεραπεύει ή / και πραγματοποιεί χειρουργική επέμβαση σε ασθενή ΜτΙ, ο ασθενής θα πρέπει να ενημερωθεί διεξοδικά σχετικά με τους κινδύνους και τις πιθανές συνέπειες της μη μετάγγισης αίματος, καθώς και σχετικά με άλλες θεραπευτικές επιλογές, τους κινδύνους και τις πιθανές συνέπειές τους. Ο ασθενής θα πρέπει να κληθεί να υπογράψει ένα έντυπο, απαλλάσσοντας τον ιατρό από κάθε ευθύνη που πηγάζει από την αποτυχία χορήγησης προϊόντων αίματος (Robb, 1996).

Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ένας ιατρός δεν μπορεί να αρνηθεί να θεραπεύσει έναν ασθενή ο οποίος αρνείται τη μετάγγιση αίματος και ο ασθενής πρέπει συνεπώς να θεραπευτεί χωρίς χορήγηση αίματος. Εάν είναι δυνατόν, οι συνέπειες της μη μετάγγισης αίματος πρέπει να εξηγούνται ακόμα στον ασθενή (Robb, 1996).

Εάν ένας ενήλικος ΜτΙ αδυνατεί να συναινέσει ή να αρνηθεί τη χορήγηση μετάγγισης αίματος (δηλαδή, λόγω απώλειας συνειδητοποίησης), ένα άτομο που έχει γραπτή εντολή από τον ασθενή μπορεί να συναινέσει ή να αρνηθεί τη μετάγγιση αίματος για λογαριασμό του ασθενούς (Robb, 1996). Εάν κανείς δεν είχε εντολή από τον ασθενή, για συγκατάθεση ή άρνηση, η απόφαση θα πρέπει να λαμβάνεται από τον σύζυγο ή τον σύντροφο του ασθενούς, έναν γονέα, έναν παππού, ένα ενήλικο παιδί ή ενήλικα αδελφό ή αδελφή (με αυτή τη συγκεκριμένη σειρά). Εάν ένα τέτοιο πρόσωπο αρνείται τη μετάγγιση αίματος για λογαριασμό του ασθενούς, ο ιατρός θα πρέπει να λάβει δικαστική απόφαση αν θεωρεί ότι πρέπει να χορηγηθεί μετάγγιση αίματος (Smith, 2010).

Σε μια άλλη περίπτωση όπου ο ασθενής έχει δώσει μια «εκ των προτέρων οδηγία» (σε μια εποχή που ήταν σε θέση) ότι δεν επιθυμεί να λάβει μετάγγιση αίματος, η άρνηση αυτή πρέπει να γίνεται σεβαστή, υπό την προϋπόθεση ότι η απόφαση στην οδηγία εφαρμόζεται σαφώς στις παρούσες συνθήκες και δεν υπάρχει λόγος να πιστεύεται ότι ο ασθενής έχει αλλάξει γνώμη

πάνω στο θέμα. Ακόμη και αν έχει χορηγηθεί από τον ασθενή μια εκ των προτέρων οδηγία, είναι ακόμα σκόπιμο να αποκτηθεί η συγκατάθεση ή η άρνηση από τον σύζυγο ή τον σύντροφο του ασθενούς, γονέα, παππού ή παιδιού ή αδελφής ή αδερφού. Αν αυτό το άτομο συναινεί σε μετάγγιση αίματος (κατά παράβαση της οδηγίας του ασθενούς), συνιστάται η λήψη δικαστικής απόφασης πριν από τη χορήγηση της μετάγγισης αίματος (Smith, 2010).

Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, όταν δεν υπάρχει χρόνος για την έκδοση δικαστικής απόφασης, θα πρέπει να γίνονται σεβαστές οι επιθυμίες του ασθενούς και να μην χορηγείται μετάγγιση αίματος. Ωστόσο, προτού γίνει κάτι τέτοιο, θα ήταν συνετό να εξασφαλισθεί, όπου αυτό είναι δυνατόν, από περισσότερα από ένα μέλη της οικογένειας, η επιβεβαίωση σχετικά με τι ακριβώς πιστεύει και τι επιθυμεί ο ασθενής (Muramoto O. , 1999).

3.4 Μεταρρύθμιση της πολιτικής του αίματος

Τον Ιούνιο του 2000, η Εταιρία Σκοπιά εξέδωσε μια οδηγία που δήλωνε ότι η οργάνωση δεν θα αποκόπτει τα άτομα που δεν συμμορφώνονται με την πολιτική άρνησης του αίματος. Η επίσημη δήλωσή της προς τα ΜΜΕ ήταν ότι «εάν ένα βαπτισμένο μέλος της πίστης εσκεμμένα και χωρίς λύπη δέχεται μεταγγίσεις αίματος, υποδεικνύει με τις δικές του πράξεις ότι δεν επιθυμεί πλέον να είναι ένας από τους Μάρτυρες του Ιεχωβά. Το άτομο ανακαλεί την ιδιότητα του μέλους με τις δικές του ενέργειες». Πρόκειται για μια διαδικαστική αλλαγή που ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2000, κατά την οποία η εκκλησία δεν κινεί πλέον τη δράση για την ανάκληση της ιδιότητας του μέλους σε τέτοιες περιπτώσεις. Ωστόσο, το τελικό αποτέλεσμα είναι το ίδιο καθώς το άτομο δεν θεωρείται πλέον ως ένας από τους ΜΤΙ επειδή δεν ακολουθεί πλέον ένα βασικό δόγμα της πίστης. Μια παρόμοια πολιτική θεσπίστηκε στη Βουλγαρία το 1998 με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όπου υποσχέθηκαν στους Βούλγαρους ΜΤΙ την ελεύθερη επιλογή να έχουν μεταγγίσεις αίματος χωρίς έλεγχο ή κυρώσεις εκ μέρους της ένωσης. Το κίνημα αρνήθηκε οποιαδήποτε αλλαγή στην πολιτική τότε, όμως το γεγονός ότι υπάρχει ανάγκη να εκδοθεί παρόμοια οδηγία παγκοσμίως δύο χρόνια αργότερα, δείχνει ότι υπήρξε μια σημαντική διαδικαστική αλλαγή στην πολιτική για τη Βουλγαρία και αλλού (Wilson, 2005).

Ωστόσο αξιοσημείωτο είναι να αναφέρουμε πως, κάποτε, η ιατρική κοινότητα αντιμετώπισε την αποφυγή μεταγγίσεων, ως ακραία, ακόμη και αυτοκτονική, αλλά αυτό άλλαξε τα τελευταία χρόνια. (Ridley, 1999) Για παράδειγμα, το 2004, ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε σε περιοδικό ιατρικής εκπαίδευσης ανέφερε ότι «πολλές από τις τεχνικές που αναπτύχθηκαν για χρήση στους ασθενείς των ΜΤΙ θα γίνουν συνήθης πρακτικές τα επόμενα χρόνια» (Smith, 2010).

Χιλιάδες γιατροί παγκοσμίως χρησιμοποιούν τώρα τεχνικές διατήρησης αίματος για να εκτελούν πολύπλοκες χειρουργικές επεμβάσεις χωρίς μεταγγίσεις. Αυτές οι εναλλακτικές λύσεις στις μεταγγίσεις αίματος χρησιμοποιούνται ακόμη και στις αναπτυσσόμενες χώρες και ζητούνται από πολλούς ασθενείς που δεν είναι ΜτΙ (Singelenberg, 1990).

4. ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

4.1 Θρησκείες και Διαδίκτυο

Η ανάπτυξη του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web) φέρνει τις θρησκευτικές ιστοσελίδες να ανθίζουν και να πολλαπλασιάζονται πολύ γρήγορα. Τα άτομα και οι θρησκευτικές οργανώσεις έχουν συνδεθεί στο Διαδίκτυο και έχουν δημιουργήσει τους δικούς τους ιστοτόπους (Larsen, 2001).

Μάλιστα, η παρουσία της θρησκείας στο Διαδίκτυο είναι ένα εκτεταμένο φαινόμενο, όπως φαίνεται στις βασικές κατηγορίες που εφαρμόζονται από τις μηχανές αναζήτησης. Η κατηγορία της θρησκείας και της πνευματικότητας αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία υποομάδων στον Παγκόσμιο Ιστό (Hoover, Lynn, & Rainie, 2004).

Η διαδικτυακή θρησκευτική κοινότητα είναι μια διαδραστική ομάδα που αναπτύσσει αμφίδρομες επικοινωνίες μέσω διαφόρων μορφών τεχνολογικής επικοινωνίας, όπως οι αίθουσες συζήτησης. Συναντιούνται στο διαδίκτυο για να μοιραστούν πνευματικές εμπειρίες και να συζητήσουν διάφορα θρησκευτικά ζητήματα, από ένα γενικό θέμα πνευματικότητας έως και συγκεκριμένα θέματα μιας συγκεκριμένης θρησκευτικής ομάδας. (Campbell, 2005). Η διαδικτυακή θρησκευτική κοινότητα προσφέρει στους συμμετέχοντες μια αίσθηση κοινής ταυτότητας και τους συνδέει με μια συγκεκριμένη θρησκευτική παράδοση, πίστη ή τελετουργία. Σε αυτό το πλαίσιο, για αυτούς, το Διαδίκτυο είναι ένας χώρος για την οικοδόμηση της κοινής ταυτότητας (Helland, 2007).

Η διαδικτυακή θρησκευτική κοινότητα μπορεί επίσης να αναγνωριστεί ως ένα πνευματικό δίκτυο, στο οποίο οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν τον διαδικτυακό κόσμο για την καλλιέργεια της προσωπικής πνευματικότητας και την ανταλλαγή πνευματικών εμπειριών. Το διαδίκτυο, από ορισμένες διαδικτυακές θρησκευτικές κοινότητες αντιμετωπίζεται ως «χώρος διαμορφωμένος από τον Θεό για θεϊκούς σκοπούς» (Campbell, 2005). Επιπλέον, η διαδικτυακή θρησκευτική κοινότητα είναι ένα δίκτυο υποστήριξης που στοχεύει στην επίλυση των προβλημάτων των συμμετεχόντων. Τα προβλήματα του ατόμου μπορούν να θεωρηθούν ως προβλήματα της κοινότητας. Με αυτή την έννοια, η κοινότητα χρησιμοποιεί το διαδίκτυο ως χώρο για υποστήριξη κατά την επίλυση προβλημάτων καθώς και για τη διευκόλυνση της προσωπικής και πνευματικής ανάπτυξης των μελών της (Campbell, 2004).

Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η συμμετοχή σε παραδοσιακές θρησκευτικές οργανώσεις απειλείται από την εμφάνιση της διαδικτυακής θρησκευτικής κοινότητας. Μια μελέτη των Katz και Rice αποκαλύπτει ότι υπάρχει μια θετική συσχέτιση μεταξύ του να είναι κανείς χρήστης

του διαδικτύου και μέλος μιας θρησκευτικής οργάνωσης. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η εμπλοκή των ανθρώπων σε θρησκευτικές οργανώσεις δεν φαίνεται να επηρεάζεται από τη διαδικτυακή εμπλοκή τους για θρησκευτικούς σκοπούς. Η μετάβαση στο διαδίκτυο δεν ενθαρρύνει ούτε αποθαρρύνει τη συμμετοχή σε θρησκευτικές οργανώσεις του πραγματικού κόσμου. Αντίθετα, η χρήση του διαδικτύου μπορεί να έχει θετική επίδραση στις οργανωμένες θρησκείες. Μια έρευνα από την Pew Internet και την American Life Project διαπιστώνει ότι το 83% των ερωτηθέντων εκκλησιών αναφέρει ότι η χρήση του διαδικτύου ενίσχυσε την πνευματική ζωή και την πίστη των μελών τους, βοηθώντας τους να μείνουν πιο συνδεδεμένοι με την θρησκεία. (Larsen 2000).

4.2 Ιστορικά Στοιχεία

Ιστορικά, η παρουσία θρησκειών στο Διαδίκτυο ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Πριν από τη δημοτικότητα του Διαδικτύου, οι θρησκευτικές ομιλίες εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στην Origins, ένα από τα πρώτα συστήματα δημόσιων ανακοινώσεων (BBS). Οι χρήστες ήταν τόσο διαφορετικοί από άποψη θρησκευτικών πεποιθήσεων και πρακτικών ενώ συμμετείχαν σε μια ευρεία ποικιλία πνευματικών και θρησκευτικών συζητήσεων. Στη συνέχεια, οι θρησκευτικές συζητήσεις έγιναν επίσης ένα σημαντικό μέρος του Usenet. Σε αυτό το νέο δίκτυο, οι συζητήσεις ταξινομήθηκαν ανά θέμα και τέθηκαν σε τμήματα γνωστά ως ομάδες συζήτησης (Hennerby, 1999).

Η συζήτηση για τη θρησκεία ήταν στην πραγματικότητα προβληματική καθώς ορισμένα μέλη του Usenet διαμαρτυρήθηκαν για τον μεγάλο αριθμό θρησκευτικών συνομιλιών στο δίκτυο. Αυτό οδήγησε στην ιδέα της δημιουργίας χωριστού χώρου συζήτησης για τη θρησκεία. Παρά την αντίθεση ορισμένων μελών, το 1983 ο Usenet καθιέρωσε "net.religion" ειδικά για το θρησκευτικό φόρουμ. Οι χρήστες άρχισαν να δημοσιεύουν σε αυτή τη θρησκευτική ομάδα ειδήσεις. (Barzilai-Nahon, 2005).

Το φόρουμ του "net.religion" δεν ήταν πραγματικά ένα θρησκευτικό περιβάλλον. Θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα ανοιχτό φόρουμ όπου οι χρήστες παρουσίαζαν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις, κάποιιοι το χρησιμοποίησαν για να επικρίνουν τις πεποιθήσεις των άλλων ή να τους υπερασπιστούν ενάντια στις επικρίσεις τρίτων. Οι χρήστες μπορούσαν να δημοσιεύσουν όσα τους άρεσαν με απεριόριστη ελευθερία έκφρασης, καθώς δεν υπήρχε συντονιστής που να ρυθμίζει τις συζητήσεις. Το μεγαλύτερο μέρος της συζήτησης για το φόρουμ αφορούσε τον Χριστιανισμό από τις ερμηνείες των γραφών μέχρι τα θαύματα (Campell, 2004).

Δεδομένου ότι η ποικιλομορφία του θρησκευτικού υπόβαθρου μεταξύ των πρώιμων χρηστών ήταν μεγάλη, το "net.religion" του Usenet γεμίζει με έντονη διαφωνία και ένταση σχετικά με διάφορες θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάγκη δημιουργίας ξεχωριστού τμήματος για ορισμένες θρησκευτικές παραδόσεις. Τα εβραϊκά μέλη ήταν εκείνα που αρχικά αισθάνθηκαν ότι χρειάζονταν μια ξεχωριστή θρησκευτική ομάδα ειδήσεων. Το 1984, ένα φόρουμ με το όνομα "net.religion.jewish" αναπτύχθηκε ειδικά για συζήτηση σχετικά με τις εβραϊκές παραδόσεις. Η ανάγκη δημιουργίας ξεχωριστού φόρουμ για συγκεκριμένη θρησκεία έγινε επίσης αισθητή από άλλους χρήστες με διαφορετικό θρησκευτικό υπόβαθρο. Ακολούθησε το 1985 η ίδρυση του "net.religion.christian" για συζητήσεις σχετικά με τον Χριστιανισμό, ενώ τον ίδιο χρόνο και το "net.nlang.india" για συζητήσεις σχετικές με τον Ινδουισμό και τον Ινδικό πολιτισμό. Οι πολλές διαφορετικές θρησκείες ήθελαν ένα μέρος όπου ήταν ασφαλείς να είναι Εβραίοι, Χριστιανοί ή Ινδουιστές, στο οποίο να έχουν την δυνατότητα να μιλήσουν για τις δικές τους παραδόσεις, τις πεποιθήσεις και τους κανονισμούς χωρίς κριτική και επιθετικότητα από χρήστες με διαφορετικό θρησκευτικό υπόβαθρο. Μέσα στα μέσα της δεκαετίας του '80, η "net.religion" του Usenet προσέλκυσε σχεδόν τριακόσιες ενεργές θρησκευτικές ομάδες συζήτησης με δεκάδες χιλιάδες δημοσιεύσεις κάθε χρόνο (Hennerby, 1999) (Wah, 2001).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι μελετητές άρχισαν να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη και να διερευνούν την ανάπτυξη αυτών, τις πρακτικές που σχετίζονται με το διαδίκτυο και την εικασία σχετικά με τον πιθανό αντίκτυπο της εισαγωγής των θρησκευτικών πεποιθήσεων και πρακτικών στο διαδίκτυο. Την περασμένη δεκαετία, είδαμε ακόμη πιο καινοτόμα και νεοεμφανιζόμενα παραδείγματα θρησκείας να ξεκινούν online όπως το "godcasting" (θρησκευτικά podcasting) αλλά και θρησκευτικές εκδόσεις δημοφιλών ιστότοπων, όπως το Godtube.com (Campell, 2005).

Μια έρευνα από το Pew Internet και το American Life Project το 2000 διαπίστωσε ότι «το 21% των χρηστών του διαδικτύου στις Ηνωμένες Πολιτείες μπήκε στο διαδίκτυο για να αναλάβει ορισμένες μορφές θρησκευτικής δραστηριότητας». Αυτό σήμαινε ότι δύο εκατομμύρια άνθρωποι χρησιμοποιούσαν το Διαδίκτυο για θρησκευτικούς σκοπούς την ημέρα. Αυτός ο αριθμός αποκάλυψε ότι, περισσότεροι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν το Διαδίκτυο για θρησκευτικούς και πνευματικούς σκοπούς από ότι χρησιμοποιούσαν το μέσο για διαδικτυακές τραπεζικές υπηρεσίες και υπηρεσίες γνωριμιών". Ένα χρόνο αργότερα, το 2001, το ποσοστό αυξήθηκε στο 25% των χρηστών του Διαδικτύου, γεγονός που σημαίνει ότι πάνω από τρία εκατομμύρια άνθρωποι ημερησίως χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο για θρησκευτικούς λόγους.

(Larsen, 2001). Οι Hoover, Clark και Rainie (2004) υποστήριξαν ότι ο αριθμός αυξάνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια και συγκεκριμένα το 2004, το 64% των Αμερικάνων χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο για πνευματικούς ή θρησκευτικούς σκοπούς (Hoover, Lynn, & Rainie, 2004).

Έπειτα το 2006, το τμήμα θρησκείας και πνευματικότητας είχε περισσότερες τοποθεσίες από όλον τον επιστημονικό όμιλο, περίπου 109.760 σελίδες στο διαδίκτυο και 106.749 φόρουμ αντίστοιχα. Στη μηχανή αναζήτησης Google, η λέξη-κλειδί «Ισλάμ» απέδωσε περίπου 509.000.000 αποτελέσματα, περίπου 98.200.000 αποτελέσματα για τον «Χριστιανισμό», περίπου 32.500.000 αποτελέσματα για τον «Ιουδαϊσμό», περίπου 19.600.000 αποτελέσματα για τον «Ινδουισμό», περίπου 46.200.000 αποτελέσματα για τον «Βουδισμό», περίπου 404.000 αποτελέσματα για τον «Νεοπαγανισμό» (Hoover, Lynn, & Rainie, 2004).

4.3 Γενική κατηγοριοποίηση θρησκευτικών διαδικτυακών τύπων

Οι διαφορετικές θρησκευτικές οργανώσεις χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με διάφορους τρόπους. Εξαιτίας αυτού, η θρησκευτική συμμετοχή στον κυβερνοχώρο μπορεί να ταξινομηθεί σε δύο κατηγορίες: θρησκεία-σε απευθείας σύνδεση και διαδικτυακή θρησκεία (Larsen, 2001).

Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται δικτυακοί τόποι που δημιουργούνται για να παρουσιάζουν τη θρησκεία με τέτοιο τρόπο, ώστε να διατηρείται ο κάθετος έλεγχος και να διασφαλίζεται η παραδοσιακή αρχή. Οι πληροφορίες σχετικά με τη θρησκευτική διδασκαλία, τα δόγματα και τις οργανώσεις επικοινωνούνται με έναν τρόπο. Δεν υπάρχει χώρος για τους χρήστες να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να συνεισφέρουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις και απόψεις στην ιστοσελίδα. Οι αξιωματούχοι επίσημων θρησκευτικών ιστοτόπων ορίζουν και εποπτεύουν το περιβάλλον. Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται σχετικά με τη διαδικτυακή θρησκεία ελέγχονται από ειδικούς σε θρησκευτικές οργανώσεις χρησιμοποιώντας μια μορφή μονόδρομης επικοινωνίας. Αυτό το είδος διαδικτυακής θρησκείας συνήθως καθιερώνεται από τις επίσημες θρησκείες, οι οποίες μπορούν να οριστούν ως «σύνολο πεποιθήσεων και πρακτικών που προδιαγράφονται, ρυθμίζονται και κοινωνικοποιούνται από οργανωμένες, συγκεκριμένα θρησκευτικές ομάδες». (Hoover, Lynn, & Rainie, 2004).

Μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την Pew Internet και την American Life Project διαπίστωσαν ότι οι επίσημοι ιστοχώροι εκκλησιών «είναι πολύ πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο για επικοινωνιακές δυνατότητες μονής κατεύθυνσης όπως η δημοσίευση κηρυγμάτων και βασικών πληροφοριών από ό, τι πρόκειται να έχουν αμφίδρομες επικοινωνιακές λειτουργίες ή διαδραστικά χαρακτηριστικά όπως πνευματικές συζητήσεις, και

εράνους». Η μελέτη αποκαλύπτει ότι το 96% των επίσημων θρησκευτικών ιστοτόπων που αναλύθηκαν (1309 ιστοτόποι) δεν φιλοξενούσαν φόρουμ συζητήσεων και μόνο το 4% (52 ιστοτόποι) παρείχαν στους χρήστες χώρους διαλόγου (Larsen, 2001). (Helland, 2007)

Διαπιστώνουμε λοιπόν πως συχνά όσοι συνδέονται με επίσημους θρησκευτικούς ιστοτόπους βομβαρδίζονται με επίσημες πληροφορίες σχετικά με ένα συγκεκριμένο σύστημα πίστης και πρακτικής. Αυτή η ελεγχόμενη αλληλεπίδραση μπορεί να είναι μειονεκτική για τις θρησκευτικές οργανώσεις, καθώς οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο όχι μόνο ως εργαλείο αναζήτησης ορισμένων θρησκευτικών πληροφοριών αλλά και ως περιβάλλον όπου μπορούν να εκφράσουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις και να συζητήσουν τις θρησκευτικές εμπειρίες τους (Helland, 2007).

Φαίνεται ότι η αυτή η κατηγορία ιστοτόπων δημιουργείται από θρησκευτικές ομάδες που βασίζονται σε ιεραρχική θρησκευτική οργάνωση. Σύμφωνα με τους δημιουργούς τέτοιων διαδικτυακών θρησκειών, το διαδίκτυο είναι ένα μέσο για να τη συνέχιση του θεσμικού ελέγχου και ένα εργαλείο για τη μετάδοση των μηνυμάτων τους, κι όχι ένα περιβάλλον για τη συζήτηση των θρησκευτικών πεποιθήσεων και πρακτικών. (Campell, 2005).

Διαφορετικές από τη θρησκεία-σε απευθείας σύνδεση, η δεύτερη κατηγορία της θρησκευτικής παρουσίας στο διαδίκτυο, η διαδικτυακή θρησκεία, αναφέρεται σε ιστοτόπους των οποίων οι σχεδιαστές και χρήστες αντιλαμβάνονται το διαδίκτυο και τον Παγκόσμιο Ιστό όχι μόνο ως μέσο αλλά και ως περιβάλλον για την έκφραση θρησκευτικών απόψεων. Γενικά, η διαδικτυακή θρησκεία αναπτύσσεται από ανεπίσημες θρησκευτικές ομάδες ή άτομα που θέλουν να δημιουργήσουν ένα χώρο όπου οι διαδικτυακοί χρήστες μπορούν να συζητήσουν τις θρησκευτικές τους απόψεις, να μοιραστούν τις πνευματικές τους εμπειρίες και να προσευχηθούν μαζί μέσω του διαδικτύου (Campell, 2004. 2005).

Η διαδικτυακή θρησκεία μπορεί να λάβει μορφή στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες ιστοτόπων. Πρώτον, οι ανεπίσημοι θρησκευτικοί ιστοτόποι που δημιουργούνται από την ανεπίσημη θρησκεία, είναι μία σειρά θρησκευτικών και σχεδόν πνευματικών πεποιθήσεων και πρακτικών που δεν γίνονται αποδεκτές, αναγνωρισμένες ή ελεγχόμενες από επίσημες θρησκευτικές ομάδες. Παρέχουν στους διαδικτυακούς χρήστες συνδέσεις με άλλους μη επίσημους θρησκευτικούς ιστοτόπους και ακόμη και ετερόδοξους με ποικίλες θρησκευτικές πεποιθήσεις και εκφράσεις. Δεύτερον, ιστοσελίδες που δημιουργήθηκαν από νέα θρησκευτικά κινήματα όπως η Νέα Εποχή, οι ομάδες Νεοπαγανισμού / Τεχνοπαγάν κ.α. Σε αυτές τις ιστοσελίδες, οι χρήστες εκτίθενται σε μια ποικιλία υπηρεσιών που κυμαίνονται από φόρουμ συζήτησης,

αίθουσες συνομιλίας και ομάδες μελέτης έως και υπηρεσίες διαδικτυακής προσευχή και εικονική τελετουργία. Τρίτον, η διαδικτυακή θρησκεία μπορεί να εμφανιστεί σε εμπορικούς ιστοτόπους που αναπτύσσονται ειδικά για θρησκευτική και πνευματική αλληλεπίδραση εκτός της παραδοσιακής θρησκευτικής δομής και της ιεραρχικής οργάνωσης. Αυτοί οι ιστότοποι χαρακτηρίζονται ως μη-θρησκευτικοί, ανοιχτοί για απεριόριστη θρησκευτική συζήτηση μέσω ομάδων συζητήσεων και συστήματος ανακοινώσεων. (Hoover, Lynn, & Rainie, 2004).

4.4 Εικονική Πραγματικότητα

Η θρησκευτική χρήση του διαδικτύου μπορεί να παρουσιαστεί με τη μορφή τελετουργίας στο διαδίκτυο. Υπάρχει διαθέσιμη η προσευχή σε απευθείας σύνδεση. Μια θρησκευτική ομάδα χρησιμοποιεί την εικονική πραγματικότητα για να υποστηρίξει αυτή τη λειτουργία (Campbell, Challenges created by online religious networks, 2004).

Η προσευχή σε απευθείας σύνδεση μοιάζει με τα χαρακτηριστικά της προσευχής πρόσωπο με πρόσωπο, στην οποία οι ηγέτες και οι συμμετέχοντες παίρνουν τους παραδοσιακούς ρόλους στην προσευχή του πραγματικού κόσμου. Οι συμμετέχοντες στην προσευχή «αισθάνονται ότι συνυπάρχουν, συντονίζουν τις φωνές και τις χειρονομίες τους και εστιάζουν επίσης το ενδιαφέρον τους στο αντικείμενο της λατρείας τους» (Campbell, 2006).

Μέσω του κυβερνοχώρου, οι χρήστες μπορούν να ταξιδέψουν για να επισκεφθούν ιερούς τόπους ή να παρακολουθήσουν θρησκευτικά φεστιβάλ. Μπορούν να γίνουν εικονικοί τουρίστες που επισκέπτονται ιερές εκδηλώσεις που συμβαίνουν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από τα σπίτια τους στο πραγματικό κόσμο. Αυτός ο τύπος διαδικτυακής θρησκευτικής δραστηριότητας είναι γνωστός ως εικονικό προσκύνημα, το οποίο άρχισε να γίνεται δημοφιλές μεταξύ των χρηστών στα τέλη της δεκαετίας του 1990 (Campbell, 2005). Οι άνθρωποι της διασποράς μπορούν να συμμετάσχουν σε θρησκευτικά φεστιβάλ που μεταδίδονται ζωντανά (Helland, 2007).

Τα εικονικά προσκύνημα παρέχουν στους ανθρώπους την ευκαιρία να επισκεφθούν ένα ιερό μέρος που δεν θα μπορούσαν ποτέ να πάνε στην πραγματική ζωή. Μέσα από την εικονική πραγματικότητα, οι χρήστες μπορούν να ταξιδέψουν στη Μέκκα ή να περπατήσουν μέσα στο Βατικανό για να δουν ένα ιερό παρεκκλήσι ή να επισκεφθούν ιερούς τόπους που δεν υπάρχουν πια όπως ο Δεύτερος Ναός στην Ιερουσαλήμ. Η επίσκεψη σε ένα ιερό δικτυακό τόπο μπορεί να είναι επωφελής για τους χρήστες, καθώς πέρα των άλλων μπορεί να εξοικονομήσει χρήματα. (Helland, 2007).

Για να βιώσει μια σύνδεση με τον πραγματικό χώρο, ο εικονικός προσκυνητής σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί επίσης να υποβάλει μια προσευχή που θα διαβαστεί κατά τη διάρκεια μιας ειδικής υπηρεσίας. Οι προσκυνητές σε ορισμένους εικονικούς κόσμους έχουν την δυνατότητα να λάβουν επίσης ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον οικοδεσπότη που πιστοποιεί την επίσκεψή τους στον ιερό τόπο (Helland, 2007) (Hoover, Lynn, & Rainie, 2004).

4.5 Εικονικοί ναοί

Μια άλλη εκδήλωση θρησκείων στον διαδίκτυο είναι η εμφάνιση των cyberchurches (εικονικές εκκλησίες) και cybertemples (εικονικοί ναοί). Αυτές είναι ιστοσελίδες που δημιουργούνται για να παρουσιάζουν τις παραδοσιακές εκκλησίες και τους ναούς διαδικτυακά χρησιμοποιούν τις εικόνες των παραδοσιακών θρησκευτικών κτιρίων. Είναι ένα περιβάλλον όπου οι χρήστες μπορούν να περιηγηθούν σε ορισμένες πτυχές των εκκλησιών και ναών μέσω του διαδικτύου. Αυτά τα cyberchurches και τα cybertemples παρέχουν στους χρήστες ηλεκτρονικά μηνύματα καθημερινής θρησκευτικής ανάγνωσης, ακουστικά / βίντεο κηρύγματα και ανακοινώσεις. Στο πλαίσιο της εβραϊκής παράδοσης, ο Brasher αναφέρει την εμφάνιση του cyberseder, δηλαδή «μια διαδικτυακή εορτή του Πάσχα που βοηθά τους Εβραίους να επανενωθούν με την πίστη τους στην ιδιωτικότητα των σπιτιών τους» (Campbell, 2006).

Η cyberchurch ή E-Church μοιάζει με τη δομή της εκκλησίας στην πραγματική ζωή. Περιέχει εικόνες εκκλησίας, μεγάλο σταυρό, διάφορα άλλα κτίρια και άλλες λεπτομέρειες που θα συναντούσε κανείς σε μια πραγματική εκκλησία.. Ακριβώς όπως και σε μια κανονική εκκλησία, ο ιερέας αρχίζει καλώντας τους πιστούς για προσευχή. Οι θρησκευόμενοι ή οι συμμετέχοντες στο διαδίκτυο συναθροίζονται σε ένα τμήμα μέσα στην εκκλησία κοντά στον βωμό. Η λειτουργία αρχίζει με τις εισαγωγικές παρατηρήσεις και προχωρά σε διάφορα στάδια, διάφορα είδη προσευχής, κηρύγματα, ευχαριστίες και συζήτηση για θέματα που αφορούν τα μέλη. (Campbell, 2005).

Το cyberchurch θεωρείται επέκταση της πραγματικής εκκλησίας στον εικονικό κόσμο. Θεωρείται ένας ιερός χώρος ο οποίος «περιβάλλεται από απαγορεύσεις» έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να μην μπορούν να βλάπτουν τα όσα πιστεύουν οι πιστοί. Η μετάβαση από δωμάτιο σε δωμάτιο στο cyberchurch θεωρείται παρόμοια με τη μετακίνηση σε φυσική εκκλησία. Το cyberchurch προορίζεται επίσης από τον δημιουργό του ως τόπος όπου οι Χριστιανοί συναντιούνται για προσευχή. (Chryssides, 1996) (Barzilai-Nahon, 2005).

Ωστόσο, υπάρχουν κυβερνοχώροι που προσφέρουν ένα διαφορετικό είδος υπηρεσιών. Ένα από τα παραδείγματα είναι το St. John Internet Church,. Η Εκκλησία καλεί τους χρήστες να

λατρεύουν εικοσιτέσσερις ώρες την ημέρα, επτά ημέρες την εβδομάδα, κάνοντας κλικ σε έναν σύνδεσμο που θα τους φέρει στην εκκλησία και θα δουν εικόνες της πραγματικής εκκλησίας. Οι συμμετέχοντες στο τελετουργικό σε αυτήν την ηλεκτρονική εκκλησία μπορούν να παρακολουθήσουν την υπηρεσία οποτεδήποτε τους αρέσει. Είναι επίσης ελεύθεροι να μετακινηθούν μέσα στο τελετουργικό γρήγορα και αργά όπως θέλουν, να παρακάμψουν τμήματα που δεν τους ενδιαφέρουν ή να σταματήσουν για περισυλλογή σε ενδιαφέροντα μέρη (Barzilai-Nahon, 2005).

Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι η θρησκεία έχει γίνει μια κοινή πτυχή της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή και μέσω διαδικτύου. Η παρουσία της θρησκείας είναι άφθονη στις ομάδες συζήτησης, στις αίθουσες συζήτησης και στον Παγκόσμιο Ιστό. Η θρησκευτική χρήση του διαδικτύου είναι εκτεταμένη όπως φαίνεται στις παραπάνω επισκέψεις των μηχανών αναζήτησης. Οι μεγάλες θρησκείες του κόσμου καθώς και οι μειονοτικές θρησκείες έχουν αγκαλιάσει το Διαδίκτυο ως μέσο για την παρουσία τους στον κυβερνοχώρο (Larsen, 2001)

4.6 Διαδίκτυο και Μάρτυρες του Ιεχωβά

Οι ρίζες των ΜτΙ, όπως οι Μορμόνοι, χρονολογούνται στα μέσα του 19ου αιώνα. Όπως και οι Μορμόνοι, έχουν βιώσει μια ιστορία αρκετά υψηλής έντασης με την ευρύτερη κουλτούρα και οι δύο ομάδες παραμένουν στόχοι ουσιαστικής επίθεσης. Ενώ η ηγεσία της Εκκλησίας των Μορμόνων έχει προσεκτικά αγκαλιάσει το διαδίκτυο ως άλλο μέσο, μεταξύ άλλων, για την επικοινωνία του Ευαγγελίου, η ηγεσία των ΜτΙ είναι λιγότερο βέβαιη ότι είναι ένα κατάλληλο εργαλείο για ευαγγελισμό. Βέβαια, έχουν αναπτύξει με βεβαιότητα μια παρουσία στον κυβερνοχώρο και, ταυτόχρονα, ενημερώνουν τα μέλη για τη δημιουργία ιστοσελίδων. Ο Γιώργος Χρυσσίδης (1996) έχει σημειώσει με ακρίβεια ότι ενώ οι ΜτΙ δεν είναι ενθουσιασμένοι με το Διαδίκτυο ως μέσο διάδοσης του μηνύματός τους, αυτό δεν σημαίνει παράλληλα, πως είναι αντίθετοι στη χρήση τέτοιων τεχνολογιών. Πράγματι, δεν δίσταζαν να δημιουργήσουν ραδιοφωνικά προγράμματα και μάλιστα είχαν και ραδιοφωνικούς σταθμούς σε παλαιότερες εποχές. Υποστηρίζουν, ωστόσο, ότι «το διαδίκτυο δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως υποκατάστατο των παραδοσιακών πρακτικών διάδοσης από πόρτα σε πόρτα». Αυτή η έμφαση στον ευαγγελισμό από άνθρωπο σε άνθρωπο αντικατοπτρίζεται στη δομή της επίσημης ιστοσελίδας τους. Ορισμένα φυλλάδια των ΜτΙ διατίθενται διαδικτυακά, αλλά η έμφαση δίνεται στην ενθάρρυνση της προσωπικής επαφής. Για παράδειγμα, όταν κάποιος επισκεφτεί κάποιο από τα δύο περιοδικά (Σκοπιά και Ξύπνα) που βρίσκονται στην επίσημη ιστοσελίδα, ενημερώνεται ότι είναι δυνατόν να ληφθούν αντίγραφα αυτών από την τοπική αίθουσα βασιλείας των ΜτΙ. Μάλιστα συχνά στους επισκέπτες συνιστάται να ελέγξουν τον τοπικό

τηλεφωνικό κατάλογο για μια διεύθυνση ή να επικοινωνήσει με ένα υποκατάστημα (μέσω ταχυδρομείου) για πληροφορίες (Bram, 1956) (Barzilai-Nahon, 2005).

Δύο πράγματα φαίνονται αρκετά εμφανή εδώ. Πρώτον, οι ΜτΙ δεν χάνουν την ευκαιρία να προσεγγίσουν και να ευαγγελίσουν. Δεύτερον, είναι αποφασισμένοι να το κάνουν με τον δικό τους τρόπο και με τους δικούς τους όρους. Βέβαια, γίνεται φανερό, η αβεβαιότητά τους σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιήσουν κατάλληλα τη νέα τεχνολογία, χωρίς να ξεφεύγουν από τα κλασικά πρότυπα μοιράσματος της πίστης. (Chryssides, 1996).

Ο κίνδυνος ότι τα μέλη μπορούν να έρθουν σε επαφή με «αποστάτες» μέσω του διαδικτύου θεωρείται σοβαρός. Ο κίνδυνος επαφής με «αποστάτες», εν γνώσει ή όχι, επαναλαμβάνεται αρκετές φορές, από διάφορα δημοσιεύματα και άρθρα. Αυτό τουλάχιστον υποδεικνύει ότι η επιρροή της προπαγάνδας του ΜτΙ είναι ο βασικός λόγος για την ανησυχία της Εταιρείας απέναντι στο διαδίκτυο. Αν και η Εταιρεία Σκοπιά δεν έχει απαγορεύσει επισήμως τη χρήση του διαδικτύου, έχουν υπάρξει περιπτώσεις κατά τις οποίες οι Μάρτυρες απογοητεύονται σχετικά με την «άσκοπη χρήση» των υπολογιστών και το διαδίκτυο. Ο αντίκτυπος άρθρων που δημοσιεύονται σχετικά με τους κινδύνους του Διαδικτύου έχει οδηγήσει πολλούς Μάρτυρες στο συμπέρασμα ότι δεν έχουν άλλη επιλογή παρά να κλείσουν τις ιστοσελίδες τους ή να επεξεργαστούν σημαντικά τα περιεχόμενα (Chryssides, 1996).

Η μέτρια «επίσημη» παρουσία των ΜτΙ στο διαδίκτυο καθώς και οι ισχυρές προειδοποιήσεις των μελών για τη δημιουργία ιστοσελίδων έχουν αφήσει τον κυβερνοχώρο ελεύθερο για άλλες κρίσιμες σελίδες. (Chryssides, 1996). Η Εταιρεία δεν ήταν εντελώς ανενεργή προσπαθώντας να αντιμετωπίσει αυτή την απειλή. Έχει ξεκινήσει πρόσφατα μια όμορφα σχεδιασμένη «Εξουσιοδοτημένη Ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Δημόσιων Υποθέσεων των Μαρτύρων του Ιεχωβά» προκειμένου να αντιμετωπίσει τα θέματα που ανακύπτουν συχνά, όπως το θέμα του αίματος. Παρά τις καλές τους προθέσεις να δημιουργήσουν μια θετική εικόνα των ΜτΙ σε επίσημες ιστοσελίδες, δεν είναι ξεκάθαρο ότι κατανοούν πλήρως τις συνέπειες της αποθάρρυνσης των μεμονωμένων μελών να βρίσκονται στο διαδίκτυο. Όπως κάθε άλλο θρησκευτικό κίνημα, η ανάπτυξη των πόρων του διαδικτύου αυξάνεται ραγδαία. Ένας πρόσφατος έλεγχος της χρήσης πολλών διαφορετικών μηχανών αναζήτησης δείχνει ότι η συντριπτική αναλογία πληροφοριών σχετικά με τους ΜτΙ είναι εξαιρετικά κρίσιμη. Αλλά έχουν μια μακρά εμπειρία με την αντιπολίτευση. Μπορούν πολύ καλά να δουν το διαδίκτυο ως απλή συνέχεια αυτών των αντιπαράθεσεων με νέες μορφές (Wah, 2001).

1. ΑΦΕΤΗΡΙΑ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως αναλυτικά έχουμε αναφέρει και παραπάνω οι ΜτΙ είναι ένα θρησκευτικό κίνημα που με τον καιρό αναπτύσσεται και επεκτείνεται. Είναι γεγονός πως ακόμα και στην ελληνική κοινωνία συναντώνται καθημερινώς ΜτΙ, οι οποίοι μάλιστα συνήθως επιθυμούν να παρουσιάσουν εντόνως τις θέσεις της θρησκείας τους. Παλαιότερα, η διάδοση του κινήματος βασιζόταν στα αρμόδια άτομα που διέδιδαν αυτή πόρτα-πόρτα ή μέσα από διάφορα έντυπα (σχετικά βιβλία, φυλλάδια κ.α.). Τα τελευταία χρόνια έχει προστεθεί ένας ακόμα σύμμαχος για τον σκοπό αυτό και δεν θα μπορούσε να είναι άλλος παρά τα τεχνολογικά μέσα που τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αποτελέσει βασική πηγή διάδοσης ποικίλων πληροφοριών. Στην εποχή της τεχνολογικής εξέλιξης την οποία διανύουμε ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι διάφορες ιστοσελίδες που έχουν δημιουργηθεί και είναι σχετικές με το προς εξέταση ζήτημα. Αναφερόμαστε σε ιστότοπους που δίνουν πληροφορίες για τους ΜτΙ και τις πεποιθήσεις της θρησκείας τους, σελίδες στις οποίες μιλούν οι ίδιοι οι πιστοί ή πρώην ΜτΙ. Συνάμα, δεν είναι λίγες οι ιστοσελίδες οι οποίες έρχονται αντιμέτωπες με το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ γενικότερα, είτε συγκεκριμένα με τις διάφορες πεποιθήσεις και πολιτικές της Εταιρίας Σκοπιάς. Ζούμε στην εποχή της πληροφορίας, και με την εμφάνιση του Διαδικτύου, το κίνημα των ΜτΙ και η Εταιρεία Σκοπιά έχουν χάσει μεγάλο μέρος της ικανότητάς τους να ελέγχει τη ροή των πληροφοριών. Όλοι αυτοί λοιπόν οι πόροι πληροφοριών θα αποτελέσουν το επίκεντρο της έρευνας μας. Ας μην ξεχνάμε πως όλες αυτές οι ιστοσελίδες είναι διαθέσιμες στο κοινό, καθώς όλες παρέχονται με ελεύθερη πρόσβαση και εκπληρώνουν την φυσική τάση περιέργειας του ατόμου.

Ως λογικός επακολουθώ των παραπάνω διαπιστώσεων διαμορφώνεται και ο κεντρικός σκοπός της παρούσας έρευνας, ο οποίος είναι η μελέτη των θρησκευτικών ιστοσελίδων που αφορούν τους ΜτΙ και βρίσκονται διαθέσιμες στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο. Θα μελετηθούν τόσο επίσημες όσο και ανεπίσημες ιστοσελίδες, είτε αυτές είναι υπέρ ή κατά του κινήματος των ΜτΙ, είτε θρησκευτικά ουδέτερες.

Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι να διερευνηθεί:

- ✓ Η θεματολογία γύρω από την οποία κινούνται οι θρησκευτικές ιστοσελίδες που είναι συναφείς με το κίνημα των ΜτΙ.
- ✓ Οι ομάδες ή τα άτομα των οποίων αποτελεί ιδιοκτησία η κάθε σελίδα καθώς και οι σκοποί κι οι στόχοι της δημιουργίας αυτής.

- ✓ Η επικαιρότητα των πληροφοριών που δημοσιεύονται στις ίδιες διαδικτυακές πηγές και η συχνότητα ανανέωσης τους.
- ✓ Η ακρίβεια των πληροφοριών που παρουσιάζονται σε κάθε ιστότοπο και οι τρόποι τεκμηρίωσης τους.
- ✓ Η πιθανότητα ύπαρξης στερεοτυπικών προτύπων ή προκαταλήψεων σε καθεμία από τις προς μελέτη ιστοσελίδες.
- ✓ Οι δυνατότητες ευελιξία και αλληλεπίδρασης που παρέχει ο κάθε διαδικτυακός τόπος.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

2.1 Το υλικό της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα υλικό αυτής, αποτελούν οι θρησκευτικές ιστοσελίδες με περιεχόμενο που αφορά τους ΜτΙ, οι οποίες βρίσκονται διαθέσιμες στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο. Αναφερόμαστε σε ιστότοπους που δίνουν πληροφορίες για τους ΜτΙ και τις πεποιθήσεις της θρησκείας τους, σελίδες στις οποίες μιλούν οι ίδιοι οι πιστοί ή πρώην ΜτΙ αλλά και ιστοσελίδες οι οποίες έρχονται αντιμέτωπες με το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ και των σχετικών θρησκευτικών πεποιθήσεων που το διέπουν. Σε αυτές συγκαταλέγονται τόσο επίσημες, όσο και ανεπίσημες ιστοσελίδες. Διαδικτυακοί τόποι που αποτελούν ιδιοκτησία οργανισμών και ομάδων αλλά και προσωπικοί ιστότοποι.

2.2 Η τεχνική συλλογής του υπό έρευνα υλικού

Όπως προαναφέραμε η συγκεκριμένη εργασία θέτει ως υπό έρευνα υλικό τις θρησκευτικές ιστοσελίδες των ΜτΙ οι οποίες βρίσκονται διαθέσιμες στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο. Καθώς λοιπόν, πρόκειται για μια έρευνα διαδικτύου, το υπό μελέτη υλικό συγκεντρώθηκε έπειτα από αναζήτηση μέσω της γνωστής μηχανής αναζήτησης, το Google. Παράλληλα, στην συγκέντρωση του υλικού συνέβαλαν και σύνδεσμοι που διέθεταν κάποιες ιστοσελίδες και καθοδηγούσαν σε άλλους συναφείς διαδικτυακούς τόπους. Πιο αναλυτικά, σε πολλές περιπτώσεις οι ιστοσελίδες προτείνουν στον επισκέπτη ορισμένους εξωτερικούς συνδέσμους άλλων ιστοσελίδων με παρόμοια θεματολογία για εμβάθυνση στο θέμα. Στην προκειμένη περίπτωση, πρώτο μέλημα για την συλλογή του υπό έρευνα υλικού ήταν η συγκέντρωση των βασικών επίσημων ιστοσελίδων των ΜτΙ που διατίθενται στο διαδίκτυο. Έπειτα, αναζητήθηκαν ιστοσελίδες που τάσσονταν κατά των ΜτΙ ή των πεποιθήσεων που πηγάζουν μέσα από τα πιστεύω του κινήματος αυτού. Αφού συγκεντρώθηκε ένας μεγάλος όγκος προτεινόμενων ιστοσελίδων, έγινε η διαλογή τους, ώστε να καταλήξουμε στις εννέα επικρατέστερες εξ αυτών που θα αποτελούσαν τελικά και το υπό έρευνα υλικό.

2.3 Κριτήρια επιλογής του υπό έρευνα υλικού

Θα μπορούσαμε να ανιχνεύσουμε δύο κατηγορίες ιστοσελίδων στο υπό έρευνα υλικό. Εκείνες που είναι υπέρ της θρησκείας των ΜτΙ και στόχο έχουν να πληροφορήσουν και να διαδώσουν την θρησκεία αυτή και εκείνες που τάσσονται ενάντια στους ΜτΙ ή τις πεποιθήσεις που προάγουν. Αυτές οι εντελώς αντίθετες και αντίρροπες κατηγορίες ιστοσελίδων επιλέχθηκαν με σκοπό να υπάρξει μια σφαιρική προσέγγιση του θέματος. Μέσα στις ιστοσελίδες που στέκονται υπέρ των ΜτΙ βρίσκονται οι επίσημες ιστοσελίδες αυτών σε διάφορες χώρες αλλά και η διεθνής

επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ. Η επιλογή των ιστοσελίδων αυτών έγινε ώστε να διαφανεί από την πλευρά των ίδιων των ΜτΙ πως οι ίδιοι παρουσιάζουν την θρησκεία τους και τα ανάλογα θέματα για τα οποία ενδιαφέρονται και πραγματεύονται μέσα από τους δικούς τους διαδικτυακούς τόπους. Από την άκρως αντίθετη πλευρά βρίσκονται όλες εκείνες οι ιστοσελίδες που εναντιώνονται στις πεποιθήσεις και τις προσαγές που συνεπάγονται στο κίνημα των ΜτΙ. Η επιλογή αυτών των ιστοσελίδων έγινε ώστε να μελετηθούν τα επιχειρήματα που κάνουν τα άτομα να τάσσονται κατά των ΜτΙ και να μελετηθούν τα βασικά σημεία που δημιουργούν αυτή την έντονη εναντίωση. Με άλλα λόγια να ερευνηθούν τα θέματα που παρουσιάζονται στις ιστοσελίδες αυτές και επικρίνουν διάφορες πτυχές του κινήματος των ΜτΙ. Σε αυτή την κατηγορία ιστοσελίδων κατατάσσονται τόσο επίσημες ιστοσελίδες οργανισμών όσο και προσωπικές ιστοσελίδες. Η επιλογή αυτή δεν είναι τυχαία αλλά έχει να κάνει με την ικανοποίηση ενός απλού σκοπού. Από την μία οι επίσημες ιστοσελίδες εκθέτουν μέσα από μια σειρά εκτεταμένων ερευνών τα επιχειρήματα της εναντίωσης τους. Από την άλλη, μία προσωπική ιστοσελίδα απλών ανθρώπων, εκθέτει τα προσωπικά επιχειρήματα ατόμων που μόνα τους, από την προσωπική τους εμπειρία και έρευνα έχουν οδηγηθεί και τα μοιράζεται. Είναι η φωνή του απλού λαού και ο τρόπος που κάποιος απλός άνθρωπος κατανοεί την κατάσταση. Με τα παραπάνω κριτήρια λοιπόν έγινε η επιλογή των διαδικτυακών τόπων που τελικά αποτέλεσαν το υπό έρευνα υλικό.

2.4 Τυπικά χαρακτηριστικά του υλικού

Για καλύτερη κατανόηση του υπό έρευνα υλικού θα ήταν χρήσιμο να αποσαφηνιστούν ορισμένοι όροι των οποίων θα γίνει χρήση στη συνέχεια και κατά τη διάρκεια της ανάλυσης.

Ξεκινώντας από τον βασικό όρο που χρειάζεται επεξήγηση, τον όρο ιστοσελίδα. Στον Παγκόσμιο Ιστό, τα δεδομένα τα οποία παρουσιάζονται αναφέρονται ως ιστοσελίδες (web-pages) και αυτά συμπεριλαμβάνουν πληροφορίες σε μορφή κειμένου, εικόνων, ήχου, βίντεο, κ.α. αλλά παράλληλα εμπεριέχουν και συνδέσμους προς άλλες ιστοσελίδες. Επιπλέον, κάθε ιστοσελίδα έχει τη δική της αποκλειστική διεύθυνση η οποία με τη σειρά της, προσδιορίζει τη θέση της στο διαδίκτυο (URL) (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

Το ιστολόγιο (blog) είναι μια μορφή ιστότοπου, που χαρακτηρίζεται από μια απλοποιημένη μορφή δημοσίευσης στο διαδίκτυο που επιτρέπει σε οποιονδήποτε διαθέτει υπολογιστή και σύνδεση στο διαδίκτυο να δημοσιεύει περιεχόμενο σε απευθείας σύνδεση (Gurzick & Lutters , 2006). Συχνά παρέχει σχόλια ή ειδήσεις σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα. Ενώ άλλα ιστολόγια λειτουργούν ως προσωπικά ηλεκτρονικά ημερολόγια (Qamra , Tseng , & Chang ,

2006).Τα ιστολόγια είναι χρονολογημένα, μη επεξεργασμένα και παρέχουν συνήθως την απευθείας σύνδεση με σχόλια. Παράλληλα, συχνά περιλαμβάνουν υπερσυνδέσεις με άλλους πόρους. Πρόκειται για αντίστροφη χρονολογική ακολουθία καταχωρήσεων που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο (Li , Xu , & Zhang , 2007).

Επιπλέον, διακομιστής ή εξυπηρετητής (server) είναι η ταυτότητα του ιδιοκτήτη του σταθμού ο οποίος σε κάθε περίπτωση φιλοξενεί τον ιστότοπο και αποτελεί μια πληροφορία που σε πολλές περιπτώσεις είναι σημαντική καθώς κάνει φανερό τον χαρακτήρα και τους στόχους μιας ιστοσελίδας (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002)

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Ερευνητική μέθοδος

Η ερευνητική μέθοδος που θα χρησιμοποιήσουμε για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας είναι η ποιοτική έρευνα. Μια ποιοτική έρευνα (qualitative research) έχει κατά κύριο λόγο διερευνητικό χαρακτήρα και ασχολείται με τα πρότυπα και τις μορφές των μεταβλητών. Η ποιοτική έρευνα έρχεται σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα, καθώς επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο κατανοείται ο κόσμος στο μυαλό των ερευνητών, χρησιμοποιώντας συνήθως αφηρημένες επιστημονικές έννοιες. Παρόλα αυτά, θεωρείται από πολλούς ερευνητές, πως προφέρουν μια νόμιμη μέθοδο για την απόκτηση απαραίτητων πληροφοριών για την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των ανθρώπινων όντων (Crompton, 2019).

Πιο συγκεκριμένα, στη προκειμένη περίπτωση έχουμε ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Η ανάλυση περιεχομένου είναι μια μέθοδος ανάλυσης δεδομένων. Χαρακτηρίζεται ως μέθοδος συλλογής δεδομένων, επειδή εξάγει υλικό (ως δείγμα) έξω από ένα τεράστιο ποσό κειμένων (π.χ. άρθρα). Όταν τελειώσουμε τη διαδικασία της συλλογής δεδομένων, ως πιθανό υλικό για την απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα, υπάρχουν δύο κατηγορίες αποτελεσμάτων: αριθμητικά δεδομένα ή κείμενα. Τα εγχειρίδια για την ανάλυση δεδομένων ασχολούνται κατά κύριο λόγο μόνο με την ανάλυση των αριθμητικών δεδομένων (που σημαίνει στατιστική ανάλυση) και αφήνουν εκτός της ανάλυσης κειμένου (Mayring, 2014).

Με αυτό ακριβώς θα ασχοληθεί η συγκεκριμένη έρευνα, η οποία δεν επιζητά την εξαγωγή μετρήσιμων και ποσοτικών δεδομένων, αλλά πρόκειται να ασχοληθεί με την ανάλυση πληροφοριών και περιεχομένου.

3.2 Κριτήρια αξιολόγησης ιστοσελίδων

Τα κριτήρια αξιολόγησης με βάση τα οποία θα μελετηθούν οι ιστοσελίδες είναι έξι και είναι τα εξής:

- Θεματική κάλυψη

Σχετικά με τη θεματική κάλυψη θα ερευνηθούν τα θέματα που παρουσιάζονται σε κάθε ιστοσελίδα. Θα εξεταστούν δηλαδή τα θεματικά πεδία στα οποία εκτείνεται ο κάθε ιστότοπος αλλά και το εάν υπάρχει διαθέσιμη μια ικανοποιητική ποικιλία πληροφοριών για κάθε θέμα που πραγματεύεται. Συνάμα, θα διερευνηθεί κατά πόσο παρέχεται στους χρήστες η δυνατότητα να εμβαθύνουν σε περαιτέρω πληροφορίες (Ζωγόπουλος, 2011).

- Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση

Σε ένα επόμενο στάδιο θα μελετήσουμε την προέλευση των πληροφοριών που παρουσιάζονται ή με απλά λόγια θα αναζητήσουμε ποιος δημιούργησε και συντηρεί τον ιστότοπο. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι στη συνέχεια να ερευνηθούν οι στόχοι της ιστοσελίδας όπως εκείνοι παρουσιάζονται μέσα από αυτή. Έπειτα, ακόμα ένα σημαντικό στοιχείο είναι να ελέγξουμε τον διακομιστή που φιλοξενεί την ιστοσελίδα πράγμα το οποίο μας αποκαλύπτει τον σκοπό του ιστότοπου (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ Αναφορά στην επικαιρότητα

Επόμενο κριτήριο και ιδιαίτερα σημαντικό είναι να δούμε κατά πόσο πρόκειται για έναν διαδικτυακό τόπο ο οποίος δημιουργήθηκε και συντηρείται μέχρι σήμερα ή αν απλά έχει σταματήσει να ανανεώνεται. Για τον λόγο αυτό θα αναζητήσουμε την ημερομηνία της τελευταίας δημοσίευση καθώς και εάν υπάρχει κάποια ένδειξη στην ιστοσελίδα που να οδηγεί τον επισκέπτη στις τελευταίες και πιο πρόσφατες αναρτήσεις. Με απλά λόγια λοιπόν θα μελετηθεί το ζήτημα της επικαιρότητας και η συχνότητα ενημέρωσης της ιστοσελίδας (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ Ακρίβεια

Εξίσου σημαντική είναι φυσικά και η ακρίβεια των πληροφοριών που εκθέτει κάθε ιστότοπος. Το κατά πόσο δηλαδή κάθε πληροφορία που δημοσιεύεται είναι τεκμηριωμένη. Αυτό μπορούμε να το ανακαλύψουμε αναζητώντας τις πηγές (βιβλία, περιοδικά κλπ) από τις οποίες προέρχεται κάθε πληροφορία. Ακόμα θα αναζητήσουμε εάν υπάρχουν αρμόδια άτομα τα οποία ελέγχουν την εγκυρότητα των πληροφοριών πριν γίνει δημοσίευση τους στην ιστοσελίδα (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ Στερεοτυπικότητα

Στο σημείο αυτό μελετάμε αν οι πληροφορίες που διαθέτει ο ιστότοπος είναι απαλλαγμένες ή όχι από διάφορα στερεοτυπικά πρότυπα και προκαταλήψεις που αφορούν τόσο το θέμα της θρησκείας όσο και άλλα στερεοτυπικά πρότυπα όπως θέματα φύλου, εθνότητας κλπ. (Ζωγόπουλος, 2011).

➤ Αλληλεπιδραστικότητα – Ευελιξία

Τελευταίο και πιο πρακτικό ζήτημα είναι η δυνατότητες που δίνει κάθε ιστοσελίδα στον χρήστη. Θα ελεγχθεί πόσο ευέλικτη είναι κάθε μία από αυτές και κατά πόσο μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες κάθε χρήστη για μια καλύτερη ποιότητα πλοήγησης και παροχών. Πιο αναλυτικά, θα διερευνηθούν οι επιλογές γλώσσας που διαθέτει ο κάθε ιστοχώρος αλλά και

οι πιο εξεζητημένες επιλογές που ίσως να παρέχει στα άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες. Αναφορά θα γίνει και στα ευρύτερα χαρακτηριστικά του ιστοτόπου για να διαπιστωθεί αν χαρίζει μια ευχάριστη εμπειρία πλοήγησης στον επισκέπτη (Ζωγόπουλος , 2011).

3.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση τα παραπάνω σε κάθε κριτήριο συγκαταλέγεται και μια σειρά ερευνητικών ερωτημάτων:

- Θεματική κάλυψη
 - Τι θέματα παρουσιάζονται;
 - Έχει ο ιστότοπος την κατάλληλη ποικιλία πληροφοριών για τα θέματα αυτά;
 - Μπορούν οι χρήστες να εμβαθύνουν περισσότερο στα θέματα τα οποία τους ενδιαφέρουν;

- Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση
 - Διευκρινίζεται ο ιδιοκτήτης της ιστοσελίδας;
 - Ποιος υπογράφει τις πληροφορίες;
 - Είναι εμφανείς οι στόχοι της σελίδας;
 - Ποιος φιλοξενεί την ιστοσελίδα;

- Αναφορά στην επικαιρότητα
 - Είναι η ιστοσελίδα ενημερωμένη;
 - Πότε έγινε η τελευταία ενημέρωση;
 - Υπάρχει ένδειξη με τις τελευταίες ενημερώσεις της σελίδας;
 - Ποια είναι η συχνότητα ανανέωσης των πληροφοριών;

- Ακρίβεια
 - Είναι τεκμηριωμένες οι πληροφορίες που παρουσιάζονται;
 - Αναφέρονται οι πηγές των πληροφοριών;
 - Υπάρχουν άτομα που ελέγχουν την εγκυρότητα της πληροφορίας πριν δημοσιευτεί;

- Στερεοτυπικότητα
 - Γίνονται φανερά στερεοτυπικά πρότυπα (θρησκείας, φύλλου, εθνότητας);

- Αλληλεπίδραση – Ευελιξία
- Υπάρχει η δυνατότητα επιλογής γλώσσας;
- Διευκολύνονται άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες;
- Είναι εύκολη η πλοήγηση;

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην ενότητα αυτή θα ακολουθήσει ανάλυση του υπό έρευνα υλικού με βάση τα προκαθορισμένα κριτήρια που αναφέρονται παραπάνω. Οι ιστότοποι στο σύνολο τους είναι εννέα. Από αυτούς ο πρώτος διαδικτυακός τόπος είναι ο διεθνής επίσημος ιστότοπος των ΜτΙ που αποτελεί τον κυριότερο και εγκυρότερο πόρο πληροφοριών για το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ. Στην συνέχεια, ακολουθούν τρεις ιστοχώροι που αποτελούν τις επίσημες ιστοσελίδες μεμονωμένων χωρών και εστιάζουν το ενδιαφέρον τους σε πληροφορίες για του ΜτΙ της συγκεκριμένης χώρας. Προχωρώντας ακολουθούν ιστότοποι με διαφορετικό περιεχόμενο καθώς αναφερόμαστε σε ιστοσελίδες που τάσσονται κατά των ΜτΙ ή συγκεκριμένων πεποιθήσεων και πολιτικών που πρεσβεύουν. Πιο αναλυτικά, θα ερευνήσουμε μια ιστοσελίδα που εναντιώνεται στις διάφορες ακραίες προσταγές της θρησκείας των ΜτΙ. Μια επόμενη, η οποία μοιάζει με προέκταση της πρώτης καθώς εστιάζει στις ακραίες προσταγές της θρησκείας σε θέματα ιατρικής περίθαλψης και θίγει έντονα το ζήτημα της αιμοδοσίας. Έπειτα, ακολουθεί ένας ιστότοπος ο οποίος συλλέγει μέσα από έρευνες τις απόψεις των ατόμων για το κίνημα των ΜτΙ και συγκεκριμένα για την Εταιρία Σκοπιά. Και αυτή η ιστοσελίδα παρουσιάζεται αντίθετη με μια σειρά ακραίων πεποιθήσεων. Φτάνοντας προς το τέλος, έχουμε δυο ιστοσελίδες πιο προσωπικές. Στην μία περίπτωση έχουμε ένα προσωπικό ιστολόγιο ενός ατόμου το οποίο απευθύνεται σε όσους αισθάνονται θύματα του κινήματος των ΜτΙ, ενώ η τελευταία ιστοσελίδα στη λίστα μας είναι δημιούργημα τριών ανθρώπων, πρώην ΜτΙ μέσα από την οποία συμβουλεύουν τα άτομα να χρησιμοποιούν την κριτική σκέψη τους ώστε να ερμηνεύουν τις επικίνδυνες πολιτικές που πηγάζουν μέσα από τη θρησκεία αυτή.

4.1 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά (<https://www.jw.org>)

Πρόκειται για την πιο γνωστή και διαδεδομένη ιστοσελίδα που αφορά τους Μάρτυρες του Ιεχωβά. Δεν μιλάει απλώς για τους ΜτΙ είναι ιστοσελίδα που δημιούργησαν και επιμελούνται ΜτΙ. Αποτελεί συχνά το πρώτο αποτέλεσμα στη μηχανή αναζήτησης του Google σε θέματα που αφορούν τη θρησκεία αυτή. Δεδομένου ότι πρόκειται για μία επίσημη ιστοσελίδα αυτό την κάνει να είναι παράλληλα μια οργανωμένη και αξιόπιστη ιστοσελίδα πάνω στο θέμα αυτό. Και μάλιστα μεταφρασμένη σε πολλές γλώσσες για να εξυπηρετεί χρήστες από διαφορετικές χώρες. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρέχει επιπλέον διευκόλυνση σε άτομα συγκεκριμένων αναγκών (π.χ. δυσκολίες στην όραση, ακοή κλπ). Επιπλέον, κατά τη περιήγηση στον ιστότοπο θα μπορούσε να διαπιστώσει κανείς ότι αναφέρεται τόσο σε ενήλικες, όσο σε εφήβους και παιδιά. Με ανάλογα δομημένο υλικό για κάθε περίπτωση.

➤ Θεματική κάλυψη

Στην ιστοσελίδα αυτή μπορεί κανείς να βρει κάθε μεγάλη και μικρή πληροφορία που αφορά τους ΜτΙ. Παράλληλα όμως δημοσιεύονται συχνά και διάφορα θέματα της επικαιρότητας, γενικού ενδιαφέροντος αλλά και άρθρα που αφορούν επιστημονικές ανακαλύψεις και έρευνες. Πράγματα δηλαδή που δεν σχετίζονται με τους ΜτΙ. Όμως, συχνά ακόμα και αυτά παρουσιάζονται από την οπτική γωνία των ΜτΙ.

Ξεκινώντας θα αναφερθούμε στις πληροφορίες του ιστοτόπου που στοχεύουν στην ενημέρωση του χρήστη για τις πεποιθήσεις της θρησκείας αυτής. Στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, ο χρήστης μπορεί να βρει μια πληθώρα βιβλίων, περιοδικών, άρθρων και οπτικοακουστικού υλικού. Ας τα δούμε τώρα πιο αναλυτικά. Σχετικά με τη θεματική ενότητα που αφορά τους ΜτΙ υπάρχουν πολλές πληροφορίες σε αρκετές διαφορετικές μορφές. Στη διάθεση του χρήστη βρίσκονται τα βιβλία της Αγίας Γραφής μαζί με άλλα βιβλία που αφορούν τη θρησκεία των ΜτΙ και ο επισκέπτης μπορεί να διαβάσει δωρεάν στην διαδικτυακή βιβλιοθήκη της ιστοσελίδας. Υπάρχουν ακόμα βιβλία και ειδικά βιβλιάρια που στόχο έχουν να πληροφορήσουν, να συμβουλέψουν και να αφυπνίσουν -όπως λένε- τον αναγνώστη. Στη διάθεση του επισκέπτη βρίσκονται τα τεύχη των περιοδικών «Σκοπιά» και «Ξύπνα!» τα οποία είναι μηνιαία περιοδικά των ΜτΙ. Ακόμα, υπάρχουν βίντεο και ηχητικά αρχεία που και αυτά με τη σειρά του έχουν σκοπό να διδάξουν, να πληροφορήσουν, να ενημερώσουν και να ψυχαγωγήσουν. Επίσης, μεγάλος αριθμός άρθρων που κατακλύζουν τον ιστότοπο αναφέρονται στις πεποιθήσεις της θρησκείας αυτής και πολλά από αυτά παρουσιάζουν επιχειρήματα για να υποστηρίξουν τις συγκεκριμένες προταγές και αντιλήψεις.

Σχετικά με ζητήματα γενικού ενδιαφέροντος στην συγκεκριμένη ιστοσελίδα υπάρχουν αρκετές δημοσιεύσεις, άρθρα, βιβλία, οπτικοακουστικό υλικό που θίγουν πολλά και διαφορετικά ζητήματα που μπορούν να απασχολούν έναν σύγχρονο άνθρωπο. Σε πολλές από αυτά γίνεται προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις και συμβουλές για μια καλύτερη ζωή. Δίδονται συμβουλές που αφορούν τον γάμο, την οικογένεια, την προσωπική ευτυχία, τη ζωή κ.α. Βέβαια όλες αυτές οι λύσεις που μπορεί να προτείνονται στα άρθρα αυτά είναι απόλυτα σύμφωνες με τις προταγές της θρησκείας για την οποία μιλάμε. Αξιοσημείωτο είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι διαβάζοντας ένα τέτοιο άρθρο που θίγει κάποιο σύγχρονο πρόβλημα και προτείνει λύσεις σε αυτό, στο τέλος υπάρχουν αναφορές σε εδάφια και αποσπάσματα από τα βιβλία της Αγίας Γραφής ή άλλα βιβλία των ΜτΙ. Επομένως, καταλαβαίνουμε ότι οι συμβουλές και οι λύσεις που προτείνονται σε καθένα από αυτά τα άρθρα

λαμβάνουν υπόψιν τους κάποιες δεσμεύσεις. Για να δούμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Σε ένα από τα άρθρα της ιστοσελίδας με τίτλο «*Τρόποι για να Βελτιώσετε την Υγεία Σας*» συναντάμε αναλυτικά διάφορες συμβουλές για το θέμα αυτό όπως: «*Να τρέφεστε σωστά*» κ.α. Το αξιοσημείωτο εδώ είναι ότι το άρθρο κλείνει με ορισμένες αναφορές σε αποσπάσματα από την Αγία Γραφή τα οποία είναι σχετικά με το θέμα αυτό:

«Η υγεία σας επηρεάζεται από παράγοντες που βρίσκονται πέρα από τον έλεγχό σας—όπως οι οικονομικές συνθήκες, η διαθεσιμότητα των πόρων, κτλ. Κατά πάσα πιθανότητα, όμως, θα είναι εφικτό να θέσετε σε εφαρμογή τουλάχιστον μερικές από τις εισηγήσεις του άρθρου που προηγήθηκε. Όπως παρατήρησε κάποιος σοφός άνθρωπος της αρχαιότητας, «οξυδερκής είναι αυτός που βλέπει τη συμφορά και κρύβεται. (—Παροιμίες 22:3)» (<https://www.jw.org/>)

«Οι αναγνώστες της Αγίας Γραφής λαβαίνουν παρηγοριά από την αξιόπιστη υπόσχεση ότι σύντομα θα έρθει η ημέρα που «κανένας κάτοικος δεν θα λέει: “Είμαι άρρωστος”». (Ησαΐας 33:24)» (<https://www.jw.org/>)

Συνεχίζοντας, μια ακόμα κατηγορία θεμάτων που συναντά κανείς σε αυτή την ιστοσελίδα είναι θέματα και ειδήσεις της επικαιρότητας. Ορισμένα από αυτά αφορούν κάποια εξέλιξη ή κάποια είδηση σχετική με τη θρησκεία των ΜτΙ. Για παράδειγμα, ένας τίτλος ενός πρόσφατου άρθρου αναφέρει «*Νίκες στο Ανώτατο Δικαστήριο Προστατεύουν τη Θρησκευτική Ελευθερία των Μαρτύρων του Ιεχωβά στη Βουλγαρία*». Στην περίπτωση αυτή και πάλι το άρθρο κλείνει με κάποιο απόσπασμα από την Αγία Γραφή:

«Χαιρόμαστε για αυτές τις τρεις ευνοϊκές εκβάσεις. Οι εν λόγω αποφάσεις μπορούν τώρα να χρησιμοποιηθούν ως βάση ώστε να προστατεύεται η ελευθερία των αδελφών μας “να ζουν ήρεμη και ήσυχη ζωή με πλήρη θεοσεβή αφοσίωση”.—1 Τιμόθεο 2:2.» (<https://www.jw.org/>)

Όμως τα ειδησιογραφία δημοσιεύματα δεν περιορίζονται μονάχα σε θέματα της θρησκείας αλλά ασχολούνται και με σημαντικές ειδήσεις και γεγονότα που απασχολούν διάφορες χώρες του κόσμου. Για να δούμε και ένα παράδειγμα, ένα δημοσιεύματος έχει τίτλο «*Μεγάλες Πλημμύρες στον Καναδά*». Σε αυτό αναφέρονται τα γεγονότα της είδησης αυτής και στο τέλος το δημοσίευμα κλείνει και σε αυτή την περίπτωση με ένα απόσπασμα από την Αγία Γραφή το οποίο αναφέρει:

«Προσευχόμαστε ώστε οι αδελφοί μας που επηρεάστηκαν από αυτές τις πλημμύρες να συνεχίσουν να εμπιστεύονται στον Ιεχωβά, ο οποίος είναι “η ισχύς τους και η δύναμή τους”.—Έξοδος 15:2.» (<https://www.jw.org/>)

Είναι σαν κάθε δημοσίευμα και άρθρο να κλείνει με ένα συμπέρασμα βγαλμένο από την Αγία Γραφή των ΜτΙ.

Συνοψίζοντας λοιπόν, τα τρία βασικά θέματα που φαίνεται να πραγματεύεται η συγκεκριμένη ιστοσελίδα είναι: α) πληροφορίες για το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ β) άρθρα γενικού ενδιαφέροντος γ) ειδήσεις. Θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι και οι τρεις θεματικές περιοχές αυτές -εφόσον εμπεριέχονται στη επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ- έχουν ως βασικό γνώμονα, αντιλήψεις και πεποιθήσεις του κινήματος αυτού. Σε κάθε άρθρο και δημοσίευμα υπάρχουν στοιχεία και αναφορές στην θρησκεία. Τώρα σχετικά με την ποικιλία πληροφοριών σε αυτά τα τρία θέματα θα λέγαμε ότι είναι σημαντικά μεγάλη στα πρώτα δύο θεματικά πεδία. Στο κομμάτι των ειδήσεων υπάρχει μια πιο σύντομη παρουσίαση γεγονότων. Είναι επιλεκτικά δημοσιευμένες κάποιες ειδήσεις και όχι καθετί που συμβαίνει στον κόσμο.

Ανεξάρτητα από όλα τα παραπάνω, ο χρήστης μπορεί παράλληλα να εμβαθύνει σε ζητήματα που αφορούν το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ. Η ιστοσελίδα του δίνει διάφορες δυνατότητες όπως να ενημερώνεται μέσα από ειδήσεις για τη δράση των ΜτΙ, να ζητήσει δωρεάν κατ' οίκον μαθήματα τις Αγίας Γραφής, να κατεβάσει δωρεάν εφαρμογές για smartphones και tablets, να ενημερωθεί και να πάρει μέρος σε συναθροίσεις και ξεναγήσεις που διοργανώνονται από το συγκεκριμένο κίνημα.

➤ Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση

Ένα βασικό στοιχείο μιας ιστοσελίδα είναι να γνωρίζουμε ποιος δημιούργησε και ποιος επιμελείται την ιστοσελίδα αυτή. Ο ιστότοπος για τον οποίο μιλάμε δεν πρόκειται για μια προσωπική σελίδα ενός μόνο δημιουργού. Τα πνευματικά δικαιώματα (copyright) της σελίδας αποδίδονται στην Βιβλική και Φυλλαδική Εταιρία Σκοπιά της Πενσυλβανίας (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania). Η Εταιρία αυτή μέσα από τον ίδιο ιστότοπο αυτό-παρουσιάζεται ως εξής:

«Η Βιβλική και Φυλλαδική Εταιρία Σκοπιά της Πενσυλβανίας (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania) είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο που ιδρύθηκε το 1884 σύμφωνα με τη νομοθεσία της Κοινοπολιτείας της Πενσυλβανίας των ΗΠΑ. Χρησιμοποιείται από τους Μάρτυρες του Ιεχωβά για την υποστήριξη του παγκόσμιου έργου τους, το οποίο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την έκδοση Αγίων Γραφών και Βιβλικών εντύπων.» (<https://www.jw.org/>)

«Σύμφωνα με το καταστατικό του, οι σκοποί του σωματείου είναι «θρησκευτικοί, εκπαιδευτικοί και φιλανθρωπικοί», και συγκεκριμένα «το κήρυγμα και η διδασκαλία του ευαγγελίου της Βασιλείας του Θεού υπό τον Χριστό Ιησού». Ένα άτομο αποκτάει την ιδιότητα του μέλους στο σωματείο μόνο κατόπιν

πρόσκλησης και όχι με βάση το ύψος κάποιας δωρεάς του. Τα μέλη του σωματείου και του διοικητικού συμβουλίου βοηθούν το Κυβερνών Σώμα των Μαρτύρων του Ιεχωβά.» (<https://www.jw.org/>)

Πρόκειται λοιπόν για μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων που ξεπερνά τα σύνορα πολλών χωρών, οι οποίοι συνεργάζονται για να επιτελέσουν διάφορους σκοπούς, εκ των οποίων ένας από αυτούς είναι η δημιουργία και η εξέλιξη του ιστοχώρου αυτού.

Οι κεντρικοί στόχοι του διαδικτυακού τόπου γίνονται φανεροί στον χρήστη ήδη από την αρχική σελίδα με ένα σύντομο κείμενο που λειτουργεί ως καλωσόρισμα του επισκέπτη στην ιστοσελίδα:

«Είμαστε μια ομάδα ανθρώπων από εκατοντάδες έθνη και γλώσσες, ενωμένοι με κοινούς στόχους. Θέλουμε πάνω από όλα να δίνουμε τιμή στον Ιεχωβά, τον Θεό της Αγίας Γραφής και Δημιουργό των πάντων. Κάνουμε το καλύτερο που μπορούμε για να μιμούμαστε τον Ιησού Χριστό και είμαστε περήφανοι που λεγόμαστε Χριστιανοί. Όλοι μας αφιερώνουμε τακτικά χρόνο για να βοηθήσουμε τους ανθρώπους να μάθουν για την Αγία Γραφή και τη Βασιλεία του Θεού. Επειδή δίνουμε μαρτυρία μιλώντας για τον Ιεχωβά Θεό και τη Βασιλεία του, είμαστε γνωστοί ως Μάρτυρες του Ιεχωβά. Αν και πολλοί μας αποκαλούν «Ιεχωβάδες» ή «Ιεχωβίτες», εμείς δεν αποδεχόμαστε αυτούς τους χαρακτηρισμούς, τους οποίους θεωρούμε ανάρμοστους. Περιηγηθείτε στον ιστότοπό μας. Διαβάστε την Αγία Γραφή στο Διαδίκτυο. Μάθετε περισσότερα για εμάς και τις πεποιθήσεις μας.» (<https://www.jw.org/>)

Στη συνέχεια, ελέγχοντας τον διακομιστή (server), δηλαδή το ποιος «φιλοξενεί» την σελίδα, καθώς από αυτό μπορούμε να καταλάβουμε τον σκοπό της πηγής. Βλέπουμε ότι η διεύθυνση της τοποθεσίας συμπεριλαμβάνει τον τύπο «.org». Αυτό μας δίνει την δυνατότητα να διαπιστώσουμε πως ο σκοπός του ιστοχώρου είναι μη κερδοσκοπικός (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ Αναφορά στη επικαιρότητα

Στο σημείο αυτό ελέγχουμε το κατά πόσο ο ιστότοπος αυτός ανανεώνεται και συντηρείται μέχρι σήμερα ή αν απλά έχουν σταματήσει να προστίθενται νέες δημοσιεύσεις σε αυτόν. Μας διευκολύνει εξαιρετικά σε αυτό μια ένδειξη που διαθέτει η ιστοσελίδα και έχει τίτλο «Τι Νέο Υπάρχει;» και πατώντας πάνω σε αυτόν τον σύνδεσμο μπορούμε να δούμε τις τελευταίες προσθήκες του ιστοχώρου. Με μια πρώτη ματιά, καταλαβαίνουμε ότι η τελευταία δημοσίευση αφορά την σημερινή ημέρα (01/07/2019). Μελετώντας και τις δημοσιεύσεις των περασμένων ημερών διαπιστώνουμε ότι σχεδόν κάθε μέρα γίνεται κάποια επιπλέον δημοσίευση. Άρα, συμπεράνουμε πως πρόκειται για έναν ιστότοπο που ανανεώνεται τακτικά. Η ανανέωση και η προσθήκη νέων πληροφοριών είναι ραγδαία και ιδιαίτερα συχνή. Ελάχιστες είναι εκείνες οι

μέρες που δεν υπάρχει κάποια νέα δημοσίευση. Μάλιστα, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου δημοσιεύονται περισσότερα από ένα άρθρο την ημέρα.

➤ **Ακρίβεια**

Η ακρίβεια των πληροφοριών είναι ένα κεντρικό ζήτημα προς μελέτη όταν μιλάμε για έναν ιστότοπο που μας παρουσιάζει διάφορες πληροφορίες. Εκτός από το σύνολο των βιβλίων και των περιοδικών που διαθέτει η ιστοσελίδα, εμπεριέχονται άρθρα και δημοσιεύσεις στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνεται η πηγή προέλευσης της πληροφορίας. Όμως καθώς πρόκειται για μια επίσημη ιστοσελίδα όλες οι δημοσιεύσεις γίνονται από το νομικό πρόσωπο «Βιβλική και Φυλλαδική Εταιρία Σκοπιά της Νέας Υόρκης» (Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc) που είναι ένα σωματείο το οποίο αποτελεί τη νομική εκπροσώπηση των ΜΤΙ. Επιπλέον, όλα τα πνευματικά δικαιώματα των πληροφοριών του ιστοτόπου αποτελούν ιδιοκτησίας του ίδιου σωματείου. Οι πληροφορίες λοιπόν που δημοσιεύονται είναι αποτέλεσμα των αρμόδιων ατόμων ενός επίσημου σωματείου που εργάζεται για τον σκοπό αυτό. Επομένως, πριν από την δημοσίευση κάθε πληροφορίας, η εγκυρότητα της ελέγχεται από τα αρμόδια άτομα του σωματείου. Δεν θα μπορούσαν να υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ακρίβεια και την εγκυρότητα των πληροφοριών καθώς κάνουμε λόγο για ένα διεθνή επίσημο ιστοχώρο.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Συνεχίζοντας στη μελέτη του ιστοχώρου σχετικά με την στερεοτυπικότητα θα μπορούσε αυτόματα να διαπιστώσει κανείς πως ένας θρησκευτικός ιστότοπος είναι δύσκολο να είναι απαλλαγμένος από θρησκευτικά στερεότυπα. Συχνά οι ιστοσελίδες με θρησκευτικό περιεχόμενο, είτε στέκονται στερεοτυπικά υπέρ μιας θρησκείας είτε στερεοτυπικά κατά κάποια θρησκείας. Αναφερόμαστε σε μια ιστοσελίδα που απευθύνεται κυρίως σε ΜΤΙ και ανθρώπους που θέλουν να μάθουν πράγματα σχετικά με το θρησκευτικό κίνημα αυτό. Είναι εύλογο λοιπόν μια τέτοια ιστοσελίδα να μην είναι εντελώς απαλλαγμένη από στερεότυπα που αφορούν την θρησκεία. Όπως αναφέραμε και παραπάνω ακόμα και δημοσιεύσεις που αφορούν γενικότερα θέματα και που δεν μιλούν αποκλειστικά για τη θρησκεία των ΜΤΙ, έχουν συνήθως κάποιο στοιχείο του κινήματος αυτού. Είναι σημαντικά λιγότερες οι δημοσιεύσεις που δεν συμπεριλαμβάνουν στο κείμενο τους κάποια αναφορά στους ΜΤΙ ή που δεν έχουν κάποιο απόσπασμα της Αγίας Γραφής.

➤ **Αλληλεπιδραστικότητα – Ευελιξία**

Προχωρώντας, θα αναφερθούμε στο θέμα της ευελιξίας του ιστοχώρου να προσαρμόζεται, όσο γίνεται στις επιμέρους ανάγκες κάθε χρήστη. Ο διαδικτυακός τόπος αυτός, όντας μια επίσημη ιστοσελίδα δίνει την δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε εκατοντάδες γλώσσες για την πλοήγηση σε αυτόν. Πιο αναλυτικά, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα σε 978 γλώσσες, εκ των οποίων στις 711 από αυτές είναι μεταφρασμένος ολόκληρος ο ιστότοπος, σε 170 από αυτές έχουν μεταφραστεί κάποια μεμονωμένα αρχεία και σε 97 γλώσσες παρέχεται η νοηματική γλώσσα. Στη περίπτωση που κάποιος επιλέξει την νοηματική γλώσσα τότε μπορεί να εξερευνήσει αρκετά τμήματα του ιστοχώρου τα οποία συνδυάζουν το κείμενο με βίντεο στην νοηματική. Ουσιαστικά η μορφή του ιστοτόπου τροποποιείται και εμφανίζει τα τμήματα αυτού τα οποία έχουν αποδοθεί στην νοηματική γλώσσα. Μάλιστα, ο χρήστης έχει την δυνατότητα να δει την απόδοση της Αγίας Γραφής στη νοηματική γλώσσα καθώς και μια σειρά από βίντεο στη νοηματική. Ο λόγος που γίνεται αυτή η προσπάθεια απόδοσης των πληροφοριών σε τόσο πολλές γλώσσες, μερικές εκ των οποίων μιλούν λιγостоί άνθρωποι ανά τον κόσμο, εκφράζεται στο παρακάτω απόσπασμα από την συγκεκριμένη ιστοσελίδα.

«Γιατί κάνουμε όλη αυτή την προσπάθεια, έστω και για γλώσσες που τις μιλούν μόνο λίγες χιλιάδες; Επειδή θέλημα του Ιεχωβά είναι «να σωθούν κάθε είδους άνθρωποι και να αποκτήσουν ακριβή γνώση της αλήθειας».—1 Τιμόθεο 2:3, 4.» (<https://www.jw.org/>)

Παράλληλα, σε μια διαφορετική περίπτωση που ο επισκέπτης αντιμετωπίζει πρόβλημα όρασης υπάρχει κι εδώ μια ευελιξία. Σε πολλές δημοσιεύσεις και άρθρα οι πληροφορίες παρέχονται και σε ηχογραφημένη μορφή. Τότε, με το πάτημα ενός κουμπιού ο χρήστης μπορεί να ακούσει την ηχογράφιση που περιέχει το κείμενο το οποίο βρίσκεται στην συγκεκριμένη σελίδα. Επομένως, αυτό αποτελεί μια ακόμα σημαντική διευκόλυνση και δίνει την δυνατότητα στα άτομα αυτά να έρθουν σε επαφή με το σύνολο των πληροφοριών που είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους.

Γενικότερα, η σελίδα αυτή είναι ιδιαίτερα προσεγμένη και οργανωμένη για να παρέχει στον χρήστη μία ευχάριστη εμπειρία πλοήγησης. Παρατηρούμε πως σε συνδυασμό με όλα τα παραπάνω είναι ένας λειτουργικός ιστότοπος. Οι διάφορες ενότητες και κατηγορίες στις οποίες είναι οργανωμένες οι πληροφορίες βοηθούν αρκετά στην πλοήγηση και δεν δημιουργούν μια χαοτική κατάσταση στον χρήστη. Ακολουθώντας τις ανάλογες ενδείξεις ο επισκέπτης μπορεί με ιδιαίτερη ευκολία να βρει αυτό που αναζητά. Τα διάφορα τμήματα του ιστοχώρου είναι εμπλουτισμένα με σχετικές εικόνες, βίντεο, αρχεία ήχου κ.α. Υπάρχει μπάρα αναζήτησης, πίνακας περιεχομένων αλλά και βοηθητικά εργαλεία για γρήγορη πρόσβαση. Σε γενικές

γραμμές διαπιστώνουμε πως πρόκειται για ένα αξιόλογο διαδικτυακό περιβάλλον που δεν κουράζει τον επισκέπτη και του προσφέρει μια ευχάριστη εμπειρία πλοήγησης.

4.2 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά στην Αυστρία (www.jehovas-zeugen.at)

Η Αυστρία διαθέτει την δική της επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ ανεξάρτητα από αυτή που αναφέραμε προηγουμένως. Παράλληλα όμως, η συγκεκριμένη ιστοσελίδα σε ορισμένες ενότητες εμπεριέχει συνδέσμους που οδηγούν τον επισκέπτη στην βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ (www.jw.org) στην οποία αναφερθήκαμε παραπάνω. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα, θα λέγαμε πως λειτουργεί ως συμπλήρωμα της επίσημη ιστοσελίδα για όλα τα κράτη. Η σελίδα αυτή προσπαθεί να συγκεντρώσει τις πληροφορίες που ενδιαφέρουν τους ΜτΙ που είναι πολίτες της Αυστρίας, χωρίς να προσπαθεί να επικαλύψει την χρησιμότητα της πρώτης επίσημης ιστοσελίδας. Στον ιστότοπο αυτό μπορεί κανείς να συναντήσει γενικές πληροφορίες για τους ΜτΙ και το χριστιανικό δόγμα αλλά και πιο ειδικά μπορεί να μάθει για την θρησκευτική κοινότητα των ΜτΙ στην Αυστρία.

➤ Θεματική κάλυψη

Η θεματολογία της ιστοσελίδα όπως αναφέραμε και παραπάνω αφορά τόσο το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ γενικότερο όσο και την θρησκευτική κοινότητα των ΜτΙ στην Αυστρία ειδικότερα. Πιο αναλυτικά, στην ενότητα που αυτοπαρουσιάζονται οι ΜτΙ της Αυστρίας υπάρχουν τα παρακάτω θέματα. Αρχικά συναντάμε ιστορικά στοιχεία του κινήματος των ΜτΙ όπως αυτό εξελίχθηκε στην Αυστρία, πρόκειται δηλαδή για μια σύντομη ιστορική αναδρομή στο παρελθόν που φτάνει μέχρι την σύγχρονη εποχή και παρουσιάζει τις διάφορες εξελίξεις του κινήματος μέσα στα χρόνια. Επίσης αναφέρεται η δομή και λειτουργία του θρησκευτικού κινήματος στην Αυστρία σήμερα κι ο επισκέπτης μπορεί να μάθει γενικές πληροφορίες και στοιχεία. Παράλληλα, εμπεριέχονται πληροφορίες και ειδήσεις οι οποίες είναι άμεσα ή έμμεσα σχετικές με τις δραστηριότητες των ΜτΙ στην Αυστρία. Συνεχίζοντας, στην ιστοσελίδα υπάρχει μια ολόκληρη ενότητα που αναφέρεται στην ανάγκη την ΜτΙ της Αυστρίας να αναγνωριστούν επίσημα ως θρησκευτική κοινότητα. Σε αυτό το τμήμα δημοσιεύονται έγγραφα σχετικά με την ανάγκη για αναγνώριση ως θρησκευτικό κίνημα, τις διαδικασίες που έχουν πραγματοποιηθεί για να επιτευχθεί αυτό, τα δημοσιεύματα του τύπου σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, σχετικές επιστημονικές παρατηρήσει καθώς και βιβλιογραφία επί του θέματος. Επιπλέον, στη ιστοσελίδα εμπεριέχονται τεύχη της επίσημης εφημερίδας των ΜτΙ της Αυστρίας αλλά και διάφορα έγγραφα με σχετικές νομοθεσίες. Τέλος, συμπεριλαμβάνονται και εξωτερικοί

σύνδεσμοι που παρέχουν παραπάνω πληροφορίες στον επισκέπτη ο οποίος θέλει να εμβαθύνει και τον παραπέμπουν στην βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο επισκέπτης της ιστοσελίδας αυτής μπορεί να βρει αρκετές πληροφορίες σχετικά με το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ στην Αυστρία συγκεκριμένα. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει μεγάλος αριθμός πληροφοριών που αφορούν γενικότερα τους ΜτΙ, οι ανάλογοι σύνδεσμοι που παρέχονται δίνουν την δυνατότητα για παραπάνω εμβάθυνση σε αυτό το θέμα εάν ο χρήστης το επιθυμεί.

➤ **Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση**

Και πάλι στην περίπτωση αυτή έχουμε να κάνουμε με μία επίσημη ιστοσελίδα οπότε είναι αναμενόμενο ο δημιουργός της ιστοσελίδας να μην είναι μόνο ένας αλλά μια ομάδα ανθρώπων που την δημιούργησε και φροντίζει για την διατήρηση της. Στις πληροφορίες που διαθέτει η σελίδα σχετικά με αυτό, ως ιδιοκτήτες και εκδότες αναφέρονται «Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά στην Αυστρία» (Kaiserstrasse 36/25, 1070 Βιέννη). Πρόκειται για την θρησκευτική κοινότητα των ΜτΙ που κατοικεί στην Αυστρία και ένα από τα έργα της είναι η συγκρότηση της ιστοσελίδας αυτής. Παράλληλα, δεν διευκρινίζεται ποιος υπογράφει τις πληροφορίες ονομαστικά. Οι πληροφορίες συλλέγονται και δημοσιεύονται από τους αρμόδιους της κοινότητας που έχει δημιουργήσει την ιστοσελίδα άρα δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο που υπογράφει την κάθε πληροφορία. Συνεχίζοντας, ως βασικό σκοπό της σελίδας θέτουν την προσφορά πληροφοριών στους ΜτΙ στην Αυστρία. Επομένως, η ιστοσελίδα παρουσιάζει πληροφορίες που θα μπορούσαν να ενδιαφέρουν κυρίως κάποιον που θέλει να μάθει πράγματα για το κίνημα των ΜτΙ στην Αυστρία. Αυτό όμως δεν αποκλείει την ύπαρξη ανάλογων συνδέσμων που οδηγούν σε παραπάνω γενικές πληροφορίες για τους ΜτΙ.

Τέλος, ελέγχοντας την ηλεκτρονική διεύθυνση της ιστοσελίδας επιβεβαιώνουμε την τοποθεσία του οργανισμού στον οποίον ανήκει ο διακομιστής, που είναι η Αυστρία. Αυτό το καταλαβαίνουμε από την ηλεκτρονική διεύθυνση η οποία εμπεριέχει τον κωδικό της συγκεκριμένης χώρας “.at” (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002)

➤ **Αναφορά στη επικαιρότητα**

Πρόκειται για μια ιστοσελίδα που δεν δημοσιεύει τακτικά νέες πληροφορίες και αυτό είναι πιθανό να οφείλεται στο ότι τα θέματα στα οποία εστιάζει δεν μεταβάλλονται συχνά και δεν παρουσιάζουν κάποιο νεότερο ιδιαίτερα σύντομα. Παρ' όλα αυτά είναι κάπως αμφίβολο αν ενημερώνεται μέχρι σήμερα καθώς η τελευταία δημοσίευση αφορά το προηγούμενο έτος (2018). Μάλιστα, τα παλαιότερα έτη, ο αριθμός δημοσιεύσεων ήταν μεγαλύτερος σε αντίθεση

με το 2018 και το 2019. Δεν φαίνεται να υπήρχε ποτέ καθημερινή ανανέωση αλλά σίγουρα ήταν αρκετά πιο τακτική. Επίσης, σε αντίθεση με άλλες ιστοσελίδες δεν είναι εύκολο ο επισκέπτης να ανακαλύψει πότε έγινε η τελευταία δημοσίευση καθώς δεν διαθέτει κάποια επιλογή που να σε οδηγεί στις νεότερες αναρτήσεις. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε πως το ζήτημα της επικαιρότητας είναι ένα κριτήριο στο οποίο υστερεί η συγκεκριμένη ιστοσελίδα.

➤ **Ακρίβεια**

Περνώντας στο ζήτημα της ακρίβειας των πληροφοριών πρόκειται να ανιχνεύσουμε και εδώ κάποιες αδυναμίες της ιστοσελίδας. Οι πληροφορίες δεν παρουσιάζονται τεκμηριωμένες και επιβεβαιωμένες από άλλες έγκυρες πηγές. Δεν υπάρχει καμία αναφορά στις πηγές των πληροφοριών που δημοσιεύονται. Σε κάποια ενότητα της σελίδας αναφέρεται πως υπάρχει αρμόδιο άτομο για τον έλεγχο της πληροφορίας πριν δημοσιευτεί και πως οι πληροφορίες που παρέχονται ελέγχονται και ενημερώνονται τακτικά. Παράλληλα όμως, σπεύδουν να διευκρινίσουν ότι, παρόλη την προσοχή, ο κάτοχος των μέσων ενημέρωσης δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη ή εγγύηση για την ακρίβεια, την επικαιρότητα και την πληρότητα των παρεχόμενων πληροφοριών. Επιπλέον, ο ίδιος δεν είναι υπεύθυνος για περιεχόμενο σε ιστοτόπους που συνδέονται με τον ιστοχώρο αυτόν, ενώ το περιεχόμενο πηγών τρίτων δεν αντανακλά κατ' ανάγκη τη γνώμη των ΜτΙ. Παρατηρούμε πως παρά το γεγονός ότι πρόκειται για την επίσημη ιστοσελίδα μιας χώρας δεν υπάρχει κάποια εγγύηση σχετικά με την ακρίβεια της πληροφορίας.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Σε ιστοσελίδες θρησκευτικού περιεχομένου τα στερεοτυπικά ζητήματα της θρησκείας είναι σχεδόν δεδομένα. Οι πληροφορίες περιστρέφονται γύρω από το θέμα της θρησκείας και προσπαθούν να αναδείξουν τα θετικά της και να επισκιάσουν πιθανά αρνητικά στοιχεία. Παρ' όλα αυτά θα λέγαμε πως κάποιο παραπάνω έντονο στερεοτυπικό φαινόμενο δεν γίνεται αντιληπτό σε μια ιστοσελίδα σαν και αυτή. Η σελίδα αυτή τείνει στην απλή έκθεση πληροφοριών χωρίς να προσπαθεί να επηρεάσει με κάποιον τρόπο τον επισκέπτη, ούτε παρουσιάζει τα γεγονότα από την οπτική γωνία ενός ΜτΙ. Η ιστοσελίδα επιτελεί απλά τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκες, δίνει πληροφορίες για τους ΜτΙ της Αυστρίας.

➤ **Αλληλεπιδραστικότητα – Ευελιξία**

Προχωρώντας στο θέμα της ευελιξίας, παρατηρούμε πως η ιστοσελίδα δεν παρέχει καμία δυνατότητα για επιλογή γλώσσα πέρα από τα γερμανικά που είναι μία από τις γλώσσες που

μιλούν στην Αυστρία. Επομένως, κάθε επισκέπτης που δεν γνωρίζει τη γερμανική γλώσσα δεν μπορεί να κατανοήσει τα κείμενα της ιστοσελίδας. Αυτό εν μέρη θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι υπάρχει διαθέσιμη ήδη η επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ μεταφρασμένη στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου επομένως ίσως να μην θεωρούν απαραίτητο να μεταφράσουν σε διαφορετικές γλώσσες μια ιστοσελίδα που μιλάει μόνο για τους ΜτΙ της Αυστρίας. Έχουν επιλέξει την γλώσσα που μιλούν οι περισσότεροι άνθρωποι στους οποίους απευθύνεται η συγκεκριμένη ιστοσελίδα. Βέβαια, αυτό δεν παύει να στερεί την δυνατότητα από άλλους ανθρώπους που ενώ θέλουν δεν τους είναι εύκολο να την εξερευνήσουν χωρίς να ξέρουν την συγκεκριμένη γλώσσα. Πέρα από το ζήτημα της επιλογής άλλων γλωσσών δεν υπάρχει κάποια διευκόλυνση για άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες ανάγκες όπως προβλήματα όρασης και ακοής. Δεν διατίθεται κάποια ρύθμιση που να κάνει τον ιστότοπο να προσαρμόζεται στις ανάγκες τους και να διευκολύνει την πλοήγηση τους. Ανεξάρτητα από τα παραπάνω όμως θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε την σελίδα αυτή ως εύκολη στην πλοήγηση για κάποιον που γνωρίζει την γερμανική γλώσσα και δεν έχει κάποια ιδιαίτερη ανάγκη. Το μενού είναι ικανοποιητικά οργανωμένο σε ενότητες όπου η κάθε μία εμπεριέχει σχετικές υποενότητες. Μάλιστα, υπάρχει και ο «χάρτης ιστοσελίδας» που πατώντας πάνω ο επισκέπτης μπορεί να δει αναλυτικά όλες τις ενότητες και τις υποενότητες των πληροφοριών. Επιπλέον, υπάρχει η μπάρα αναζήτησης ώστε αν ο επισκέπτης αναζητά κάτι συγκεκριμένο να μπορεί να το βρει με μια απλή αναζήτηση. Άρα, παρόλο που παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες δεν παύει να είναι μια δομημένη ιστοσελίδα που δεν κουράζει το επισκέπτη και του προσφέρει μια ξεκούραστη πλοήγηση.

4.3 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά στη Γερμανία (www.jehovaszeugen.de)

Επόμενη επίσημη ιστοσελίδα, είναι αυτή των ΜτΙ στην Γερμανία. Αρκετά παρόμοια με την προηγούμενη, τόσο στην εμφάνιση όσο και στη δομή. Πολλά κοινά στοιχεία ανάμεσα στις δύο ιστοσελίδες μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως υπάρχει κάποια μορφή συνεργασίας ανάμεσα στις δύο αυτές θρησκευτικές κοινότητες. Και πάλι φαίνεται μια ιστοσελίδα που λειτουργεί συμπληρωματικά με την βασική επίσημη ιστοσελίδα. Και αυτή συγκεντρώνει κυρίως πληροφορίες που αφορούν τους ΜτΙ της Γερμανίας και λιγότερο τους ΜτΙ γενικότερα. Απευθύνεται κατά κύριο λόγο λοιπόν στους ΜτΙ που βρίσκονται στην Γερμανία ή σε όποιον θέλει να μάθει γι' αυτούς. Αυτός ο ιστότοπος στόχο έχει την ενημέρωση για τη νομική και οργανωτική δομή των ΜτΙ στη Γερμανία. Στην ιστοσελίδα αυτή μπορεί κανείς να βρει διευθύνσεις επικοινωνίας, πληροφορίες για την ιστορία των ΜτΙ στη Γερμανία, τα θρησκευτικά

τους κτίρια καθώς και τον θρησκευτικό τους νόμο. Υπάρχουν διαθέσιμα ορισμένα δελτία τύπου και ενημερώσεις σχετικά με τη προσπάθεια αναγνώρισής τους ως δημόσια εταιρεία.

➤ **Θεματική κάλυψη**

Όπως αναφέραμε παραπάνω η θεματολογία της ιστοσελίδας περιστρέφεται και εστιάζει κυρίως σε θέματα που αφορούν ΜτΙ της Γερμανίας. Επομένως, σύμφωνα με αυτό ο επισκέπτης μπορεί να βρει διάφορες υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες στην χώρα και αφορούν την κοινότητα αυτή. Δηλαδή, μπορεί να ανακαλύψει την έδρα των ΜτΙ και τα ανάλογα υποκαταστήματα στην Γερμανία, διάφορες λέσχες και σημεία συγκέντρωσης καθώς και χρήσιμα τηλέφωνα ή διευθύνσεις για προσωπική επικοινωνία με άλλα άτομα της κοινότητας και αρμόδια άτομα. Παράλληλα, μπορεί να ανακαλύψει αίθουσες συνεδριάσεων που βρίσκονται στην χώρα της Γερμανίας αλλά και άλλα κτίρια λατρείας των ΜτΙ. Επιπλέον, στην ιστοσελίδα δημοσιεύονται και τα μέρη στα οποία γίνονται συγκεντρώσεις και δράσεις από τους ΜτΙ και αφορούν περιοχές της χώρας. Συνεχίζοντας, στην διάθεση του επισκέπτη είναι ιστορικά στοιχεία που αφορούν την ύπαρξη της θρησκείας αυτής στην Γερμανία, που εξιστορούν τα σημαντικά γεγονότα από το παρελθόν έως το παρόν. Παράλληλα, σε μια επόμενη ενότητα συμπεριλαμβάνονται νομικά στοιχεία της θρησκευτικής κοινότητας αλλά και τα τεύχη της επίσημης εφημερίδας των ΜτΙ της Γερμανίας. Αν κάποιος το επιθυμεί μπορεί να μελετήσει την διαδικασία που έχουν ακολουθήσει τα άτομα της κοινότητας ώστε να αναγνωριστούν ως δημόσια εταιρία αλλά και διάφορα δελτία τύπου που αφορούν τόσο την χώρα αυτή όσο και ειδήσεις διεθνούς επιπέδου. Φυσικά, υπάρχουν και εξωτερικοί σύνδεσμοι που οδηγούν τον επισκέπτη στην επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ (www.jw.org) που αναφερθήκαμε στην αρχή αλλά και διάφορες άλλες προτεινόμενες ιστοσελίδες για περαιτέρω μελέτη αν ο επισκέπτης το επιθυμεί. Επομένως, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως και η συγκεκριμένη ιστοσελίδα που θεωρείται η επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ στην Γερμανία λειτουργεί ως προέκταση της διεθνούς επίσημης ιστοσελίδας των ίδιων. Θα μπορούσαμε να πούμε πως δεν ακυρώνει την σπουδαιότητα της βασικής επίσημης ιστοσελίδας αλλά προσπαθεί να συγκεντρώσει τις πληροφορίες που αφορούν τους ΜτΙ της Γερμανίας ως μια δευτερεύουσα ιστοσελίδα. Για τον λόγο αυτό οι πληροφορίες που δημοσιεύονται δεν τείνουν να αναφέρονται στο θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ γενικότερα. Υπάρχουν αρκετές χρήσιμες πληροφορίες που θα μπορούσαν να βοηθήσουν κάποιον ΜτΙ που βρίσκεται στην Γερμανία ή κάποιον που ενδιαφέρεται να μάθει για το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ στη χώρα αυτή καθώς υπάρχει μια ικανοποιητική ποικιλία πληροφοριών σχετικά με το θέμα αυτό. Παράλληλα, αν ο επισκέπτης θεωρήσει πως δεν αρκούν

μπορεί να ακολουθήσει τους προτεινόμενους συνδέσμους που θα τον κατευθύνουν σε άλλες ιστοσελίδες με μεγαλύτερο όγκο πληροφοριών.

➤ **Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση**

Σχετικά με τον ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας διαπιστώνουμε πως και πάλι στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται για ένα συγκεκριμένο άτομο αλλά για έναν οργανισμό που τη δημιούργησε και εργάζεται πάνω σε αυτή. Επομένως, ιδιοκτήτες της ιστοσελίδας είναι η θρησκευτική κοινότητα «Μάρτυρες του Ιεχωβά της Γερμανίας» (Jehovas Zeugen in Deutschland, K. d. ö. R.). Οι στόχοι την ιστοσελίδας όπως αναφέρονται στην αρχική σελίδα είναι ο επισκέπτης να ενημερώνεται για τη νομική και οργανωτική δομή των ΜτΙ στη Γερμανία, να μπορεί να βρει διευθύνσεις επικοινωνίας, πληροφορίες για την ιστορία τους, τα θρησκευτικά τους κτίρια και τις εκδηλώσεις, καθώς και τον θρησκευτικό τους νόμο. Να διαβάσει τα δελτία τύπου και να ενημερωθεί σχετικά με τη διαδικασία αναγνώρισής των ΜτΙ της Γερμανίας ως δημόσια εταιρεία. Και τέλος, να ανακαλύψει, ιστοτόπους της παγκόσμιας θρησκευτικής τους κοινότητας, οι οποίοι συζητούν λεπτομερέστερα το χριστιανικό δόγμα τους. Με απλά λόγια θα λέγαμε πως κεντρικός στόχος της ιστοσελίδας είναι η πληροφόρηση σχετικά με το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ στη Γερμανία. Επίσης, τα πνευματικά δικαιώματα των πληροφοριών που δημοσιεύονται ανήκουν στον ίδιο οργανισμό που έχει ιδρύσει την ιστοσελίδα δηλαδή «Μάρτυρες του Ιεχωβά στη Γερμανία» (Jehovas Zeugen in Deutschland, K. d. ö. R., Berlin) άρα είναι οι ίδιοι που υπογράφουν τις πληροφορίες.

Τέλος, ελέγχοντας την ηλεκτρονική διεύθυνση της ιστοσελίδα επιβεβαιώνουμε την τοποθεσία του οργανισμού στον οποίον ανήκει ο διακομιστής, που είναι η Γερμανία. Αυτό γίνεται φανερό από την ηλεκτρονική διεύθυνση η οποία εμπεριέχει τον κωδικό της συγκεκριμένης χώρας “.de” (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ **Αναφορά στη επικαιρότητα**

Το ζήτημα της επικαιρότητας και σε αυτή την ιστοσελίδα είναι ένα κάπως αδύναμο κομμάτι καθώς εξερευνώντας τις διάφορες ενότητες της ιστοσελίδας ανακαλύπτουμε πως οι περισσότερες δημοσιεύσεις σταματούν στο έτος 2017. Όμως στην ενότητα με τα τεύχη της επίσημης εφημερίδας εμπεριέχονται τα τεύχη τόσο του 2018 όσο και του 2019. Πράγμα που αμφισβητεί την αρχική μας υπόθεση πως η τελευταία ενημέρωση της ιστοσελίδας έγινε το 2017. Σίγουρα όμως η αδυναμία της ιστοσελίδας στο ζήτημα της επικαιρότητας συνεχίζει να υπάρχει καθώς δεν φαίνεται να υπάρχουν συχνά νέες δημοσιεύσεις και σημαντικές εξελίξεις μέσα στην ιστοσελίδα. Νεότερα παρουσιάζονται περισσότερο στους εξωτερικούς συνδέσμους

κι όχι μέσα στην ίδια την σελίδα. Επίσης, ο ιστότοπος δεν έχει κάποια επιλογή ώστε πατώντας επάνω να μπορεί ο επισκέπτης, να βρει εύκολα τις τελευταίες προσθήκες που έγιναν στην ιστοσελίδα. Δεν διατίθεται κάποια ένδειξη που να βοηθάει σε αυτό.

➤ **Ακρίβεια**

Προχωρώντας , περνάμε στο ζήτημα της ακρίβειας των πληροφοριών. Παρατηρούμε ότι σε ορισμένες πληροφορίες αναφέρεται ως πηγή προέλευσης της πληροφορίας η διεθνής και επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ (www.jw.org). Παράλληλα όμως, σε άλλες δημοσιεύσεις της σελίδα συχνά δεν συμπεριλαμβάνονται οι ανάλογες πηγές ώστε ο επισκέπτης να γνωρίζει από που προέρχονται οι πληροφορίες. Στην περίπτωση αυτή, υποθέτουμε πως αυτές είναι αποτέλεσμα του οργανισμού που εργάζεται πάνω στην ιστοσελίδα αυτή και κατέχει τα πνευματικά δικαιώματα των πληροφοριών που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα. Όπως αναφέραμε και πιο πάνω αυτοί είναι οι «Μάρτυρες του Ιεχωβά στη Γερμανία» (Jehovas Zeugen in Deutschland, K. d. ö. R., Berlin). Επομένως, πιθανόν οι αρμόδιοι του οργανισμού επεξεργάζονται και ελέγχουν την εγκυρότητα των πληροφοριών που δημοσιεύονται αν και κάτι τέτοιο δεν γνωστοποιείται ξεκάθαρα στον αναγνώστη όπως στις προηγούμενες ιστοσελίδες στις οποίες αναφερθήκαμε. Δεν γίνεται κάποια ξεκάθαρη αναφορά σε αυτό μέσα στην ιστοσελίδα.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Όπως συχνά έχουμε αναφέρει, σε ιστοσελίδες θρησκευτικού περιεχομένου τα στερεοτυπικά ζητήματα της θρησκείας είναι σχεδόν δεδομένα. Σε πολλές περιπτώσεις οι πληροφορίες περιστρέφονται γύρω από το θέμα της θρησκείας και προσπαθούν να την αναδείξουν. Πέρα από αυτό όμως δεν θα λέγαμε πως γίνεται φανερό κάποιο έντονο στερεοτυπικό φαινόμενο στην ιστοσελίδα αυτή. Η σελίδα τείνει στην απλή έκθεση πληροφοριών χωρίς να προσπαθεί να επηρεάσει με κάποιον τρόπο τον επισκέπτη ούτε παρουσιάζει τα γεγονότα από την οπτική γωνία των ΜτΙ. Η ιστοσελίδα επιτελεί απλά τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκες, δίνει πληροφορίες για τους ΜτΙ της Γερμανίας. Σίγουρα, έχουμε μια θετική και ευνοϊκή παρουσίαση της θρησκείας και των δράσεων της, την οποία όμως δεν θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε αποτέλεσμα στερεοτυπικών απόψεων.

➤ **Αλληλεπιδραστικότητα – Ευελιξία**

Συνεχίζοντας, θα αναφερθούμε στην ευελιξία της ιστοσελίδας να προσαρμόζεται στις ποικίλες ανάγκες κάθε επισκέπτη. Στο σημείο αυτό, πρώτο πράγμα το οποίο παρατηρούμε είναι ότι η

ιστοσελίδα δεν παρέχει καμία δυνατότητα για επιλογή γλώσσα πέρα από τα γερμανικά. Καθώς, μιλάμε για μια επίσημη ιστοσελίδα της Γερμανίας είναι εύλογο η βασική γλώσσα να είναι αυτή. Πέρα από αυτήν όμως δεν υπάρχει καμία άλλη επιλογή γλώσσας με αποτέλεσμα κάθε επισκέπτης που δεν γνωρίζει τη γερμανική γλώσσα δεν μπορεί να κατανοήσει τα κείμενα της ιστοσελίδας. Και πάλι εδώ θα μπορούσαμε κατά κάποιον τρόπο να δικαιολογήσουμε το γεγονός αυτό αν αναλογιστούμε πως υπάρχει διαθέσιμη ήδη η επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ μεταφρασμένη σε εκατοντάδες γλώσσες, επομένως ίσως οι αρμόδιοι να μην θεωρούν απαραίτητο να μεταφράσουν σε διαφορετικές γλώσσες μια ιστοσελίδα που μιλάει μόνο για τους ΜτΙ της Γερμανίας. Έχουν απλώς επιλέξει την γλώσσα της χώρας στην οποία απευθύνεται η συγκεκριμένη ιστοσελίδα. Συνεχίζοντας, επόμενος περιορισμός που εντοπίζουμε είναι ότι δεν υπάρχει κάποια διευκόλυνση στα άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες ανάγκες. Δεν υπάρχει κάποια ρύθμιση που να κάνει την ιστοσελίδα να προσαρμόζεται στις ανάγκες τους και να διευκολύνει την πλοήγηση. Όμως πέρα από όλα τα παραπάνω μειονεκτήματα, ερχόμαστε να εντοπίσουμε ορισμένα πλεονεκτήματα. Παρά τις μειωμένες δυνατότητες ευελιξίας η ιστοσελίδα είναι αρκετά εύκολη στην πλοήγηση της, για κάποιον που γνωρίζει την γερμανική γλώσσα και ο οποίος δεν έχει κάποια ιδιαίτερη ανάγκη. Τα περιεχόμενα είναι οργανωμένα σε ενότητες όπου η κάθε ενότητα εμπεριέχει τις δικές της υποενότητες. Στη διάθεση του επισκέπτη υπάρχει ο «χάρτης ιστοσελίδας» που πατώντας πάνω μπορεί να δει αναλυτικά όλες τις ενότητες και τις υποενότητες των πληροφοριών. Ενώ, η μπάρα αναζήτησης βοηθά τον επισκέπτη να βρει εύκολα αυτό που αναζητά. Επομένως, παρά το γεγονός ότι η σελίδα αυτή παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες δεν παύει να είναι μια δομημένη ιστοσελίδα που δεν κουράζει το επισκέπτη και του προσφέρει μια ξεκούραστη πλοήγηση.

4.4 Επίσημη ιστοσελίδα των Μαρτύρων του Ιεχωβά στη Ρωσία (www.jw-russia.org)

Η επόμενη ιστοσελίδα αφορά την χώρα της Ρωσίας. Είναι ανάλογη των δύο προηγούμενων ιστοσελίδων και αναφέρεται κυρίως στους ΜτΙ της Ρωσίας. Στη χώρα αυτή όμως υπάρχει ο εξής περιορισμός: το Ρωσικό Υπουργείου Δικαιοσύνης θεωρεί την οργάνωση των ΜτΙ εξτρεμιστική και μάλιστα έχει απαγορεύσει να δραστηριοποιείται στη χώρα. Για τον λόγο αυτό, η ιστοσελίδα στην οποία θα αναφερθούμε λεπτομερώς στην πορεία, εστιάζει στο ζήτημα αυτό της απαγόρευσης που έχει οδηγήσει σε πολυάριθμες εφόδους και συλλήψεις ΜτΙ. (“Γενική Εικόνα της Ρωσίας”, 2015)

➤ Θεματική κάλυψη

Όπως προαναφέραμε κεντρικό ζήτημα της ιστοσελίδας είναι οι περιορισμοί που θέτει η χώρα της Ρωσίας στους ΜτΙ και στην άσκηση της θρησκείας τους. Η πίστη των ΜτΙ και η δράση τους χαρακτηρίζεται εξτρεμιστική και διώκεται ποινικά. Στη ιστοσελίδα, παρουσιάζονται αναλυτικά ειδησιογραφία δημοσιεύματα. Πολλά από αυτά αφορούν συλλήψεις και ποινές προς τους ΜτΙ σε διάφορες περιοχές της Ρωσίας αλλά και σε άλλες χώρες κι εδάφη. Στην ιστοσελίδα, δημοσιεύεται οποιαδήποτε εξέλιξη της επικαιρότητας αφορά το ζήτημα αυτό (συλλήψεις, αποφάσεις, δράσεις κ.α.). Σε άλλη ενότητα εμπεριέχονται σχετικά βίντεο και ηχητικά αρχεία με αποσπάσματα ειδήσεων, συνεντεύξεων κ.α. σχετικών με το θέμα της θρησκείας, της απαγόρευσης άσκησης αυτής και των εκδιωγμένων πιστών. Μάλιστα, σε μια διαφορετική ενότητα ο επισκέπτης μπορεί να δει μία αναλυτική και οργανωμένη λίστα με τα άτομα τα οποία έχουν συλληφθεί εξαιτίας της πίστη τους και της δράσης τους στα πλαίσια τους θρησκευτικού δόγματος των ΜτΙ. Στην λίστα αυτή παρουσιάζεται το προφίλ κάθε κρατουμένου σε συνδυασμό με περιγραφή της υπόθεσης για την οποία κατηγορείται. Στη ίδια θεματολογία σχετική με τις διώξεις των ΜτΙ περιστρέφονται και τα ανάλογα έγγραφα και έντυπα που δημοσιεύονται στον ιστότοπο. Γενικότερα, θα λέγαμε πως στην ιστοσελίδα αυτή γίνεται μια εκτεταμένη παρουσίαση της κατάστασης που βιώνουν οι ΜτΙ στην Ρωσία εξαιτίας των ποινικών κυρώσεων που επιβάλλει η χώρα σε αυτούς, παρουσιάζονται εξελίξεις και προσπάθειες που έχουν γίνει για να αλλάξει αυτό, ειδήσεις και γεγονότα ανάλογα του κεντρικού θέματος αλλά και πολλά δημοσιεύματα που τάσσονται κατά αυτής της νομική απόφαση και προσπαθούν να την ανατρέψουν. Ανεξάρτητα από αυτό το μείζον ζήτημα με το οποίο ασχολείται η ιστοσελίδα παρουσιάζεται και μια μικρή ποικιλία πληροφοριών που ασχολείται με του ΜτΙ γενικότερα αλλά δεν πρόκειται για ένα θέμα που παρουσιάζεται εκτεταμένα. Κεντρικό ζήτημα παραμένει σε όλο το εύρος της σελίδας η ποινική δίωξη των ΜτΙ με βάση νομοθεσίας και γι' αυτό υπάρχει συγκεντρωμένη μεγάλη ποικιλία πληροφοριών για τον θέμα αυτό.

➤ Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση

Σχετικά με την ιδιοκτησία της ιστοσελίδας δεν υπάρχει κάποια ενότητα στην οποία αυτοπαρουσιάζεται ο ιδιοκτήτης ή η ομάδα που κατέχει την ιδιοκτησία της σελίδας. Από τα πνευματικά δικαιώματα αντιλαμβανόμαστε πως κάτοχος της ιστοσελίδας είναι η «Βιβλική και Φυλλαδική Εταιρία Σκοπιά της Πενσυλβανίας» (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania). Πρόκειται για το ίδιο σωματείο που έχει δημιουργήσει την επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ (www.jw.org). Όπως είχαμε αναφέρει και παραπάνω, το σωματείο αυτό πρόκειται για μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων οι οποίοι συνεργάζονται για να επιτελέσουν διάφορους

σκοπούς, εκ των οποίων ένας από αυτούς είναι η δημιουργία και η εξέλιξη της ιστοσελίδας αυτής. Μοιάζει λοιπόν να αποτελεί μια προέκταση της κεντρικής ιστοσελίδας που εστιάζει στους ΜτΙ της Ρωσίας και των ανάλογων δυσκολιών που εκείνοι αντιμετωπίζουν στην άσκηση της πίστης τους στην χώρα αυτή. Επομένως, τις πληροφορίες που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα υπογράφει και κατέχει τα πνευματικά δικαιώματα το σωματείο αυτό. Οι στόχοι για τους οποίους δημιουργήθηκε η ιστοσελίδα δεν γίνονται άμεσα φανεροί στον επισκέπτη ούτε παρουσιάζονται αναλυτικά σε κάποια ενότητα. Έμμεσα κανείς μπορεί να αντιληφθεί πως σκοπός της ιστοσελίδας είναι να παρουσιαστούν και να δημοσιοποιηθούν οι δυσμενείς συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι ΜτΙ στη Ρωσία, το σύνολο των ποινικών κυρώσεις που τους θέτει ο νόμος και όλες οι ανάλογες εξελίξεις και γεγονότα στα οποία οδηγεί η κατάσταση αυτή. Τέλος, ελέγχοντας τον διακομιστή (server) ο ποιος «φιλοξενεί» την σελίδα, μπορούμε να καταλάβουμε τον σκοπό της πηγής. Παρατηρούμε ότι η διεύθυνση της τοποθεσίας συμπεριλαμβάνει τον τύπο “.org”. Αυτό μας δίνει την δυνατότητα να διαπιστώσουμε πως ο σκοπός της σελίδας είναι μη κερδοσκοπικός (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ **Αναφορά στη επικαιρότητα**

Προχωρώντας, στην περίπτωση της συγκεκριμένης ιστοσελίδας, θα λέγαμε πως δεν υπάρχει καμία αδυναμία στην επικαιρότητα. Η ανανέωση της σελίδας και ο εμπλουτισμός της με νέες δημοσιεύσεις και υλικό είναι τακτικός. Συγκεκριμένα, η τελευταία δημοσίευση αφορά την σημερινή ημέρα (03/07/2019), άρα καταλαβαίνουμε πως είναι μια ιστοσελίδα που δεν έχει αφεθεί αλλά συνεχίζει να αναπτύσσεται και να εμπλουτίζεται με νέες πληροφορίες. Καθώς είναι μεγαλύτερη η αναφορά σε θέματα της επικαιρότητας, δεν υπάρχει κάποια νέα δημοσίευση αυστηρά σε καθημερινή βάση καθώς όπως είναι εύλογο δεν διαδραματίζονται συνεχώς εξελίξεις σχετικά με το ζήτημα των ΜτΙ. Παρόλα αυτά αρκετές ημέρες μέσα στον μήνα προστίθενται νεότερα κι ορισμένες φορές δημοσιεύονται περισσότερα από ένα άρθρα την ημέρα. Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως έχουμε να κάνουμε με μια αρκετά ενημερωμένη ιστοσελίδα που ακολουθεί την ροή της επικαιρότητας και δεν έχει παραμείνει στάσιμη. Συνάμα, εύχρηστο προνόμιο είναι η επιλογή που παρέχεται στον χρήστη να δει ό,τι νέο υπάρχει με χρονολογική σειρά πατώντας στην ανάλογη ένδειξη που αναγράφει την λέξη «Νέα». Τότε, οδηγείται σε μια ενότητα όπου παρουσιάζονται όλες οι δημοσιεύσεις από την πιο πρόσφατη στην παλαιότερη. Αρκετά χρήσιμη επιλογή για ευκολότερο εντοπισμό επίκαιρων αναρτήσεων.

➤ **Ακρίβεια**

Προχωρώντας, περνάμε στο ζήτημα της ακρίβειας των πληροφοριών. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει τα πνευματικά δικαιώματα της ιστοσελίδα ανήκουν στη «Βιβλική και Φυλλαδική Εταιρία Σκοπιά της Πενσυλβανίας» (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania) που όπως γνωστοποιείται στην επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο των ΜτΙ που ιδρύθηκε με στόχο την υποστήριξη του παγκοσμίου έργου τους. (www.jw.org). Οι δημοσιεύσεις αποτελούν δικό τους έργο και κατέχουν τα πνευματικά δικαιώματα. Συχνά δεν τείνουν να αναφέρουν άλλες πηγές στις πληροφορίες που αναρτούν καθώς ως μια επίσημη ιστοσελίδα αντιμετωπίζεται από τον επισκέπτη αυτόματα ως έγκυρη πηγή. Υπό την αιγίδα του επίσημου σωματείου που προαναφέραμε οι πληροφορίες θεωρούνται τεκμηριωμένες καθώς αρμόδια άτομα ελέγχουν την εγκυρότητα τους.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Όπως αρκετές φορές έχουμε επισημάνει, οι ιστοσελίδες θρησκευτικού περιεχομένου συχνά τείνουν να παρουσιάζουν στερεοτυπικά φαινόμενα θρησκευτικού χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα στην οποία αναφερόμαστε τείνει να υπερασπίζεται φανερά τους ΜτΙ και να εναντιώνεται έντονα στις αποφάσεις της ρωσικής δικαιοσύνης. Άρα, ανακαλύπτουμε θρησκευτικά στερεότυπα που στοχεύουν στην ανάδειξη των θετικών στοιχείων μιας θρησκείας με σκοπό να κερδίσει την συμπάθεια και την εύνοια του επισκέπτη και παράλληλη σοβαρή προκατάληψη ενάντια στις θέσεις του ρωσικού κράτους σε θέματα θρησκείας. Στη σελίδα, τα άρθρα που δημοσιεύονται για τους ΜτΙ είναι επιλεκτικά εκείνα που προάγουν τα θετικά και βγάζουν προς τα έξω μια καλή εικόνα γι' αυτούς, ενώ οι πληροφορίες που δημοσιεύονται και αφορούν το ρωσικό κράτος είναι δημοσιεύματα που το κατακρίνουν και εναντιώνονται στις αποφάσεις του. Δεν έχουμε λοιπόν, στην περίπτωση αυτή, μια σελίδα που παρουσιάζει πληροφορίες και γεγονότα ανεξάρτητα από προκαταλήψεις αλλά έχουμε μια ιστοσελίδα που υποστηρίζει έντονα το κίνημα των ΜτΙ και παράλληλα κατακρίνει τις αποφάσεις του ρωσικού κράτους στο θέμα αυτό.

➤ **Αλληλεπιδραστικότητα – Ευελιξία**

Κλείνοντας, θα αναφερθούμε στο θέμα της ευελιξίας που παρέχει ο ιστότοπος στον χρήστη. Στη περίπτωση αυτή, παρά το γεγονός ότι πρόκειται για την επίσημη ιστοσελίδα μιας χώρας, στην οποία θα περίμενε κανείς πως η μοναδική διαθέσιμη γλώσσα θα είναι τα ρωσικά, κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Η ιστοσελίδα πρόσφατα έχει εξελιχθεί ώστε να παρέχει κείμενα στα αγγλικά. Δεν είναι ακόμα μεταφρασμένο ολόκληρο το εύρος πληροφοριών της ιστοσελίδας αλλά γίνεται μια σημαντική προσπάθεια ώστε ο επισκέπτης που γνωρίζει την αγγλική γλώσσα και όχι τη

ρωσική, να μπορεί να περιηγηθεί στη σελίδα με ευκολία και να αναγνώσει ένα ικανοποιητικό τμήμα των διαθέσιμων πληροφοριών. Πέρα από τα αγγλικά όμως, δεν υπάρχει δυνατότητα επιλογής κάποιας άλλης γλώσσας. Έπειτα, περνώντας στις παροχές που απευθύνονται σε άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες ανακαλύπτουμε πως δεν υπάρχει κάποια διευκόλυνση για τα άτομα αυτά. Δεν προσφέρει η ιστοσελίδα κάποια ρύθμιση που να προσαρμόζει την επισκόπηση της σελίδας σε άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής. Υπάρχουν, κάποια αρχεία ήχου και βίντεο που θα μπορούσαν να φανούν εύκολα στην παρακολούθηση για τα άτομα αυτά αλλά δεν θα μπορούσαμε να τα εκλάβουμε ως βοηθητικά εργαλεία καθώς δεν παρέχονται για να εξυπηρετούν αυτόν τον σκοπό. Βέβαια, η ιστοσελίδα δεν παύει να χαρίζει στον χρήστη μια εύκολη και ευχάριστη πλοήγηση καθώς είναι οργανωμένη και χωρισμένη σε σχετικές ενότητες. Οι πληροφορίες παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά και είναι ομαδοποιημένες και χωρισμένες σε υποκατηγορίες. Τα διάφορα τμήματα της σελίδας είναι εμπλουτισμένα με εικόνες ώστε να μην κουράζεται ο επισκέπτης αντικρίζοντας μόνο μακροσκελή κείμενα. Αυτό που έχουμε να παρατηρήσουμε όμως είναι πως στον ιστότοπο αυτό δεν υπάρχει μπάρα αναζήτησης ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να αναζητήσει κάτι συγκεκριμένο. Παρόλα αυτά παραμένει μια οργανωμένη και δομημένη ιστοσελίδα.

4.5 Ιστοσελίδα για τις παραβάσεις της Εταιρίας Σκοπιά **(<http://aawa.co/welcome/>)**

Πρόκειται για έναν δικτυακό τόπο για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις παραβάσεις της Σκοπιάς. Είναι ένας Διεθνής Εκπαιδευτικός Οργανισμός, που έχει διαμορφωθεί για να βοηθήσει τα μέσα ενημέρωσης, τους εκπαιδευτικούς, τις κοινωνικές υπηρεσίες, επαγγελματίες, γιατρούς, νοσηλευτές, συμβούλους ψυχικής υγείας και το ευρύ κοινό να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με τις πολιτικές της Σκοπιάς, οι οποίες παραβιάζουν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα των ΜτΙ, των παιδιών των ΜτΙ και των πρώην ΜτΙ. Είναι ένας θρησκευτικά ουδέτερος οργανισμός που δεν τάσσεται αντίθετα στους ΜτΙ αλλά στοχεύει στην ευημερία εκείνων. Αυτό στο οποίο εναντιώνονται είναι στην ίδρυση της Εταιρίας Σκοπιά, η οποία χειραγωγεί τους πιστούς μέσα από τις πολιτικές της.

➤ Θεματική κάλυψη

Η θεματολογία της ιστοσελίδας είναι εστιασμένη σε ένα μείζον θέμα που απασχολεί συχνά τους ΜτΙ. Αυτό αφορά τις προσταγές της Σκοπιάς, που τα άτομα οφείλουν να ακολουθούν πιστά και οι οποίες όπως χαρακτηρίστηκα αναφέρεται συχνά, καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι ΜτΙ συχνά οδηγούνται σε δράσεις που δεν επιθυμούν να πράξουν αλλά το

κάνουν για να παραμείνουν πιστοί στην οργάνωση. Η ιστοσελίδα αυτή λοιπόν δημιουργήθηκε ώστε να εξαντλήσει όσο καλύτερα γίνεται το θέμα αυτό των παραβάσεων που διαπράττει η Σκοπιά με τους περιορισμούς και τις υποδείξεις που θέτει στους πιστούς. Στον ιστότοπο γίνονται φανερές και ξεκάθαρες όλες εκείνες οι πολιτικές της Σκοπιάς που χειραγωγούν το μυαλό του πιστού και τις πράξεις του, έχοντας αρνητικά αποτελέσματα στην ίδια τους τη ζωή αλλά και στους γύρω του. Για την κάλυψη του θέματος αυτού η ιστοσελίδα εμπεριέχει ένα ευρύ σύνολο πληροφοριών. Πιο αναλυτικά, ο επισκέπτης μπορεί να βρει άρθρα που εκφράζουν την επικινδυνότητα των πολιτικών της Σκοπιάς και αμφισβητούν τις πεποιθήσεις αυτές. Ακόμα υπάρχουν αναρτήσεις με δελτία τύπου που περιστρέφονται γύρω από το κεντρικό θέμα και εμπεριέχουν διάφορες εξελίξεις ανά τον κόσμο. Παράλληλα, υπάρχουν δημοσιεύσεις με μαρτυρίες ανθρώπων που βίωσαν δυσάρεστες καταστάσεις εξαιτίας των πολιτικών της Σκοπιάς που έπρεπε να ακολουθήσουν οι ίδιοι ή άτομα του κοινωνικού τους περίγυρου. Επίσης, υπάρχουν διαθέσιμα βίντεο που μπορεί να παρακολουθήσει ο επισκέπτης, τα οποία προέρχονται από το κανάλι του οργανισμού στο YouTube που αναφέρονται στις εγκληματικές ενέργειες και παραβάσεις της Σκοπιάς και στόχο έχουν να ευαισθητοποιήσουν το ευρύ κοινό. Για τον ίδιο λόγο διαθέσιμα στην ιστοσελίδα βρίσκονται ακόμα ενημερωτικά φυλλάδια και πληροφορίες για την δράση του οργανισμού. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η ύπαρξη ενός χάρτη και μιας βάσης δεδομένων για εγκλήματα που διαπράττονται από τους ΜτΙ. Κάθε περιοχή στην οποία έχει εντοπιστεί πως έχει διαπραχθεί κάποιο έγκλημα από ΜτΙ είναι σημειωμένη στον χάρτη και εμπλουτισμένη με τις ανάλογες πληροφορίες. Ο σκοπός του χάρτη είναι να διορθώσει την ψευδή παραδοχή που προωθούνται από τους ηγέτες των ΜτΙ ότι οι ίδιοι ζουν σε έναν «πνευματικό παράδεισο» απαλλαγμένο από εγκλήματα, βία, ενδοοικογενειακή βία και σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. Διαπιστώνουμε λοιπόν, πως η ιστοσελίδα δεν ασχολείται με πολλά διαφορετικά θέματα που αφορούν τους ΜτΙ αλλά εστιάζει σε ένα κρίσιμο ζήτημα που είναι αυτό των πολιτικών που πηγάζουν από το θρησκευτικό κίνημα αυτό και την Σκοπιά. Παράλληλα, στη σελίδα συμπεριλαμβάνεται σημαντικά μεγάλος αριθμός πληροφοριών που αφορά το έργο του οργανισμού που την ίδρυσε. Από αναλυτικά στοιχεία έως μελλοντικά σχέδια και δράσεις του οργανισμού και όλα με κάθε λεπτομέρεια. Είναι λοιπόν μια εστιασμένη ιστοσελίδα που παρέχει μια σημαντική ποικιλία πληροφοριών πάνω στο θέμα το οποίο πραγματεύεται. Παράλληλα όμως, εάν ο χρήστης θελήσει να εμβαθύνει κι άλλο στο θέμα μπορεί να γίνει εθελοντής και να συμμετάσχει στο έργο της ιστοσελίδας άρα να ανακαλύψει παραπάνω πράγματα, μπορεί να ακολουθήσει το έργο του οργανισμού στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το Facebook και το Twitter αλλά και να κάνει αίτηση ώστε να εγγραφεί

στην ιστοσελίδα. Ακόμα, ο επισκέπτης μπορεί να καταχωρήσει την προσωπική του διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ώστε να λαμβάνει ενημερωτικά δελτία για νέες αναρτήσεις.

➤ **Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση**

Η ιστοσελίδα έχει κατασκευαστεί από έναν οργανισμό που ονομάζεται «Συνήγοροι για την επίγνωση των καταχρήσεων της Σκοπιάς» (Advocates for Awareness of Watchtower Abuses). Είναι ένας διεθνής εκπαιδευτικός οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και θρησκευτικά ουδέτερος, αφιερωμένος στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τις πολιτικές της Εταιρείας Σκοπιά. Ο οργανισμός διοικείται από ένα συμβούλιο τριών εταιρικών διευθυντών οι οποίοι είναι η Lee Marsh, ο Lee Elder και ο Richard E. Kelly. Οι διευθυντές χρησιμοποιούν τις συμβουλές εκατοντάδων εθελοντών, υποστηρικτών και συμβούλων για να καθορίσουν τις στρατηγικές του οργανισμού. Επίσης, το εκδοτικό προσωπικό του οργανισμού είναι εκείνο που υπογράφει τις πληροφορίες οι οποίες δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα. Ενώ ορισμένες δημοσιεύσεις έχουν συντάκτες τους εταιρικούς διευθυντές. Ο στόχος του οργανισμού είναι να δημοσιοποιήσει τις βλαβερές πολιτικές της Σκοπιάς, να προσδιορίσει τις μεθόδους αδικαιολόγητης επιρροής που χρησιμοποιεί η Σκοπιά για να σπάσει την αντίσταση και την αποφασιστικότητα όσων προσπαθούν να φύγουν και να παράσχουν βοήθεια και εκπαίδευση στους ΜΤΙ που θέλουν να ξεφύγουν από όλο αυτό. Οι στόχοι της ιστοσελίδα γίνονται μάλιστα φανεροί σε πολλά τμήματα του διαδικτυακού τόπου ώστε μαζί με άλλες πληροφορίες σχετικά με τον οργανισμό να είναι εύκολα διαθέσιμα στο επισκέπτη.

Κλείνοντας, ελέγχουμε την ηλεκτρονική διεύθυνση της ιστοσελίδα η οποία μας φανερώνει πως η Κολομβία είναι τοποθεσία του οργανισμού στον οποίον ανήκει ο διακομιστής. Αυτό το καταλαβαίνουμε από την ηλεκτρονική διεύθυνση η οποία εμπεριέχει τον κωδικό της συγκεκριμένης χώρας “.co” (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002) .

➤ **Αναφορά στην επικαιρότητα**

Περνώντας στο ζήτημα της επικαιρότητας των πληροφοριών διαπιστώνουμε πως παρόλο που πρόκειται για μια αξιόλογη ιστοσελίδα σε σχέση με το σύνολο των πληροφοριών που παρέχει, δεν είναι σημαντικά ενημερωμένη. Ιδιαίτερα τα νεότερα που αφορούν το τρέχον έτος είναι πολύ περιορισμένα. Πιο συγκεκριμένα, πρώτη και τελευταία δημοσίευση που αφορά το 2019 δημοσιεύτηκες 30 Απριλίου του ίδιου έτους. Σε μια ιστοσελίδα που χαρακτηρίζεται ως επίσημη ιστοσελίδα ενώ οργανισμού, θα περίμενε κανείς μια συχνότερη ανανέωση πληροφοριών. Εξερευνώντας παραπάνω διαπιστώνουμε μάλιστα πως τα προηγούμενα έτη υπάρχει μεγαλύτερη συχνότητα δημοσιεύσεων και νεότερων αναρτήσεων κι όχι τόσο σπάνια σε σχέση

με σήμερα. Τα προηγούμενα έτη δημοσιεύονταν νεότερα σχεδόν κάθε μήνα και τον τελευταίο χρόνο έχει γίνει μόνο μια ανάρτηση τον μήνα Απρίλιο. Αναπόφευκτα, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως κατά κάποιον τρόπο η ιστοσελίδα αυτή έχει παραμεληθεί τους τελευταίους μήνες. Μπορεί εύκολα ο επισκέπτης να ανακαλύψει τις τελευταίες προσθήκες πληροφοριών που έχουν γίνει στη σελίδα καθώς υπάρχει ανάλογη ένδειξη που οδηγεί τον χρήστη στην ενότητα με τα τελευταία νέα.

➤ **Ακρίβεια**

Όπως αναφέραμε και παραπάνω οι πληροφορίες που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα προέρχονται από το εκδοτικό προσωπικό του οργανισμού ή από τα διευθυντικά μέλη. Στις πληροφορίες δεν αναφέρονται άλλες πηγές πληροφοριών αλλά παρόλα αυτά θεωρούνται τεκμηριωμένες καθώς μιλάμε για μια επίσημη ιστοσελίδα ενός οργανισμού. Στον οργανισμό υπάρχουν αρμόδια μέλη που εξετάζουν την εγκυρότητα των πληροφοριών πριν την δημοσιεύσουν. Οι πληροφορίες δεν είναι αποτέλεσμα ενός μεμονωμένου ατόμου που απλώς δημοσιεύει την άποψη του. Αντίθετα, αυτές προκύπτουν έπειτα από έρευνα και επεξεργασία του εκδοτικό προσωπικό και των αρμόδιων μελών.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Συχνά οι ιστοσελίδες θρησκευτικού περιεχομένου τείνουν να ακολουθούν κάποια στερεοτυπικά πρότυπα που αφορούν την θρησκείας. Δηλαδή, είτε στέκονται στερεοτυπικά υπέρ μια θρησκείας είτε στερεοτυπικά κατά κάποια θρησκείας. Όμως στην περίπτωση αυτή, δεν μπορούμε να ανιχνεύσουμε κάποια στερεοτυπική προκατάληψη ενάντια στη θρησκεία των ΜτΙ. Όπως έχουμε προαναφέρει, η ιστοσελίδα ανήκει σε διεθνής εκπαιδευτικό οργανισμό που είναι θρησκευτικά ουδέτερος, δηλαδή δεν προωθεί ή υιοθετεί κανένα σύστημα θρησκευτικών ή φιλοσοφικών πεποιθήσεων. Είναι ένας εκπαιδευτικός πόρος για τη μεγάλη παγκόσμια κοινότητα των ΜτΙ που πληροφορεί για τις ακραίες πεποιθήσεις της Σκοπιάς. Το μόνο που θα μπορούσαμε να πούμε και να αποδώσουμε ως προκατάληψη είναι το γεγονός ότι ο οργανισμός είναι σταθερά αντίθετος στις πολιτικές της Εταιρίας Σκοπιά και αυτό το στηρίζει ανελλιπώς εκθέτοντας τα επιχειρήματα που συλλέγει.

➤ **Αλληλεπίδραση – Ευελιξία**

Προχωρώντας στο ζήτημα της αλληλεπίδρασης και ευελιξίας δεν θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε πολλές δυνατότητες. Η ιστοσελίδα αν και αποτελεί επίσημη ιστοσελίδα ενός οργανισμού δεν διατίθεται μεταφρασμένη σε άλλες γλώσσες πέρα από τα αγγλικά. Βέβαια,

είναι σημαντικό να σημειώσουμε εδώ πως πρόκειται για μια ιστοσελίδα με έδρα την Κολομβία. Με δεδομένο αυτό θα περίμενε κανείς να έχει ως γλώσσα γραφής τα ισπανικά. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει και αυτό πιθανότατα οφείλεται στο γεγονός ότι πρόκειται για μια διεθνής ιστοσελίδα που είναι δημοσιευμένη στα αγγλικά, μια γλώσσα που μιλούν οι περισσότεροι άνθρωποι πέρα από την μητρική τους. Αν ήταν μια σελίδα που απευθύνεται αποκλειστικά στους κατοίκους της χώρας θα ήταν στα ισπανικά. Παρόλα αυτά, υπάρχει ένας μικρός αριθμός άρθρων, τα οποία είναι διαθέσιμα στα γαλλικά και τα ισπανικά. Συνεχίζοντας, σχετικά με την ευελιξία που παρέχει η ιστοσελίδα στα άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες έχουμε να αναφέρουμε πως δεν υπάρχει κάποια δυνατότητα στο θέμα αυτό. Ακόμα και τα βίντεο που εμπεριέχει δεν έχουν συμπεριληφθεί με σκοπό να βοηθήσουν στο ζήτημα αυτό. Πέρα από όλα τα παραπάνω, είναι ένας ιδιαίτερα ευχάριστος διαδικτυακός τόπος για τον επισκέπτη που παρουσιάζει οργανωμένα τις πληροφορίες που εκθέτει, οι οποίες βρίσκονται κατηγοριοποιημένες. Υπάρχουν συντομεύσεις στην δεξιά πλευρά της σελίδα για ευκολότερη πρόσβαση σε χρήσιμες πληροφορίες της ιστοσελίδα, καθώς και μπάρα αναζήτησης. Οι πληροφορίες είναι με χρονολογική σειρά καταχωρημένες και εμπλουτισμένες με σχετικές εικόνες. Γενικότερα πρόκειται για ένα ευχάριστο διαδικτυακό περιβάλλον που δεν κουράζει τον επισκέπτη.

4.6 Ιστοσελίδα κατά της πολιτικής του αίματος (<http://ajwrb.org/>)

Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα θυμίζει προέκταση της προηγούμενης καθώς εστιάζει ακόμα πιο πολύ στο ζήτημα των ακραίων πολιτικών της Σκοπιάς. Η προηγούμενη ιστοσελίδα κατακρίνει τις διάφορες προσταγές της Σκοπιάς γενικότερα, ενώ αυτή για την οποία θα μιλήσουμε ασχολείται πιο ειδικά με το ζήτημα της ιατρικής περίθαλψης και τους περιορισμούς που υπάρχουν για τους ΜτΙ. Είναι ίσως ένα από τα πιο σοβαρά ζητήματα που αφορούν τους ηθικούς περιορισμούς που πηγάζουν από το κίνημα αυτό, καθώς είναι μια πολιτική που απειλεί ανθρώπινες ζωές. Οι πρεσβύτεροι ισχυρίζονται πως η ίδια η Βίβλος διδάσκει ότι είναι λάθος να διατηρεί κανείς τη ζωή μέσω της μετάγγισης αίματος ή άλλων ιατρικών μεθόδων που δεν απορρίπτει το δόγμα. Η ιστοσελίδα αυτή έρχεται να το ανατρέψει αυτό χρησιμοποιώντας αποδεικτικά στοιχεία ώστε να αποδείξει ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Σκοπός είναι να αποφευχθούν άλλοι άδικοι θάνατοι εξαιτίας αυτής της απαγόρευσης για μετάγγιση αίματος και άλλων ιατρικών μεθόδων, που για να θεωρείται κανείς «πιστός», δεν επιτρέπονται.

➤ Θεματική κάλυψη

Όπως σύντομα αναφέραμε παραπάνω η θεματολογία της ιστοσελίδας αφορά και πάλι τις ακραίες πολιτικές του κινήματος των ΜτΙ. Πιο αναλυτικά, η ιστοσελίδα εστιάζει στους

περιορισμούς που θέτει η Εταιρία Σκοπιά στην ιατρική περίθαλψη. Με βασικό άξονα την ιδιαίτερα σημαντική απαγόρευση του αίματος που οφείλουν να ακολουθούν οι «πιστοί» ΜτΙ. Αναφορές γίνονται επίσης και σε άλλους περιορισμούς στην ιατρική περίθαλψη όπως είναι η μεταμόσχευση και ο εμβολιασμός. Μέσα από γραπτές αναλύσεις, επιχειρήματα και αποτελέσματα ερευνών που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα αυτή γίνεται προσπάθεια για μεταρρύθμιση των πολιτικών αυτών που απειλούν ανθρώπινες ζωές. Ο διαδικτυακός τόπος εξαντλεί σημαντικά το θέμα το οποίο πραγματεύεται καθώς προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία πληροφοριών πέρα από τις γενικές πληροφορίες που ενημερώνουν τον επισκέπτη και τον εισάγουν στο θέμα. Πιο συγκεκριμένα, εμπεριέχονται δημοσιεύματα με διαφορετικές ερμηνείες τμημάτων της Αγίας Γραφής ώστε να πείσουν με επιχειρήματα πως οι απαγορεύσεις αυτές δεν πηγάζουν από τις γραφές της θρησκείας. Επίσης, συμπεριλαμβάνονται ιστορικές πληροφορίες σχετικά με το αίμα αλλά και ιστορικές εξελίξεις σχετικά με τις πολιτικές αίματος της Εταιρείας Σκοπιά και την εξέλιξη του δόγματος του αίματος στην παρούσα του μορφή. Συνεχίζοντας, σε άλλο τμήμα της ιστοσελίδας υπάρχουν θέματα που καλούνται να επιλύσουν οι γιατροί που αντιμετωπίζουν τους ΜτΙ. Αυτά παρουσιάζονται σε συνδυασμό με συμβουλές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν κάποιον γιατρό ώστε να συνεργαστεί καλύτερα με τον ασθενή του και να τον βοηθήσει να κάνει σωστές επιλογές για την υγεία του. Επιπλέον, σε άλλη ενότητα εκθέτονται επιστημονικοί ισχυρισμοί και επιχειρήματα που στοχεύουν να καταρρίψουν τις απαγορεύσεις της Σκοπιάς με σύμμαχο την επιστήμη. Παράλληλα, ο επισκέπτης μπορεί να αναγνώσει προσωπικές εμπειρίες ανθρώπων που απεικονίζουν τον αντίκτυπο που είχαν οι πολιτικές της Σκοπιάς, σε άτομα που βίωσαν άσχημες καταστάσεις και εξαναγκάστηκαν από τους ηγέτες της Σκοπιάς, να προβούν σε ενέργειες ενάντια στην ευημερία τους. Φυσικά, δεν θα μπορούσαν να λείπουν δημοσιεύματα με γεγονότα και εξελίξεις της επικαιρότητας, πάντα σχετικά με το ζήτημα της ιατρικής περίθαλψης. Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία ενός χάρτη που παρουσιάζει τις γεωγραφικές θέσεις για περιπτώσεις όπου αναφέρθηκαν ή τεκμηριώθηκαν κρίσιμες καταστάσεις ΜτΙ σε θέματα μεταγγίσεων αίματος ή μεταμοσχεύσεων. Τέλος, υπάρχουν διαθέσιμα φυλλάδια και χρήσιμα αρχεία για τη διάδοση της προσπάθειας που γίνεται και την ευαισθητοποίηση του κόσμου.

Έχουμε λοιπόν μια αρκετά σφαιρική κάλυψη του θέματος και ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια ιστοσελίδα που παρέχει σημαντικές πληροφορίες για ζητήματα της ιατρικής περίθαλψης των ΜτΙ. Αν ο επισκέπτης το επιθυμεί να εμβαθύνει παραπάνω σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα, συχνά στο τέλος των δημοσιεύσεων υπάρχουν σύνδεσμοι που εξυπηρετούν τον σκοπό αυτό.

Συνάμα, προτείνεται στον χρήστη να επισκεφτεί την αντίστοιχη ιστοσελίδα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα, στο Facebook.

➤ Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση

Προχωρώντας στην αναζήτηση του ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας, θα ανακαλύψουμε κάτι διαφορετικό από τις προηγούμενες ιστοσελίδες. Ο ιδιοκτήτης ή πιθανόν οι ιδιοκτήτες της ιστοσελίδας επιλέγουν να παραμείνουν ανώνυμοι για τους λόγους που περιγράφουν οι ίδιοι μέσα από την ιστοσελίδα τους. Η ύπαρξη της ιστοσελίδας καθιστά τους δημιουργούς στόχους για την Εταιρία Σκοπιά και όταν κάποιος αμφισβητεί σοβαρά τις πολιτικές του οργανισμού πρόκειται να εκδιωχθεί από τη θρησκεία και την κοινότητα. Για τον λόγο αυτό τόσο οι ιδιοκτήτες όσο και τα άτομα που δημοσιεύουν τις διάφορες πληροφορίες στην ιστοσελίδα επιλέγουν να αποκρύπτουν την ταυτότητα τους. Ωστόσο, στη προηγούμενη ιστοσελίδα του οργανισμού «Συνήγοροι για την επίγνωση των καταχρήσεων της Σκοπιάς» (Advocates for Awareness of Watchtower Abuses) την οποία αναλύσαμε, γίνεται αναφορά στην συγκεκριμένη ιστοσελίδα «Υποστηρικτές για τη μεταρρύθμιση των ΜτΙ στο αίμα» (Advocates for Jehovah's Witness Reform on Blood). Χαρακτηριστικά αναφέρεται στην σελίδα του πρώτου οργανισμού πως βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τους «Υποστηρικτές της μεταρρύθμισης των Μαρτύρων του Ιεχωβά στο αίμα» (Advocates for Jehovah's Witness Reform on Blood) για να διασφαλίσουν ότι υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την πολιτική του αίματος της Σκοπιάς. Δεν μπορούμε να ξέρουμε εάν πρόκειται για τον ίδιο οργανισμό καθώς αυτό δεν γίνεται ξεκάθαρο σε καμία από τις δύο ιστοσελίδες αλλά σίγουρα υπάρχει μια στενή συνεργασία ανάμεσα τους. Αυτό γίνεται επίσης φανερό και από το γεγονός ότι οι δύο ιστοσελίδες παρουσιάζουν αρκετά κοινά στοιχεία. Αλλά ακόμα περισσότερο η συνεργασία αυτή φανερώνεται από την δημοσίευση άρθρων τα οποία υπογράφουν μέλη του πρώτου οργανισμού.

Έπειτα, σχετικά με τους στόχους της ιστοσελίδας, αυτοί δεν γίνονται ξεκάθαρα φανερά από την πρώτη στιγμή στον επισκέπτη. Όμως μέσα από μια σύντομη έρευνα στις διάφορες ενότητες μπορεί να τους ανακαλύψει. Στόχος της ιστοσελίδας όπως έχουμε προαναφέρει είναι η μεταρρύθμιση της πολιτικής που απαγορεύει την ελεύθερη επιλογή ιατρικής περίθαλψης για τα μέλη της κοινότητας των ΜτΙ. Αυτό έχει ως απώτερο σκοπό την ευημερία του ασθενούς και το οριστικό τέλος στην άδικη απώλεια ανθρώπινων ζωών εξαιτίας αυτού.

Τέλος, θα αναφερθούμε στον διακομιστή που φιλοξενεί την ιστοσελίδα. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση παρατηρούμε τον τύπο “.org” που αυτόματα μας φανερώνει πως πρόκειται για μια

ιστοσελίδα μη κερδοσκοπικού ενδιαφέροντος (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ **Αναφορά στην επικαιρότητα**

Όπως είπαμε είναι μια ιστοσελίδα που περιέχει μεγάλο αριθμό πληροφοριών για το ζήτημα της ιατρικής περίθαλψης στο οποία αναφέρεται. Η αδυναμία όμως που μπορούμε να ανακαλύψουμε στο σημείο αυτό είναι το γεγονός πως η σελίδα έχει σταματήσει να ανανεώνεται από το προηγούμενο έτος. Μάλιστα, η τελευταία δημοσίευση έχει πραγματοποιηθεί στις 27 Ιουλίου του 2018, δηλαδή περίπου έναν χρόνο πριν. Αυτό μας κάνει να πιθανολογούμε πως η ιστοσελίδα έχει σταματήσει να αναπτύσσεται κατά τον τελευταίο χρόνο κι έχει παραμείνει στάσιμη. Σε αντίθεση με την κατάσταση αυτή, τα προηγούμενα χρόνια η συχνότητα δημοσίευσης νέων πληροφοριών ήταν σταθερή με μία ή δύο δημοσιεύσεις ανά μήνα. Όποτε δεν δικαιολογείται διαφορετικά η τόσο μεγάλη καθυστέρηση ανανέωσης κατά το 2019. Οι δημοσιεύσεις παρουσιάζονται στην αρχική σελίδα με χρονολογική σειρά ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Επομένως, ο επισκέπτης μπορεί με ευκολία να ανακαλύψει κάθε νεότερη ανάρτηση.

➤ **Ακρίβεια**

Ορισμένα από τα άτομα που δημοσιεύουν τις διάφορες πληροφορίες στην ιστοσελίδα επιλέγουν να αποκρύπτουν την ταυτότητα τους για τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω. Επομένως, σε ορισμένες δημοσιεύσεις δεν μπορούμε να ξέρουμε ποιος ακριβώς υπογράφει τις πληροφορίες. Υπάρχουν όμως πολλές δημοσιεύσεις και άρθρα που οι δημιουργοί τους είναι φανεροί και αναφέρεται μάλιστα και η ιδιότητα τους (π.χ. ψυχολόγος). Επίσης, πολλά άρθρα προέρχονται από μέλη του διεθνή οργανισμού «Συνήγοροι για την επίγνωση των καταχρήσεων της Σκοπιάς» (Advocates for Awareness of Watchtower Abuses). Τις πληροφορίες που συνοδεύονται από την υπογραφή εγκεκριμένων ατόμων θα μπορούσαμε να τις αντιληφθούμε ως τεκμηριωμένες όμως δεν θα μπορούσαμε να πούμε το ίδιο για εκείνες που διατηρούν ανώνυμο τον συγγραφέα. Μάλιστα, η ιστοσελίδα από την άλλη δεν γνωστοποιεί εάν υπάρχουν αρμόδια άτομα που ελέγχουν την εγκυρότητα των πληροφοριών πριν την δημοσίευσή τους.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Έχουμε επισημάνει αρκετές φορές πως οι ιστότοποι θρησκευτικού περιεχομένου τείνουν να ακολουθούν κάποια στερεοτυπικά πρότυπα που αφορούν την θρησκείας. Με άλλα λόγια, είτε στέκονται στερεοτυπικά υπέρ μιας θρησκείας είτε στερεοτυπικά κατά κάποια θρησκείας. Στην

περίπτωση που εξετάζουμε στο σημείο αυτό δεν μπορούμε να αναφέρουμε κάποια στερεοτυπική προκατάληψη ενάντια στη θρησκεία των ΜτΙ. Η δημοσιεύσεις δεν τάσσονται κατά της οργάνωσης των ΜτΙ ούτε στοχεύουν να απομακρύνουν τα άτομα από αυτή. Αυτό που θέλουν είναι να σταματήσουν τις ακραίες πολιτικές που αφορούν την ιατρική περίθαλψη. Είναι ένας πόρος πληροφοριών θρησκευτικά ουδέτερος. Το μοναδικό που θα μπορούσαμε να εκλάβουμε ως προκατάληψη είναι το γεγονός ότι ο διαδικτυακός τόπος αυτός είναι σταθερά αντίθετος στις πολιτικές της Εταιρίας Σκοπιά σχετικά με την ιατρική περίθαλψη και αυτό το στηρίζει ανελλιπώς μέσα από μια σειρά επιχειρημάτων.

➤ Αλληλεπίδραση – Ευελιξία

Περνώντας, στο ζήτημα της αλληλεπίδρασης και ευελιξίας δεν θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε πολλές δυνατότητες. Η ιστοσελίδα δεν διατίθεται μεταφρασμένη σε άλλες γλώσσες πέρα από τα αγγλικά. Πιθανότατα έχει γίνει η επιλογή τη συγκεκριμένης γλώσσας καθώς είναι μια γλώσσα που μιλούν οι περισσότεροι άνθρωποι πέρα από την μητρική τους. Έπειτα, σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχει η ιστοσελίδα στα άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες έχουμε να αναφέρουμε πως δεν υπάρχει κάποια ευελιξία στο θέμα αυτό. Δεν διατίθεται κάποια ρύθμιση ώστε να προσαρμοστεί η προβολή της σελίδας στις ανάγκες που μπορεί να έχουν άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής. Όμως, ανεξάρτητα από τα παραπάνω, παραμένει ένας ιδιαίτερα ευχάριστος ισότοπος για τον επισκέπτη που παρουσιάζει οργανωμένα τις πληροφορίες. Είναι χωρισμένος σε κατηγορίες που βοηθούν αρκετά στην πλοήγηση. Σε κάθε κατηγορία υπάρχει επεξήγηση για το περιεχόμενο. Οι πληροφορίες είναι με χρονολογική σειρά καταχωρημένες και εμπλουτισμένες με σχετικές εικόνες και σχεδιαγράμματα. Υπάρχει μπάρα αναζήτησης καθώς και πίνακας περιεχομένων. Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε πως πρόκειται για ένα ευχάριστο διαδικτυακό περιβάλλον που δεν κουράζει τον επισκέπτη και του προσφέρει μια ευχάριστη εμπειρία πλοήγησης.

4.7 Ιστοσελίδα ερευνών (<https://jwsurvey.org/welcome>)

Αυτός ο ιστότοπος έχει δημιουργηθεί και διατεθεί ως ελεύθερος πόρος, ώστε οποιοσδήποτε, είτε είναι πρώην ή σημερινός ΜτΙ, είτε συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με φίλους ή συγγενείς που είναι ΜτΙ, μπορεί να δώσει τις ειλικρινείς τους απόψεις για την Εταιρία Σκοπιά και την ολοένα και πιο λατρευτική κατεύθυνση στην οποία κατευθύνεται. Αυτό πραγματοποιείται μέσα από ετήσιες έρευνες που λαμβάνουν χώρα μέσα από τον διαδικτυακό τόπο αυτό. Στην ιστοσελίδα γίνεται ανάρτηση των αποτελεσμάτων των ετήσιων ερευνών αλλά και γενικότερα εκθέτονται νέα και πληροφορίες μέσω του ιστολογίου που ενσωματώνει η ιστοσελίδα.

Επιπλέον, η σελίδα κατέχει μια αυστηρά μη θρησκευτική άποψη, δηλαδή αρνείται να προωθήσει με οποιονδήποτε τρόπο ειδικότερες πεποιθήσεις. Το ενδιαφέρον της σελίδας εστιάζει στο να συγκεντρώσει τις απόψεις των απλών ΜτΙ και να αναφερθεί στα γεγονότα.

➤ Θεματική κάλυψη

Βασικό θέμα της ιστοσελίδα είναι να συγκεντρώσει μέσα από ετήσιες έρευνες τις απόψεις των ατόμων που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με το κίνημα των ΜτΙ. Ως κεντρικό άξονα αυτόν το στόχο η ιστοσελίδα αποτελεί το διαμεσολαβητή για την πραγματοποίηση αυτών των ερευνών από το 2011. Στον ιστότοπο λοιπόν ο χρήστης μπορεί να βρει το ερωτηματολόγιο της έρευνας που βρίσκεται σε εξέλιξη εάν αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί. Παράλληλα, υπάρχουν διαθέσιμα τα αναλυτικά αποτελέσματα όλων των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί από το 2011. Πέρα από το κομμάτι της έρευνας, η ιστοσελίδα εμπεριέχει δημοσιεύματα που αναφέρονται στο κίνημα των ΜτΙ γενικότερα, αλλά και στις πεποιθήσεις της Σκοπιάς ειδικότερα. Πιο αναλυτικά, η ιστοσελίδα αναδεικνύει ορισμένες επικίνδυνες πρακτικές και πεποιθήσεις της Σκοπιάς και τις στηρίζει μέσα από κείμενα με ανάλογα επιχειρήματα, αλλά και προσωπικές εμπειρίες ανθρώπων που αντιμετώπισαν δυσμενείς καταστάσεις εξαιτίας της ανάγκης τους να παραμείνουν «πιστοί» στις πολιτικές της Σκοπιάς. Επιπρόσθετα, άλλα δημοσιεύματα αφορούν δράσεις του ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας ο οποίος στόχο έχει να παρακινήσει τα άτομα να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους για το κίνημα των ΜτΙ και μέσω επιχειρημάτων και προσωπικών ερευνών να κάνει ευρέως γνωστή την επικινδυνότητα ορισμένων πολιτικών της Σκοπιάς. Για τους λόγους αυτούς ο δημιουργός της σελίδας με την βοήθεια της ομάδας ατόμων που σταδιακά έχει ενσωματώσει, δημοσιεύουν, πέρα από τις έρευνες, άρθρα, βίντεο και γενικότερες πληροφορίες για το ζήτημα που πραγματεύονται.

Η ιστοσελίδα αποτελεί έναν σημαντικό πόρο πληροφοριών καθώς τα κείμενα που εμπεριέχονται είναι αναλυτικά και εκτενέστατα ενώ σε συνδυασμό με τις έρευνες αποτελούν αξιόλογη πηγή πληροφοριών για κάποιον που ενδιαφέρεται για το θέμα αυτό. Συνάμα όμως, αν ο επισκέπτης το επιθυμεί μπορεί να εμβαθύνει παραπάνω καθώς υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για επέκταση σε παραπάνω δεδομένα. Διαθέσιμα στην ιστοσελίδα βρίσκονται άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook, Twitter κ.α.) στα οποία δημοσιεύονται κι εκεί πληροφορίες. Ο ίδιο ο δημιουργός έχει γίνει συγγραφέας ενός βιβλίου με θεματολογία ανάλογη της ιστοσελίδας αλλά και δημιουργός πολλών βίντεο στο YouTube. Για όλα αυτά λοιπόν, υπάρχουν σχετικοί σύνδεσμοι στη κεντρική ιστοσελίδα. Συνεχίζοντας, στον ιστότοπο αυτό ο χρήστης μπορεί να βρει μια ιδιαίτερα εκτενής λίστα με ηλεκτρονικές διευθύνσεις άλλων

ιστοσελίδες που περιστρέφουν το ενδιαφέρον τους γύρω από το κίνημα των ΜτΙ. Τέλος, αν κάποιος το επιθυμεί να εμπλακεί σε όλα αυτά πιο ενεργά, μπορεί με διάφορους τρόπους να συμβάλει στο έργο για την διάδοση για την επισκόπηση των απόψεων των ΜτΙ και για την αντικειμενική ανάλυση των εξελίξεων της Σκοπιάς.

➤ Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση

Βασικός παράγοντας και ιδρυτής της ιστοσελίδα αυτής είναι ο Lloyd Evans (ο οποίος συχνά υπογράφει ως “Cedars”). Την ίδρυσε τον Οκτώβριο του 2011 με τη βοήθεια ενός συναδέλφου του ακτιβιστή, ενώ ήταν ακόμα ένας από τους ΜτΙ και γι’ αυτόν το λόγο ξεκίνησε γράφοντας με το ψευδώνυμο "John Cedars." Τελικά, εγκατέλειψε την οργάνωση για λόγους συνείδησης και γνωστοποίησε άφοβα την ταυτότητα του.

Η αρχική ιδέα ήταν να αρχίσει να συγκεντρώνει τις απόψεις των ΜτΙ. Πλέον, ο κύριος σκοπός αυτής της ιστοσελίδας είναι να παράσχει στους σημερινούς και πρώην ΜτΙ σε όλο τον κόσμο την ευκαιρία να εκφράσουν τις ειλικρινείς τους απόψεις σχετικά με την οργάνωση Σκοπιά, τις διδασκαλίες και τις πρακτικές της. Παράλληλα, πίσω από αυτόν τον διαδικτυακό τόπο πέρα από τον κεντρικό δημιουργό βρίσκεται μια ομάδα ανθρώπων που σταδιακά συγκροτήθηκε μετά την δημιουργία της. Ορισμένα από τα μέλη της ομάδας επιλέγουν να παραμένουν ανώνυμα ενώ άλλα γνωστοποιούν την ταυτότητα τους. Ο κεντρικός σκοπός και οι στόχοι της σελίδας γίνονται φανεροί στο επισκέπτη σε διάφορες ενότητες της ιστοσελίδας προς ενημέρωση του. Οι πληροφορίες που εμπεριέχονται είναι αποτέλεσμα της ομάδας των ατόμων που βρίσκεται πίσω από την ιστοσελίδα. Παράλληλα, στην ιστοσελίδα υπάρχει ενσωματωμένο το ιστολόγιο του ιδρυτή Lloyd Evans στο οποίο συχνά δημοσιεύει δικά του άρθρα.

Τέλος, θα αναφερθούμε στις πληροφορίες που μας γνωστοποιεί ο διακομιστή (server) που «φιλοξενεί» την σελίδα, καθώς από αυτό μπορούμε να καταλάβουμε τον σκοπό της πηγής. Βλέπουμε ότι η διεύθυνση της τοποθεσίας συμπεριλαμβάνει τον τύπο “.org”. Αυτό μας δίνει την δυνατότητα να διαπιστώσουμε πως ο σκοπός του ιστοτόπου είναι μη κερδοσκοπικός (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ Αναφορά στην επικαιρότητα

Προχωρώντας, θα αναφερθούμε και πάλι στην επικαιρότητα των πληροφοριών που εμπεριέχει η ιστοσελίδα. Ήδη από την αρχική σελίδα εμφανίζονται στον επισκέπτη οι τελευταίες και νεότερες δημοσιεύσεις και ανανεώσεις που έχουν πραγματοποιηθεί. Άμεσα ανακαλύπτουμε πως η τελευταία δημοσίευση αφορά τον μήνα που διανύουμε (24 Ιουλίου 2019). Αυτό μα

δημιουργεί αυτόματα την εντύπωση πως η ιστοσελίδα δεν έχει εγκαταλειφθεί αλλά η εξέλιξη της συνεχίζεται κανονικά μέχρι σήμερα καθώς αποτελεί έναν ενημερωμένο ιστότοπο. Έπειτα από μια αναδρομή και σε προηγούμενες αναρτήσεις ανακαλύπτουμε πως υπάρχει μια μέτρια συχνότητα ανανεώσεων με νέες πληροφορίες. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου δημοσιεύονται νεότερα κάθε εβδομάδα και άλλες περιπτώσεις που στην διάρκεια ενός ολόκληρου μήνα δεν υπάρχει κάποια νέα δημοσίευση. Σίγουρα πάντως δεν μιλάμε για καθημερινή ενημέρωση στη σελίδα αυτή αλλά ούτε και για μία ιστοσελίδα που έχει εγκαταλειφθεί. Έπειτα, εστιάζοντας στις ετήσιες έρευνες που πραγματοποιούνται μέσω της ιστοσελίδας αυτής διαπιστώνουμε ότι η τελευταία έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί είναι εκείνη του 2017. Το έτος 2018 και 2019 δεν φαίνεται να έχει γίνει η ετήσια έρευνα που πραγματοποιείται από το 2011. Άρα από την μία βλέπουμε μια ιστοσελίδα που δημοσιεύει άρθρα μέχρι σήμερα, αλλά από την άλλη, έχει διακόψει τις ετήσιες έρευνες τα τελευταία δύο χρόνια.

➤ **Ακρίβεια**

Το σύνολο των πληροφοριών που παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα αποτελούν έργο μιας ομάδας ανθρώπων που εργάζεται πίσω από αυτή, με επικεφαλής τον Lloyd Evans (ο οποίος συχνά υπογράφει ως “Cedars”). Σε κάθε άρθρο που δημοσιεύεται, αναφέρεται και το όνομα του συντάκτη και η ιδιότητα που διαθέτει ως μέλος αυτής της ομάδας (π.χ. ανώτερος συντάκτης, εκδότης ερευνών κ.α.) ώστε ο επισκέπτης να γνωρίζει ποιος είναι ο δημιουργός και ποια η θέση του. Τα περισσότερα από αυτά τα άτομα γνωστοποιούν την ταυτότητα τους, ενώ λίγα από αυτά παραμένουν ανώνυμα. Συνάμα, αρκετά άτομα ξεκίνησαν να γράφουν ανώνυμα ωστόσο πάραυτα την απόφαση να φανερώσουν τα στοιχεία τους. Συνεχίζοντας, πέρα από τα στοιχεία του συγγραφέα δεν υπάρχουν συχνά στα άρθρα άλλες πηγές που αποδεικνύουν την προέλευση των πληροφοριών καθώς τα περισσότερα είναι αποτέλεσμα έρευνας και προσωπικής μελέτης του συγγραφέα ή των υπόλοιπων μελών. Σε ορισμένες περιπτώσεις που εμπεριέχεται υλικό από άλλη πηγή υπάρχουν σύντομες αναφορές σε αυτή. Η ομάδα που έχει συσπειρωθεί εργάζεται τόσο για την ανάπτυξη της ιστοσελίδας όσο για τον έλεγχο της εγκυρότητας των πληροφοριών που δημοσιεύονται.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Δεν είναι λίγες οι φορές που έχουμε αναφέρει πως οι ιστοσελίδες θρησκευτικού περιεχομένου τείνουν να ακολουθούν κάποια στερεοτυπικά πρότυπα θρησκευτικού χαρακτήρα. Όπως θα λέγαμε με απλά λόγια, τέτοιες ιστοσελίδες πολλές φορές, είτε στέκονται στερεοτυπικά υπέρ

μιας θρησκείας είτε στερεοτυπικά κατά κάποια θρησκείας. Στην περίπτωση που εξετάζουμε στο σημείο αυτό δεν μπορούμε να αναφερθούμε σε κάποια στερεοτυπική προκατάληψη καθώς η ιστοσελίδα όπως μάλιστα και η ίδια αναφέρει είναι θρησκευτικά ουδέτερη. Δεν υπερασπίζεται ούτε κατακρίνει το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ . Απλώς επιχειρεί μέσα από την σελίδα αυτή να εκφραστούν ελεύθερα οι απόψεις σχετικά με την οργάνωση τα Εταιρίας Σκοπιά, τις διδασκαλίες και τις πρακτικές της. Οι δημοσιεύσεις δεν τάσσονται κατά της οργάνωσης των ΜτΙ ούτε στοχεύουν να απομακρύνουν τα άτομα από αυτή. Το μόνο που θα ήταν δυνατό να εκλάβουμε ως προκατάληψη είναι το γεγονός ότι ο ιστότοπος αυτός στέκεται αντίθετος στις πολιτικές της Σκοπιάς που καταπιέζουν τα άτομα και τους δημιουργούν ποικίλα προβλήματα.

➤ **Αλληλεπίδραση – Ευελιξία**

Κλείνοντας με το ζήτημα της αλληλεπίδρασης και ευελιξίας δεν θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε αξιοσέβαστες δυνατότητες. Η ιστοσελίδα δεν διατίθεται μεταφρασμένη σε άλλες γλώσσες πέρα από τα αγγλικά. Και πάλι αυτή η επιλογή τη συγκεκριμένης γλώσσας πιθανόν έχει γίνει γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι πέρα από την μητρική τους γνωρίζουν την αγγλική γλώσσα. Επίσης, ένα θετικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι στην ιστοσελίδα υπάρχουν σύνδεσμοι για άλλες δημοφιλή ιστοσελίδες σε άλλες γλώσσες που προτείνονται στον χρήστη ώστε να τις επισκεφτεί. Επιπρόσθετα, σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχει η ιστοσελίδα στα άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες διαπιστώνουμε πως δεν υπάρχει κάποια δυνατότητα στο θέμα αυτό. Δεν υπάρχει κάποια ρύθμιση που να προσαρμόζει την προβολή της σελίδας στις ανάγκες που μπορεί να έχουν άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής. Μερικά βίντεο και αρχεία ήχου που υπάρχουν στην σελίδα ίσως να μπορούν να παρέχουν μια μικρή ευελιξία στα άτομα αυτά παρόλο που δεν φαίνεται να έχουν δημοσιευτεί για τον σκοπό αυτό. Τέλος, σχετικά με την πλοήγηση του επισκέπτη στον ιστότοπο έχουμε να παρατηρήσουμε πως είναι ένας λειτουργικός ιστοχώρος που παρουσιάζει οργανωμένα τις πληροφορίες. Είναι χωρισμένος σε κατηγορίες που βοηθούν αρκετά στην πλοήγηση. Οι πληροφορίες είναι με χρονολογική σειρά καταχωρημένες και εμπλουτισμένες με σχετικές εικόνες, βίντεο, αρχεία ήχου κ.α. Υπάρχει μπάρα αναζήτησης, πίνακας περιεχομένων αλλά και βοηθητικά εργαλεία για γρήγορη πρόσβαση. Σε γενικές γραμμές θα συμπεραίναμε πως πρόκειται για ένα αξιόλογο διαδικτυακό περιβάλλον που δεν κουράζει τον επισκέπτη και του προσφέρει μια ευχάριστη εμπειρία πλοήγησης.

4.8 Ιστολόγιο για θύματα των Μαρτύρων του Ιεχωβά

(<https://jwvictims.org/>)

Στην περίπτωση αυτή έχουμε ακόμα μια σελίδα ή πιο συγκεκριμένα ένα ιστολόγιο (blog) που απευθύνεται σε όσους νιώθουν πως έχουν πέσει θύματα του θρησκευτικού κινήματος των ΜτΙ. Δημιουργός του είναι μια γυναίκα η οποία αυτοχαρακτηρίζεται ως ένα από τα θύματα τους κινήματος, το οποίο όμως κατάφερε να αποστασιοποιηθεί και να αφήσει πίσω της όλες εκείνες τις πεποιθήσεις και αντιλήψεις που ένιωθε πως της έκαναν κακό. Το ρόλο της αρθρογράφου έχει η ίδια η δημιουργός του ιστολογίου, η οποία δημοσιεύει τα δικά της άρθρα με θέματα που περιστρέφονται σταθερά γύρω από το κίνημα των ΜτΙ.

➤ Θεματική κάλυψη

Η γενικότερη θεματολογία στο ιστολόγιο αυτό δεν ποικίλει σημαντικά, καθώς ένα είναι το κεντρικό ζήτημα που απασχολεί τα δημοσιευμένα άρθρα και αυτό είναι η εναντίωση στις πεποιθήσεις των ΜτΙ και η παρουσίαση σχετικών ειδήσεων και γεγονότων. Τα άρθρα στην πλειοψηφία τους μελετούν και αναλύουν πεποιθήσεις και αντιλήψεις του κινήματος και στόχο έχουν να ερμηνεύσουν την επικινδυνότητα και τα αρνητικά στοιχεία σε όλα αυτά. Στα άρθρα αναφέρονται και ειδήσεις που αφορούν επιτυχίες εναντίον των ΜτΙ αλλά και γενικότερα γεγονότα που αφορούν εξελίξεις σχετικές με το θρησκευτικό κίνημα αυτό. Η δημιουργός κατανέμει τα άρθρα που δημοσιεύει σε δεκαοχτώ θεματικές κατηγορίες. Επομένως ο χρήστης μπορεί να περιηγηθεί στα άρθρα, είτε με χρονολογική σειρά ανεξάρτητα από ποια κατηγορία ανήκει το κάθε άρθρο, είτε να επιλέξει κάποια συγκεκριμένη κατηγορία που τον ενδιαφέρει και να του εμφανιστούν μόνο τα άρθρα που ανήκουν στην εκάστοτε κατηγορία. Σχετικά με την ποικιλία των πληροφοριών υπάρχει ένα ικανοποιητικό σύνολο άρθρων σχετικά με το θέμα που πραγματεύεται η ιστοσελίδα. Μάλιστα, στο σύνολο τους τα άρθρα είναι μεγάλα σε έκταση και δίνουν αρκετές πληροφορίες στον επισκέπτη. Επιπλέον, συχνά συνδυάζονται με ανάλογες εικόνες και βίντεο. Αν κάποιος επισκέπτης ενδιαφέρεται να εμβαθύνει στο θέμα, του παρέχονται διάφορες επιλογές εκτός του ιστολογίου. Όπως, βίντεο στο Youtube της ίδιας της αρθρογράφου, ο αντίστοιχος λογαριασμός της στο Twitter που αφορά σχετικές δημοσιεύσεις αλλά και δύο βιβλία που πάλι η ίδια έχει γράψει για να υποστηρίξει άτομα που νιώθουν ότι έχουν πέσει θύματα της θρησκείας των ΜτΙ ή οποιαδήποτε άλλης θρησκείας. Όλα αυτά έχουν τον ίδιο σκοπό, να βοηθήσουν και να ενθαρρύνουν τα άτομα που το επιθυμούν να ορθοποδήσουν και να βελτιώσουν την ζωή τους μακριά από ένα κίνημα ή μια λατρεία που τους θέτει σε κίνδυνο μέσα από πιθανές ακραίες αντιλήψεις.

➤ Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση

Δημιουργός του ιστολογίου είναι η Alexandra James, η οποία αυτοπαρουσιάζεται μέσα από αυτό ως ένα από τα θύματα των ΜτΙ που πλέον έχει καταφέρει να απομακρυνθεί από το κίνημα και να βελτιώσει την ζωή της μέσα από αυτή την απόφαση. Στην ενότητα «Σχετικά με εμένα», διηγείται την δική της προσωπική ιστορία που ξεκινάει από τα παιδικά της χρόνια και καταλήγει στην μέρα που αποφάσισε να αποστασιοποιηθεί οριστικά από το θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ. Χαρακτηριστικά αναφέρει πως τώρα που είναι απολύτως απαλλαγμένη από το στραγγαλισμό της θρησκείας, γράφει σε αυτό το ιστολόγιο με την ελπίδα να ξυπνήσει και άλλους ανθρώπους για τον κίνδυνο. Επέλεξε τη διεύθυνση "JWvictims" γιατί σε αυτό θέλει να επικεντρωθεί δηλαδή στη θυματοποίηση που συμβαίνει σε αυτή τη θρησκεία. Κεντρικός στόχος λοιπόν του ιστολογίου είναι αυτός ακριβώς, να διαφανεί η αλήθεια που η ίδια ανιχνεύει μέσα στις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις των ΜτΙ και να βοηθήσει άτομα που νιώθουν ακριβώς όπως εκείνη. Συνάμα, εκτός ο από δημιουργός και διαχειριστής του ιστολογίου, η Alexandra James είναι και η αρθρογράφος των δημοσιεύσεων που εμπεριέχει το ιστολόγιο. Εκείνη επιμελείται και υπογράφει κάθε άρθρο που δημοσιεύεται.

Τέλος, ελέγχοντας τον διακομιστή (server), δηλαδή το ποιος «φιλοξενεί» την σελίδα, καθώς αυτό μας βοηθάει να καταλάβουμε τον σκοπό της πηγής, διαπιστώνουμε ότι η διεύθυνση της τοποθεσίας συμπεριλαμβάνει τον τύπο “.org”. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο σκοπός του ιστολογίου είναι μη κερδοσκοπικός (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ Αναφορά στην επικαιρότητα

Στην συγκεκριμένη περίπτωση αναφερόμαστε σε ένα ιστολόγιο, πράγμα που σημαίνει πως κάθε δημοσίευση που έχει γίνει παρουσιάζεται με χρονολογική σειρά. Από την πιο πρόσφατη στο σήμερα δημοσίευση προχωράμε στην παλαιότερη. Με μία τέτοια δομή λοιπόν είναι εύκολο ο επισκέπτης να εντοπίσει την τελευταία ενημέρωση που έχει πραγματοποιηθεί. Οι δημοσιεύσεις ξεκινούν από το 2013 και φτάνουν έως το 2019. Συγκεκριμένα, η τελευταία δημοσίευση έγινε στις 5 Ιουνίου του 2019. Δεν ακολουθηθεί κάποιος σταθερός αριθμός δημοσιεύσεων ανά μήνα ή χρόνο. Φαίνεται πως η δημιουργός δημοσιεύει νέο άρθρο όταν υπάρχει εξέλιξη σε κάποιο θέμα ή όταν θέλει να εκθέσει κάποιες απόψεις πάνω σε μια είδηση. Επομένως, η συχνότητα ενημέρωσης του ιστολογίου δεν είναι καθορισμένη παρ' όλα αυτά δεν θυμίζει ένα ιστολόγιο το οποίο έχει σταματήσει να εξελίσσεται και να ανανεώνεται καθώς η τελευταία δημοσίευση άρθρου αφορά τον μήνα που διανύουμε.

➤ Ακρίβεια

Συντάκτρια των άρθρων, που περιέχει το ιστολόγιο, είναι όπως αναφέραμε και παραπάνω η Alexandra James. Η ίδια αναφέρεται σε προσωπικές της έρευνες και απόψεις αλλά παράλληλα παρουσιάζει γεγονότα της επικαιρότητας μαζί με αναφορές σε βιβλία των ΜτΙ. Όταν κάνει αναφορά σε κάποια είδηση συμπεριλαμβάνει τον σύνδεσμο ώστε ο χρήστης να ελέγξει την εγκυρότητα της πληροφορίας. Συνάμα, όταν κάνεις αναφορές σε βιβλία των ΜτΙ δεν παραλείπει να αναφέρει την πηγή προέλευσης. Πολλές φορές μάλιστα για να στηρίξει την εγκυρότητα όσων αναφέρει χρησιμοποιεί βίντεο με αποσπάσματα που επιβεβαιώνουν τα γεγονότα που παρουσιάζει. Σε καμία περίπτωση δεν θα λέγαμε ότι πρόκειται για απλή παρουσίαση γεγονότων. Φυσικά η ίδια η αρθρογράφος λογοκρίνει τα γεγονότα που θεωρεί η ίδια μείζονος σημασίας και που εκθέτει στο ιστολόγιο της. Άρα, η ίδια δημιουργεί και δημοσιεύει αυτά που κρίνει αναγκαίο να δημοσιευτούν. Επομένως, στην περίπτωση δεν μιλάμε για μια ομάδα ανθρώπων που συντηρεί μια σελίδα αλλά για ένα μεμονωμένο άτομο που χειρίζεται το συγκεκριμένο ιστολόγιο.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Μια ιστοσελίδα, που χαρακτηρίζεται από την συγκεκριμένη θεματολογία και είναι δημιουργημένη από ένα άτομο που τάσσεται κάθετα εναντίον στις αντιλήψεις του θρησκευτικού κινήματος των ΜτΙ, είναι σημαντικά δύσκολο να μην παρουσιάζει στερεοτυπικά ζητήματα θρησκευτικού χαρακτήρα. Η δημιουργός της ιστοσελίδας θεωρεί τον εαυτό της θύμα των ΜτΙ και είναι λογικό μέσα από το ιστολόγιο αυτό να λογοκρίνει έντονα το κίνημα αυτό παρουσιάζοντας έντονο το αίσθημα της προκατάληψης σε καθετί που αφορά τους ΜτΙ.

➤ **Αλληλεπίδραση – Ευελιξία**

Το συγκεκριμένο ιστολόγιο δεν παρέχει στον χρήστη κάποια σημαντική ευελιξία ούτε είναι φτιαγμένο ώστε να προσαρμόζεται σε διαφορετικές ανάγκες. Δεν υπάρχει η δυνατότητα κάποιας διαφορετικής γλώσσας πέρα από τα αγγλικά που είναι η γλώσσα γραφής της αρθρογράφου. Επίσης αν ο επισκέπτης αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα ακοής ή όρασης δεν υπάρχουν επιλογές για διευκόλυνση της πλοήγησης και προσαρμογή στις ανάγκες του. Μεμονωμένα βίντεο που εμπεριέχονται σε διάφορα άρθρα λειτουργούν ως πρόσθετη πληροφορία που συνοδεύει το κείμενο, επομένως δεν θα μπορούσαμε να τα αντιμετωπίσουμε ως βοηθητικό εργαλείο που παρέχει ευελιξία. Ανεξάρτητα από τα παραπάνω είναι ένα εύχρηστο ιστολόγιο με οργανωμένη δομή. Η ταξινόμηση των άρθρων σε κατηγορίες βοηθάει πολύ τον επισκέπτη να ανακαλύψει άρθρα που τον ενδιαφέρουν περισσότερο από άλλα. Η ταξινόμηση κατά ημερομηνία είναι επίσης ένα θετικό στοιχείο. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι

τα άρθρα δεν κουράζουν τον αναγνώστη με ατελείωτα κείμενα αλλά αντιθέτως αυτά είναι εμπλουτισμένα με σχετικές εικόνες και βίντεο. Ενώ παράλληλα υπάρχει μπάρα αναζήτησης και συντομεύσεις για ταχύτερη πρόσβαση.

4.9 Ιστοσελίδα πρώην Μαρτύρων του Ιεχωβά

[\(https://exjwcriticalthinker.com/\)](https://exjwcriticalthinker.com/)

Πρόκειται για μια ανεπίσημη ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε από ανθρώπους οι οποίοι είναι πρώην ΜτΙ. Όπως αναφέρουν, στόχος τους είναι να βοηθήσουν τους ανθρώπους να χρησιμοποιούν την «κριτική σκέψη» όταν εξετάζουν τις διδασκαλίες των ΜτΙ που προέρχονται από την Εταιρία Σκοπιά. Δημοσιεύουν άρθρα που αντιτίθενται στις πεποιθήσεις των ΜτΙ. Είναι μία πρόσφατα δημιουργημένη σελίδα γι' αυτό δεν έχει μεγάλη πληθώρα πληροφοριών αλλά μπορεί να δώσει κάποιες βασικές πληροφορίες στον χρήστη και να τον οδηγήσει σε άλλες ιστοσελίδες που σχετίζονται με το θέμα αυτό.

➤ Θεματική κάλυψη

Τα θέματα που παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα μέχρι στιγμής δίνουν συμβουλές στους ανθρώπους να χρησιμοποιούν την «κριτική σκέψη» και να μην δέχονται άκριτα τις προσαγωγές της θρησκείας των ΜτΙ. Όμως περισσότερο απευθύνονται σε άτομα που έχουν απομακρυνθεί ή προσπαθούν να απομακρυνθούν ή να απομακρύνουν άλλα άτομα από το θρησκευτικό κίνημα αυτό. Πιο αναλυτικά, το πρώτο και τελευταίο άρθρο μέχρι σήμερα που έχει δημοσιευθεί είναι μίας ψυχοθεραπεύτριας και έχει τίτλο "Να γίνεις μέρος του κόσμου ". Απευθύνεται και θέλει να βοηθήσει πρώην ΜτΙ να προσαρμοστούν στη ζωή έξω από τη θρησκεία. Παράλληλα, οι δημιουργοί της ιστοσελίδας απαντούν σε ερωτήματα που θέτουν οι επισκέπτες, σχετικά πάντα με το θέμα αυτό. Για παράδειγμα υπάρχουν απαντήσεις που συμβουλεύουν και πληροφορούν, σε ερωτήματα όπως «Πώς να σώσω την οικογένεια μου από τους ΜτΙ;», «Πού μπορώ να πάω αφού εγκαταλείψω τους ΜτΙ;» κ.α. Τέλος, παρέχονται στον χρήστη διάφοροι σύνδεσμοι που οδηγούν σε άλλες ιστοσελίδες που και εκείνες είναι ενάντια στις πεποιθήσεις και τους περιορισμούς των ΜτΙ. Έτσι παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη σελίδα είναι σε εξελικτικό στάδιο παραπέμπει τον χρήστη να εμβαθύνει στο θέμα αυτό. Η ιστοσελίδα αποτελεί κατά κάποιον τρόπο μια δίοδος για το θέμα που θίγει. Μάλιστα παρέχεται σύνδεσμος που οδηγεί τον χρήστη να παρακολουθήσει βίντεο στο YouTube τα οποία είναι των ίδιων των δημιουργών της ιστοσελίδας με θέματα που περιστρέφονται γύρω από αυτή την εναντίωση στο κίνημα των ΜτΙ. Άρα, στη περίπτωση αυτή έχουμε μια ιστοσελίδα υπό κατασκευή που περιέχει περιορισμένο

αριθμό πληροφοριών καθώς είναι σε εξελικτικό στάδιο. Όμως δίνει την δυνατότητα στον χρήστη να εμβαθύνει εάν το θέλει μέσα από εξωτερικού συνδέσμους.

➤ **Πατρότητα πηγής – Εξουσιοδότηση – Προέλευση**

Η ιστοσελίδα έχει δημιουργηθεί και συντηρείται από τρία άτομα τα οποία είναι πρώην ΜτΙ. Αυτά είναι, η Cathy Thomas, ο Jt και ο Daniel Grissom. Οι ίδιοι αυτοπαρουσιάζονται μέσα από την ιστοσελίδα και υπογράφουν ως δημιουργοί της. Στην επιλογή «Σχετικά με εμάς» ο χρήστης μπορεί να μάθει πράγματα και να γνωρίσει αυτή την τριμελή ομάδα ανθρώπων. Εκείνοι επιμελούνται και ελέγχουν τι θα δημοσιευτεί στη σελίδα αυτή. Όσων αφορά τα άρθρα που δεν αποτελούν δικό τους έργο, τότε αναφέρουν τον δημιουργό με σαφήνεια. Εκτός από την παρουσίαση της ομάδας που εργάζεται γι' αυτή την ιστοσελίδα γίνονται γνωστοί στον επισκέπτη οι σκοποί που δημιουργήθηκε αυτή η ιστοσελίδα. Θέτουν ως αποστολή τους να βοηθήσουν τα άτομα να εφαρμόσουν την «κριτική σκέψη» όταν εξετάζουν τις διδασκαλίες των ΜτΙ που βρίσκονται στη Σκοπιά που αυτό όπως λένε βοηθάει και στη βελτίωση της ψυχικής υγείας. Στόχος τους λοιπόν είναι να συμβουλέψουν και να βοηθήσουν άτομα που τον έχουν ανάγκη και προσπαθούν να απομακρυνθούν από την επιρροή του κινήματος των ΜτΙ.

Τώρα σχετικά με τον διακομιστή που φιλοξενεί την σελίδα παρατηρούμε ότι η διεύθυνση εμπεριέχει τον τύπο “.com”. Αυτό μας επιτρέπει να γνωρίζουμε ότι πρόκειται για έναν εμπορικό οργανισμό (Παπανικολάου, Τσαγκάνου, & Γρηγοριάδου, 2002).

➤ **Αναφορά στην επικαιρότητα**

Όπως αναφέραμε και παραπάνω πρόκειται για μια ιστοσελίδα που βρίσκεται σε εξέλιξη και γι' αυτό δεν χαρακτηρίζεται από πληθώρα δημοσιεύσεων. Η τελευταία δημοσίευση άρθρου αφορά τον Φεβρουάριο του 2019 και έκτοτε δεν φαίνεται να έχει γίνει κάποια νέα προσθήκη άρθρου. Ίσως οι δημιουργοί να έχουν εστιάσει στην τελειοποίηση της οικοδόμησης του υπόλοιπου ιστοτόπου. Παρέχουν όμως στον επισκέπτη συνδέσμους που τον οδηγούν σε σχετικές με το θέμα ιστοσελίδες.

➤ **Ακρίβεια**

Οι μέχρι τώρα πληροφορίες, οι οποίες παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα, είναι τεκμηριωμένες καθώς αναφέρεται ο συγγραφέας και η ιδιότητα του. Μάλιστα το άρθρο που βρίσκεται δημοσιευμένο διαθέτει και τις ανάλογες πηγές και αναφορές στην βιβλιογραφία. Φαίνεται πως η τριμελής ομάδα που συντηρεί την ιστοσελίδα ελέγχει την εγκυρότητα των πληροφοριών που

πρόκειται να δημοσιευτούν και φροντίζουν να δίνουν της απαραίτητες πληροφορίες στον χρήστη.

➤ **Στερεοτυπικότητα**

Στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα παρά τον γεγονός πως δεν υπάρχει η υποστήριξη κάποιου συγκεκριμένου θρησκευτικού κινήματος, υπάρχει η προκατάληψη ενάντια στο θρησκευτικό κίνημα των ΜτΙ. Οι δημιουργοί αντιτίθενται έντονα και απόλυτα ενάντια στις αντιλήψεις και προσταγές της θρησκείας αυτής. Επομένως, στη περίπτωση αυτή ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια ιστοσελίδα που διαθέτει προκαταλήψεις θρησκευτικού χαρακτήρα ενάντια σε ένα συγκεκριμένο θρησκευτικό κίνημα.

➤ **Αλληλεπίδραση – Ευελιξία**

Η ιστοσελίδα την οποία μελετάμε είναι ιδιαίτερα οργανωμένη και εύκολη στην πλοήγηση. Δεν κουράζει τον επισκέπτη και του παρέχει ένα ευχάριστο περιβάλλον. Ευανάγνωστες γραμματοσειρές και οργανωμένο σε ενότητες περιεχόμενο. Πέρα από αυτό όμως δεν παρέχει κάποια παραπάνω ευελιξία στις ανάγκες του χρήστη. Δεν υπάρχει -τουλάχιστον ακόμα- η δυνατότητα επιλογής γλώσσας πέρα από τα αγγλικά. Εξαιρεση αποτελεί ένα δημοσιευμένο άρθρο που είναι διαθέσιμο και στα ισπανικά. Παράλληλα, δεν υπάρχει καμία ευελιξία για άτομα και ιδιαίτερες ανάγκες όπως προβλήματα όρασης, ακοής κλπ. Φαίνεται όμως μια ιστοσελίδα με δυνατότητες η οποία μπορεί να εξελιχθεί και να συμπεριλάβει παραπάνω παροχές στον επισκέπτη.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Συμπερασματικά αναφέρουμε πως τόσο οι ιστοτόποι που τάσσονταν υπέρ των ΜτΙ όσο κι εκείνοι που εναντιώνονταν στους ίδιους, μας έδωσαν μια ικανοποιητική εικόνα σχετικά με τις ιστοσελίδες που σχετίζονται με τον κίνημα των ΜτΙ. Καταφέραμε να προσδιορίσουμε σε γενικές γραμμές την θεματολογία γύρω από την οποία κινούνται οι διάφοροι ιστοχώροι που βρίσκονται διαθέσιμοι στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο.

Πιο αναλυτικά, σχετικά με την θεματολογία που παρουσιάζεται, στις επίσημες ιστοσελίδες έχουμε να αναφέρουμε πως στους ιστοτόπους αυτούς υπάρχουν, σημαντικά βιβλία της θρησκείας των ΜτΙ καθώς και ενημερωτικά φυλλάδια, έγγραφα, εφημερίδες κ.α. Επίσης, διαθέτουν κάθε μικρή και μεγάλη πληροφορία για το κίνημα των ΜτΙ, όπως ιστορικά στοιχεία, υπηρεσίες, χρήσιμα τηλέφωνα κ.α. Φυσικά, τα γεγονότα της επικαιρότητας δεν αφήνουν αδιάφορες τις ιστοσελίδες αυτές με σημαντικές αναφορές σε ειδήσεις και εξελίξεις που αφορούν τους ΜτΙ αλλά και πιο γενικά θέματα. Παράλληλα, στις ιστοσελίδες αυτές πολλά άρθρα έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα, δηλαδή δίνουν συμβουλές στον αναγνώστη για ζητήματα της καθημερινής ζωής. Βέβαια, οι συμβουλές αυτές λάμβαναν υπόψιν τις πεποιθήσεις και τα πιστεύω του κινήματος ενώ παράλληλα είναι σύμφωνες με τις προσταγές της Αγίας Γραφής. Η βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ εμπεριέχει την μεγαλύτερη ποικιλία θεμάτων και τον πιο σημαντικό πόρο πληροφοριών. Καθώς διαθέτει και τις περισσότερες δυνατότητες σε σύγκριση με όλες τις ιστοσελίδες στο σύνολο τους. Οι επίσημες ιστοσελίδες των άλλων χωρών (Αυστρία, Γερμανία, Ρωσία) εστίαζαν κυρίως σε πληροφορίες και θέματα που αφορούσαν τους ΜτΙ της κάθε χώρας. Εξάλλου, η βασική επίσημη ιστοσελίδα καλύπτει σημαντικά το θέμα των γενικευμένων πληροφοριών.

Συνεχίζοντας, σχετικά με τις διαπιστώσεις πάνω στο θέμα της πατρότητας και του σκοπού των επίσημων ιστοχώρων τα ευρήματά μας είναι τα εξής: στις επίσημες ιστοσελίδες των ΜτΙ ως κάτοχος αναφέρεται κάποιο σωματείο ή κοινότητα. Σε κάθε περίπτωση λοιπόν, μιλάμε για μια ομάδα ανθρώπων που δημιούργησε και συντηρεί τον κάθε διαδικτυακό τόπο. Επίσης, σε γενικές γραμμές κεντρικός σκοπός όλων αυτών των ιστοσελίδων είναι η πληροφόρηση του επισκέπτη και η διάδοση της θρησκείας των ΜτΙ.

Έπειτα, σχετικά με την επικαιρότητα των πληροφοριών που περιέχουν οι επίσημες ιστοσελίδες παρατηρούμε πως περισσότερο ενημερωμένα είναι πρώτα η βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ και ακολουθεί εκείνη των ΜτΙ της Ρωσίας. Οι ιστοσελίδων των ΜτΙ της Αυστρίας και της

Γερμανίας υστερούν σημαντικά στο κομμάτι αυτό καθώς η συχνότητα ανανέωσης τους δεν ήταν ουδέποτε τακτική και συνάμα τον τελευταίο χρόνο δεν παρουσιάζουν κάποια ενεργή δραστηριότητα. Δίνουν την εντύπωση πως η ανάπτυξη τους έχει εγκαταλειφθεί. Αντίθετα, οι άλλοι δύο ιστότοποι εξελίσσονται και εμπλουτίζονται με νέα δεδομένα έως και σήμερα (Ιούλιος 2019).

Περνώντας στη ακρίβεια των πληροφοριών, συναντάμε κάτι αρκετά παρόμοιο με προηγουμένως. Περισσότερο τεκμηριωμένες παρουσιάζονται οι πληροφορίες και τα δεδομένα σε δύο από τις επίσημες ιστοσελίδες, δηλαδή στην βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ και στην ιστοσελίδα των ΜτΙ της Ρωσίας. Τις πληροφορίες στις δύο περιπτώσεις αυτές επιμελείται ένα επίσημα αναγνωρισμένο σωματείο που εργάζεται πάνω στο θέμα αυτό. Στις επόμενες δύο περιπτώσεις ιστοχώρων της Γερμανίας και της Αυστρίας δεν υπάρχει κάποια σημαντική εγγύηση για την ακρίβεια και την εγκυρότητα των πληροφοριών.

Συνεχίζοντας, προχωράμε στα συμπεράσματα σχετικά με την ύπαρξη στερεοτυπικών φαινομένων στους ιστοτόπους αυτούς. Διαπιστώσαμε πως η βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ παρουσιάζει κάποια στερεοτυπικά φαινόμενα θρησκευτικού περιεχομένου καθώς ακόμα και τα γενικότερα θέματα και τα απλά ζητήματα της καθημερινής ζωής που θίγονται στον ιστότοπο εξετάζονται υπό την σκοπιά του δόγματος των ΜτΙ. Επίσης, ιστοσελίδα των ΜτΙ της Ρωσίας διατηρεί στα δημοσιεύματα μια στερεοτυπική στάση η οποία είναι σταθερά υπέρ των ΜτΙ και αδιαμφισβήτητα κατά των απόψεων του ρωσικού κράτους στο θέμα αυτό. Αντίθετα στις ιστοσελίδες της Αυστρίας και της Γερμανίας δεν μπορέσαμε να διακρίνουμε κάποιο στερεοτυπικό πρότυπο καθώς αυτές περιορίζονται στην απλή έκθεση πληροφοριών.

Τέλος, σχετικά με τις δυνατότητες ευελιξίας που παρέχουν οι ιστοσελίδες αυτές, έχουμε να σημειώσουμε πως τις περισσότερες επιλογές αλληλεπίδρασης με τον χρήστη παρέχει η βασική επίσημη ιστοσελίδα των ΜτΙ η οποία παρέχει σημαντική πληθώρα επιλογών για προσαρμογή στις ανάγκες κάθε επιμέρους επισκέπτη. Ο αριθμός των γλωσσών ανάμεσα στις οποίες έχει να επιλέξει κάποιος είναι πιθανόν αξεπέραστος αλλά και οι εναλλακτικές ρυθμίσεις για άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής είναι αξιοσημείωτες. Οι υπόλοιπες ιστοσελίδες τις οποίες μελετήσαμε δεν παρουσιάζουν κάποια σημαντική ευελιξία ούτε στην επιλογή άλλης γλώσσας, ούτε για τα άτομα με ιδιαιτερότητες. Μόνη εξαίρεση είναι η ιστοσελίδα της Ρωσίας η οποία σταδιακά επιχειρεί να μεταφράσει τμήματα της ιστοσελίδας και στα αγγλικά. Αντίθετα, όσων αφορά την γενικότερη εμφάνιση των επίσημων ιστοσελίδων αυτές είναι αρκετά ορθά δομημένες και οργανωμένες ώστε να διευκολύνουν τον επισκέπτη κατά την πλοήγηση του.

Προχωρώντας παρακάτω, έχουμε να παρατηρήσουμε πως στην μελέτη που πραγματοποιήθηκε, πέρα από τις επίσημες ιστοσελίδες που αρχικά ερευνήθηκαν, σημαντικό ενδιαφέρον παρουσίασαν κι εκείνες που εναντιώνονταν στο κίνημα των ΜτΙ. Πιο αναλυτικά, οι ιστοσελίδες αυτές πραγματεύονται κυρίως θέματα που έχουν να κάνουν με τις ακραίες πολιτικές των ΜτΙ και δημοσιοποιούν μέσα από διάφορες αναρτήσεις την επικινδυνότητα αυτών των πεποιθήσεων. Για μια σφαιρική κάλυψη του θέματος χρησιμοποιούν σχετικά βίντεο, φυλλάδια, έρευνες κ.α. Προκειμένου να στηρίζουν τις απόψεις τους χρησιμοποιούν επιχειρήματα, επιστημονικές έρευνες, μαρτυρίες κ.α. Ενώ δίνουν συμβουλές στα άτομα να μην δέχονται άκριτα τις προταγές της θρησκείας αλλά και να μην φοβούνται να εκφράσουν ελεύθερα την άποψη τους. Στις ιστοσελίδες αυτές κανείς μπορεί να βρει μια πληθώρα πληροφοριών που παρουσιάζουν στοιχεία κατά των ΜτΙ. Ακόμα αυτές οι ιστοσελίδες μπορούν να φανούν χρήσιμες σε άτομα που διαθέτουν τα ίδια πιστεύω και προσπαθούν να απομακρυνθούν από την θρησκεία αυτή.

Οι δημιουργοί των ιστοσελίδων της συγκεκριμένης κατηγορίας είναι είτε επίσημοι οργανισμοί, είτε απλοί άνθρωποι που εκφράζουν τις απόψεις τους και επιχειρούν να ακουστούν με όπλο την ελευθερία του λόγου που τους προσφέρει απλόχερα το διαδίκτυο. Κάποια άτομα γνωστοποιούν την ταυτότητα τους ενώ άλλα επιλέγουν να διατηρήσουν την ανωνυμία τους. Πιο συγκεκριμένα, η ιστοσελίδα για τις παραβάσεις της Εταιρίας Σκοπιά έχει δημιουργηθεί από ένα διεθνές εκπαιδευτικό οργανισμό και παρουσιάζει έναν πιο επίσημο χαρακτήρα σε σχέση με τους επόμενους ιστοτόπους. Η αμέσως επόμενη ιστοσελίδα που τάσσεται κατά της πολιτικής του αίματος, ενώ συνεργάζεται στενά με τον οργανισμό που μόλις αναφέραμε, αποφεύγει να φανερώσει τον ιδρυτή της. Παράλληλα, οι στόχοι των ιστοχώρων αυτών ταυτίζονται απόλυτα, δηλαδή ως βασικό στόχο έχουν την δημοσιοποίηση των βλαβερών πολιτικών της Σκοπιάς με απώτερο σκοπό την μεταρρύθμιση τους. Προχωρώντας και στις επόμενες ιστοσελίδες, η σελίδα των ερευνών ξεκίνησε από ένα άτομο αλλά στην πορεία η συμμετοχή κι άλλων μελών, οδήγησε ώστε να αποτελούν πλέον μια ομάδα που εργάζεται για τον ιστότοπο αυτό. Αυτή η ιστοσελίδα έχει ως κεντρικό σκοπό να δώσει την ευκαιρία στους ΜτΙ να εκφράσουν τις ειλικρινείς τους απόψεις για την Εταιρία Σκοπιά αλλά συνάμα θίγει και εκείνη την επικινδυνότητα των ακραίων πεποιθήσεων. Επίσης, από μια ομάδα τριών ατόμων, διοικείται και η ιστοσελίδα των πρώην ΜτΙ η οποία δημιουργήθηκε με σκοπό να ενθαρρύνει τα άτομα να χρησιμοποιούν την κριτική σκέψη σε θέματα που αφορούν τις διδασκαλίες των ΜτΙ. Και πάλι, εδώ συναντάμε μια προειδοποίηση για τις βλαβερές συνέπειες που μπορεί να έχουν οι διάφορες αντιλήψεις στους πιστούς. Τέλος, μια πιο προσωπική ιστοσελίδα είναι εκείνη

που απευθύνεται στα θύματα των ΜτΙ όπου τη δημιούργησε και την χειρίζεται ένα μεμονωμένο άτομο το οποίο νιώθει πως είναι ένα από τα θύματα της θρησκείας αυτής και προχώρησε στην δημιουργία της σελίδας για να βοηθήσει και άλλα άτομα που νιώθουν το ίδιο.

Έπειτα, σχετικά με την επικαιρότητα των πληροφοριών που διαθέτουν οι ιστοσελίδες αυτές έχουμε να διαπιστώσουμε πως στην πλειοψηφία τους είναι σχετικά ενημερωμένες με δημοσιεύσεις που αφορούν το τρέχον έτος (2019). Βέβαια, η συχνότητα δημοσίευσης νέων αναρτήσεων δεν είναι τόσο συχνή. Στους περισσότερους ιστοχώρους από αυτούς προστίθεται κάποιο νεότερο ανά μήνα. Άρα, μιλάμε για μετρίως ενημερωμένους ιστοτόπους που από την άλλη όμως δεν φαίνεται να έχουν εγκαταλειφθεί.

Το ζήτημα της ακρίβεια των πληροφοριών χρειάστηκε να μελετηθεί διεξοδικά στους ιστοτόπους αυτούς καθώς δεν αποτελούσαν επίσημες ιστοσελίδες οργανισμών με εξαίρεση την ιστοσελίδα κατά των παραβάσεων της Σκοπιάς. Στις επόμενες δύο ιστοσελίδες (ιστοσελίδα κατά της πολιτικής του αίματος, ιστοσελίδα ερευνών) η ακρίβεια ήταν κάπως σχετική καθώς ενώ ορισμένα άρθρα ανέφεραν τον δημιουργό μαζί με την ιδιότητα του, ορισμένα άλλα παρέμεναν ανώνυμα και δεν διέθεταν ανάλογες πηγές. Ενώ, η ιστοσελίδα των πρώην ΜτΙ και η ιστοσελίδα για τα θύματα των ΜτΙ δεν παρέλειπαν να αναφέρουν τις πηγές για απόδειξη της εγκυρότητας σε δημοσιεύματα που δεν αποτελούσαν προσωπικές τους απόψεις.

Ακόμα ένα κοινό που παρουσιάζουν οι περισσότερες ιστοσελίδες κατά των ΜτΙ είναι πως δεν φανερώνονταν στερεοτυπικά αντίθετες με το κίνημα των ΜτΙ σαν σύνολο αλλά είναι θρησκευτικά ουδέτερες. Μόνο, η ιστοσελίδα για τα θύματα των ΜτΙ παρουσιάζει κάποια έντονη προκατάληψη ενάντιο στο κίνημα συνολικά και όχι αποκλείστηκα στις αντιλήψεις και πεποιθήσεις που εξάγει.

Επιπρόσθετα, σχετικά με την ευελιξία των ιστοσελίδων αυτών έχουμε να συμπεράνουμε πως συνολικά οι ιστοσελίδες ενάντια στους ΜτΙ δεν είναι αρκετά εξελιγμένες ώστε να παρέχουν ευέλικτες επιλογές στον επισκέπτη. Όλες έχουν επιλέξει ως γλώσσα γραφείς τα αγγλικά και αυτό εν μέρει βοηθάει καθώς η αγγλική είναι μια γλώσσα που μιλούν πολλοί άνθρωποι πέρα από την μητρική τους. Ανεξάρτητα από αυτό όμως, καμία ιστοσελίδα δεν διαθέτει την επιλογή κάποια άλλης γλώσσας, με εξαίρεση περιορισμένο αριθμό άρθρων στα γαλλικά και ισπανικά. Παράλληλα, δεν εντοπίσαμε και κάποια ρύθμιση που να προσφέρει προσαρμοσμένη λειτουργία σε άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες σε κανένα ιστότοπο από τους πέντε.

Θεωρούμε πως έγινε μια αξιόλογη προσπάθεια για προσέγγιση των θεμάτων που πραγματεύονται οι ιστοσελίδες των ΜτΙ καθώς ερευνήθηκαν επίσης και τα επιμέρους

χαρακτηριστικά κάθε διαδικτυακού τόπου. Ενώ, μια πρόταση για περαιτέρω έρευνα είναι η μελέτη αποκλειστικά ανεπίσημων ιστοσελίδων που έχουν κάνει την εμφάνιση τους στον παγκόσμιο κυβερνοχώρο. Παράλληλα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε η μελέτη ιστοσελίδων με διαφορετικό περιεχόμενο, πέρα από αυτών που εκθέτουν πληροφορίες. Πιο συγκεκριμένα, κατά την διάρκεια της έρευνας που πραγματοποιήσαμε, ανακαλύψαμε μια ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης ειδικά για τους ΜτιΙ. Πρόκειται για μια ιστοσελίδα γνωριμιών για ΜτιΙ, στην οποία ο χρήστης μπορεί να δημιουργήσει το δικό του προφίλ και μέσω αυτού να επικοινωνήσει με άλλα άτομα ανά τον κόσμο τα οποία επίσης δηλώνουν πως είναι ΜτιΙ. (<https://www.jwmatch.com/>) Μια έρευνα με αφετηρία την ιστοσελίδα αυτή σε συνδυασμό με ιστοτόπους σχετικού περιεχομένου, θα μπορούσε να αποτελέσει μια προέκταση της παρούσας έρευνας.

Βιβλιογραφία

- Andrews, E. (2017). Investigating Jehovah's Witnesses: Why 1914 Is Important to Jehovah's Witnesses. *Christian Publishing House*. .
- Barzilai-Nahon, K. B. (2005). Cultured technology: Internet and religious fundamentalism. *The Information Society*.
- Beckford, J. (1975). Organization, ideology and recruitment: the structure of the Watch Tower Movement. *Sociological Review*.
- Beckford, J. (1978). The trumpet of prophecy. A sociological analysis of Jehovah's Witnesses. *Br J Socio*.
- Beliaev, A., Marshall, R., Smith, W., & Windsor, J. (2012). Mortality risk stratification in severely anaemic Jehovah's Witness patients. . *Intern Med J*.
- Bodnaruk, Z., Wong, C., & Thomas, M. (2004). Meeting the clinical challenge of care for Jehovah's Witnesses. *Transfus Med Rev*. .
- Bowman, M. (2013). Triadic New Testament Passages and the Doctrine of the Trinity. *Journal of Trinitarian Studies and Apologetics*.
- Bram, J. (1956). Jehovah's Witnesses and the values of American culture. *Transactions of the New York Academy of Science*.
- Campbell, H. (2004). Challenges created by online religious networks. *Journal of Media and Religion*.
- Campbell, H. (2005). Considering spiritual dimensions within computer-mediated communication studies. *New Media & Society*.
- Campbell, H. (2005). Making space for religion in Internet studies. *The Information Society*.
- Campbell, H. (2005). Spiritualising the Internet: Uncovering discourse and narrative of religious Internet usage. *Heidelberg Journal of Religion on the Internet*,.
- Campbell, H. (2006). Religion and the Internet. *Communication Research Trends*.
- Chryssides, G. (1996). New Religions and the Internet. *Diskus*.
- Cropley, A. J. (2019). *Qualitative research methods: A practice-oriented introduction for students of psychology and education*. Riga: Zinatne.
- Davidson, R. (2008). Spirituality and medicine: science and practice. . *Ann Fam Med*. .

- Dobbelaere, K., & Wilson, B. (1980). Jehovah's Witnesses in a Catholic country: a survey of nine Belgian congregations. *Archives de Sciences des Religions*.
- Evert, J. (2001). *Answering Jehovah's Witnesses*. San Diego: Catholic Answers.
- Gurzick, D., & Lutters, W. G. (2006). From the personal to the profound: Understanding the blog life cycle. *ACM Press*.
- Harrison, B. (1980). *Visions of Glory: A History and a Memory of Jehovah's Witnesses*. London : Hale.
- Helland, C. (2007). Diaspora on the Electronic Frontier: Developing Virtual Connections with Sacred Homelands'. *Journal of Computer-Mediated Communication*.
- Hennerby, J. D. (1999). New religions and the Internet: Recruiting in a new public sphere. *Journal of Contemporary Religions*.
- Holden, A. (2002, November). Averting Risk: A Cultural Analysis of the Worldview of Jehovah's Witnesses. *Department of Sociology at Lancaster University*, σσ. 2-3.
- Hookway, N. S., & Habibis, D. (2013, February 22). 'Losing my religion': Managing identity in a post-Jehovah's witness world. *Journal of Sociology*, σσ. 2-3.
- Hoover, S., Lynn, S., & Rainie, L. (2004). "Faith Online: 64% of wired Americans have used the Internet for spiritual or religious purposes. *Pew Internet and American Life Project*.
- Knox, Z. (2012). Writing Witness History: the histography of the Jehovah's witnesses and the watch tower bible and tract society of Pennsylvania. *The Journal of Religious History*.
- Kruger, O. (2005). Discovering the invisible Internet: Methodological aspects of search-ing religion on the Internet. *Heidelberg Journal of Religion on the Internet* .
- Larsen, E. (2001). "Cyberfaith: How American Pursue Religion Online. *Pew Research Center*.
- Li, B. B., Xu, S. T., & Zhang, J. (2007). Enhancing clustering blog documents by utilizing author/reader comments. *ACM Press*.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative Content Analysis. Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution*. Austria: Klagenfurt.
- Muramoto, O. (1998). Jehovah's Witnesses and blood transfusions. *Lancet*.
- Muramoto, O. (1999). Bioethics of the refusal of blood by Jehovah's Witnesses: *J Med Ethics*.

- Penton, J. (2004). *Jehovah's Witnesses and the Third Reich: Sectarian Politics Under Persecution*. Toronto: University of Toronto Press.
- Qamra , A., Tseng , B., & Chang , E. Y. (2006). Mining Blog Stories Using Community-Based and Temporal Clustering. *ACM Press*.
- Ridley, D. (1999). Jehovah's Witnesses' refusal of blood: obedience to scripture and religious conscience. . *J Med Ethics*.
- Robb, N. (1996). Jehovah's Witnesses leading education drive as hospitals adjust to no blood requests. *CMAJ*.
- Singelenberg, R. (1990). The blood transfusion taboo of Jehovah's Witnesses: origin, development and function of a controversial doctrine. *Soc Sci Med* .
- Smith, A. (2010). Care of the older person: a jehovah's witness perspective. *Nursing and Residential care*.
- Snow, D., & Machalek, R. (1982). On the presumed fragility of unconventional beliefs. *Journal for the Scientific Study of Religion*.
- Stark, R., & Iannaccone, L. (1997). Why the Jehovah's Witnesses grow so rapidly: A theoretical application. *Journal of Contemporary Religion*.
- Wah, C. (2001). An introduction to research and analysis of jehovah's witnesses: a view from the watchtower. *Review of Religious Research*.
- Wilson, P. (2005). Jehovah's Witness children: when religion and the law collide. *Paediatr Nurs*.
- Woolley, S. (2005). Children of Jehovah's Witnesses and adolescent Jehovah's Witnesses: what are their rights? *Archives of disease in childhood*.
- Ζωγόπουλος , Ε. (2011, Οκτώβριος 19). *Ιστότοπος Εκπαιδευτικών Μηχανικών*. Ανάκτηση από <https://www.ezogopoulos.gr/αξιολόγηση-υλικού-στο-διαδίκτυο/>
- Μάρτυρες του Ιεχωβά*. (2015, Δεκέμβριος 1). Ανάκτηση από Γενική Εικόνα της Ρωσίας. (<https://www.jw.org/el/ειδήσεις/νομικές-υποθέσεις/κατά-περιοχή/ρωσία/μάρτυρες-ιεχωβά-στοιχεία/>).
- Παπανικολάου, Κ., Τσαγκάνου, Β., & Γρηγοριάδου, Μ. (2002). *Αξιοποιώντας το διαδίκτυο και το λογισμικό γενικής χρήσης ως διδακτικά και μαθησιακά εργαλεία*. Αθήνα: Καστανιώτης.